

ਬ੍ਰਹਮੁ ਚੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਖੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਦਸੰਬਰ (December) 2013

Monthly Issue "Atam Marg"

ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ 1 ਨਵੰਬਰ 2013 ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਰਾਤ 11.30 ਵਜੇ
ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਜਾਮਾ ਤਿਆਗ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਸਦਾ ਲਈ ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ ਹੋ ਗਏ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ ਉਨ੍ਹੀਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਦਸੰਬਰ, 2013
ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਬਾਨੀ

ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਮੁੱਖ ਐਡੀਟਰ
ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ ਨੰ: - 9779816909

Postal Address for any Enquiry, Money Order,
Cheque and drafts :

**VISHAV GURMAT ROOHANI MISSION
CHARITABLE TRUST**
Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh.
Kharar, Distt. Ajitgarh (Mohali) 140901, Pb. India

Exemption U/S 80-G vide Cir. No. 7/2010
[F.No. 197/21/2010-ITA-II]

Registration Under Foreign Contribution
(Regulation) Act 1976 R.No.115320023

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
220/-	2020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ
\$ 50/-	\$ 500/-

ਮੈਗਜੀਨ ਸੰਬੰਧੀ ਪੂਰੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਰੀਕ ਤੱਕ
ਮੈਗਜੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਤੇ ਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ
ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6.00
ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 9417214391, 9592009106, 9417214379
Email : atammarg1@yahoo.co.in

For more information please visit us
on internet at:-

Email : atammarg1@yahoo.co.in, <http://www.ratwarasahib.org>
<http://www.babalakhbirsinghbalongi.org>

ਤੱਤਕਰਾ

1. ਸੰਪਾਦਕੀ 3
ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
2. ਬਾਰਹਮਾਹਾ 5
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
3. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ 8
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
4. ਭੇਟੈ ਸਿਉ ਜਾਵਹੁ ਸਚਿ ਸਮਾਵਹੁ 24
(ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ)
ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ
5. ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਅਤੇ ਬੀਜੀ ਦੇ ਮਹਾਂਸਮਾਧੀ
ਲਿਵਲੀਨ ਸਬੰਧੀ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ 26
6. ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ 43
(ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ)
7. ਸਟੀਕ (ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ) 50
ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ
8. ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਤੋਂ - 61
ਵੀ.ਡੀ.ਓਜ਼ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ
9. ਬਾਲਮ ਸਾਖੀਆਂ 54
ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
10. ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ-ਭਾਗ 2 63
ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ

ਸੰਪਰਕ ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

(ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ) ਬਾਬਾ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ 9855132009
ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੁਕਿੰਗ ਸਬੰਧੀ 9417214386
ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ 9417214381
ਬੀ ਐਫ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ 9417214382
ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ 9872814385
9855528517, 9417214385
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ (CBSE) 01602255003
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ (PSEB) 01602255004
ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ 0160-2254459

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905
ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ
ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁਲਾਂਪੁਰ
ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ - ਅਜੀਤ ਗੜ੍ਹ (ਮੋਹਾਲੀ)
ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਸਮੂਹ ਸੁਹਿਰਦ ਪਾਠਕ, ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਹਰ ਮੋੜ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਹੀ ਸੋਧ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾਏ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਅਪਨਾਅ ਕੇ ਜੀਵਨ ਬੇੜੀ ਨੂੰ ਡੋਲਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਮਾਰਗ ਸਹਿਜ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਥਮ ਨਿਯਮ 'ਹੁਕਮ' ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ, ਬੁੱਝਣਾ ਅਤੇ ਮੰਨਣਾ ਹੈ। ਜਪੁਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ-ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ 'ਸਚਿਆਰਾ ਪੁਰਸ਼' ਬਣਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚ ਦਾ ਧਾਰਨੀ (ਸਚਿਆਰਾ) ਬਣਨ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਰਜਾ ਨੂੰ 'ਹੁਕਮ' ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਮੰਨਣਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ -

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਵੈ ਪਾਲਿ?

ਉੱਤਰ ਹੈ : **ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ॥**

ਇਸ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਵਿਚ 'ਜੀਵ' ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵਧਦੇ ਫੁਲਦੇ ਤੇ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪਰਮ-ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣਦੇ ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਐਸਾ ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ -

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ ॥

ਹੁਕਮੀ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਹੁਕਮਿ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ ॥

ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੀਵਨ ਖੇਡ ਖੇਡ ਕੇ ਏਥੋਂ ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-

ਜੇਹਾ ਚੀਰੀ ਲਿਖਿਆ ਤੇਹਾ ਹੁਕਮੁ ਕਮਾਹਿ ॥

ਘਲੇ ਆਵਹਿ ਨਾਨਕਾ ਸਦੇ ਉਠੀ ਜਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੩੯

ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਪੂਰਬਲੇ ਕਰਮ ਹੀ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਚੇਤਨਤਾ ਵੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ, ਗੁਰੂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਸੌਖਾ ਤੇ ਸੁਹੇਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਗੁਰੂ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਗੁਰੂ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਤੇ ਮਰਨਾ ਸੌਖਾ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਕਿਵ ਮਰਹਗੇ ਕੈਸਾ ਮਰਣਾ ਹੋਇ ॥

ਜੇ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਤਾ ਸਹਿਲਾ ਮਰਣਾ ਹੋਇ ॥

ਮਰਣੈ ਤੇ ਜਗਤੁ ਡਰੈ ਜੀਵਿਆ ਲੋੜੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਜੀਵਤੁ ਮਰੈ ਹੁਕਮੈ ਬੂਝੈ ਸੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਐਸੀ ਮਰਨੀ ਜੋ ਮਰੈ ਤਾ ਸਦ ਜੀਵਣੁ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੫

ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਇਸ ਅੰਕ ਰਾਹੀਂ ਐਸੇ ਹੀ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਨਾਲ

ਸਰਸਾਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਸਾਬਣ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਭਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭੇਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਪਰਉਪਕਾਰ ਲਈ ਅਤੇ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ-ਸਿਮਰਨ-ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਿਚ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਮੁੜ ਬ੍ਰਹਮ-ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ -

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੭੪੯

ਐਸੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਨਾਮ-ਰਸੀਏ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ, ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ 'ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤਿ' ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਗਾਮੀ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ, ਮਾਨ, ਅਭਿਮਾਨ, ਅਮੀਰੀ-ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਵਿਚ, ਨਾਮ-ਰੰਗ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਸਰਬੱਤ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਵੰਡਦੇ ਪ੍ਰਭੂ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੜ ਨਿਜ-ਘਰ ਬ੍ਰਹਮ-ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਐਸਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥

ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥

ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥

ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥

ਤੈਸਾ ਰੰਗੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥

ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥

ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੫

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕੈਸੀ ਖੇਡ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2001 ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ ਹੋਏ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਸਾਥੀ ਸੰਤ ਸਰੂਪ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ 1 ਨਵੰਬਰ 2013 ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਚਲੇ ਗਏ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ 12ਵੀਂ ਬਰਸੀ ਦੇ ਉਪਲਕਸ਼ ਵਿਚ 28, 29, 30, 31 ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2013, ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਪੰਨ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ 1 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ। ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਿਥਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਸਦਕਾ ਬਰਸੀ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਬੜੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਨਾਲ ਸਪੰਨ ਹੋਏ। ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਰਮ-ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਪਧਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਸੰਤਾਂ, ਸਾਧੂਆਂ,

ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀਆਂ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਿਆਂ ਤੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਰੁਹਾਨੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਰਵਣ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕੀਤਾ। ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵੇਰਵਾ ਅਗਲੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਤ ਹਿਤ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਅਨਿੰਨ ਭਗਤੀ ਸਦਕਾ ਸੰਤ-ਸਰੂਪ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਸਮੇਂ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਰਮ ਮਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਥੇਦਾਰ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਤਮ-ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜ ਗਏ ਅਤੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤੇ। ਐਤਵਾਰ ਮਿਤੀ 10 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਅਖੰਡਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕੁਝ ਵੇਰਵਾ ਅੱਗੇ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਕ ਗੱਲ ਬੜੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀਆਂ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ-ਸਫਰ ਵੀ ਸਹਜ-ਮਈ, ਅਨੰਦ-ਮਈ, ਸੁਖੀ ਤੇ ਸੁਹੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਵਿਦਾਇਗੀ ਭੀ ਸੌਖੀ ਤੇ ਸਹਜਮਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਐਸਾ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ-ਗੋਚਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਨਿਮਨ ਗੁਰ ਫੁਰਮਾਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਐਸੇ ਨਾਮ-ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਮਾਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਮਰਣੁ ਨ ਮੰਦਾ ਲੋਕਾ ਆਖੀਐ ਜੇ ਮਰਿ ਜਾਣੈ ਐਸਾ ਕੋਇ ॥
 ਸੇਵਿਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਸੰਮੁਥੁ ਆਪਣਾ ਪੰਥੁ ਸੁਹੇਲਾ ਆਗੈ ਹੋਇ ॥
 ਪੰਥਿ ਸੁਹੇਲੈ ਜਾਵਹੁ ਤਾਂ ਫਲੁ ਪਾਵਹੁ ਆਗੈ ਮਿਲੈ ਵਡਾਈ ॥
 ਭੇਟੈ ਸਿਉ ਜਾਵਹੁ ॥ (ਸਿਮਰਨ ਸੇਵਾ ਆਦਿ ਦੀ ਭੇਟਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਈਏ)

.....ਸਚਿ ਸਮਾਵਹੁ ਤਾਂ ਪਤਿ ਲੇਖੈ ਪਾਈ ॥
 ਅੰਗ - ੫੭੯

ਮਹਲੀ ਜਾਇ ਪਾਵਹੁ ਖਸਮੈ ਭਾਵਹੁ ਰੰਗ ਸਿਉ ਰਲੀਆ ਮਾਣੈ ॥
 ਮਰਣੁ ਨ ਮੰਦਾ ਲੋਕਾ ਆਖੀਐ ਜੇ ਕੋਈ ਮਰਿ ਜਾਣੈ ॥
 ਅੰਗ - ੫੮੦

ਆਪਜੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਸ੍ਵਾਸ-ਸ੍ਵਾਸ ਨਾਮ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ-ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਹੀ ਆਪਜੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਆਧਾਰ ਸਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਐਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਵੰਸ਼ ਨੂੰ ਧੰਨ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਸੱਚੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਦਰਸਾਂਦੀ ਹੈ -

ਧੰਨੁ ਸੁ ਵੰਸੁ ਧੰਨੁ ਸੁ ਪਿਤਾ ਧੰਨੁ ਸੁ ਮਾਤਾ ਜਿਨਿ ਜਨ ਜਣੇ ॥
 ਜਿਨ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਇਆ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ
 ਸੇ ਸਾਚੀ ਦਰਗਹ ਹਰਿ ਜਨ ਬਣੇ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੩੫

ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਣਾ, ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਮਈ ਭਾਸ਼ਨ ਦੇ ਲੈਣਾ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤਾਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਗੁਰਬਾਣੀ

ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਘਟਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਬੋਲਦੇ ਜਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਉਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਘਟਾ ਕੇ ਵੇਖਦੇ ਹਨ, ਅੰਦਰੋਂ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨੀ ਭਰ ਦੇਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਸੰਤਨ ਕੀ ਸੁਣਿ ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ ॥
 ਸੇ ਬੋਲਹਿ ਜੇ ਪੇਖਹਿ ਆਖੀ ॥
 ਨਹੀ ਲੇਪੁ ਤਿਸੁ ਪੁੰਨਿ ਨ ਪਾਪਿ ॥
 ਨਾਨਕ ਕਾ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪੇ ਆਪਿ ॥ ਅੰਗ - ੮੯੪

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਭਗਤ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼, ਸੰਤ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹੀ ਮੂਰਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਾਮ-ਜਪ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ -

ਹਰਿ ਕਾ ਸੰਤੁ ਹਰਿ ਕੀ ਹਰਿ ਮੂਰਤਿ
 ਜਿਸੁ ਹਿਰਦੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮੁਰਾਰਿ ॥
 ਮਸਤਕਿ ਭਾਗੁ ਹੋਵੈ ਜਿਸੁ ਲਿਖਿਆ
 ਸੇ ਗੁਰਮਤਿ ਹਿਰਦੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸਮੁਰਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੩੫

28 ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਅਤੇ 10 ਨਵੰਬਰ 2013 ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਤ-ਮੰਡਲ ਬਣਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਗਾਇਨ ਕਰਦਾ ਆਪਣੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਬੀਜੀ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਮਰਪਿਤ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਸਦਾ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਰਹੇਗਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਸੀਸ ਸਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਢੁਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ ॥
 ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੁੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ ॥
 ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਨੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ-ਸਿਮਰਨ-ਸੇਵਾ-ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਸਪੰਨ ਕੀਤੀ, ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦੀ ਸੇਧ ਬਖਸ਼ੀ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਨਿਮਨ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੀ -

ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਇਆ ॥
 ਮਨੁ ਤਨੁ ਹੋਇ ਚੁਲੰਭੁ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭਾਇਆ ॥ ੧ ॥
 ਚਲੈ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿ ਵਖਰੁ ਸਚੁ ਲੈ ॥
 ਪਤਿ ਪਾਏ ਦਰਬਾਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਬਦਿ ਭੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਮਨਿ ਤਨਿ ਸਚੁ ਸਲਾਹਿ ਸਾਚੇ ਮਨਿ ਭਾਇਆ ॥
 ਲਾਲਿ ਰਤਾ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੭੫੧

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ, ਸਾਡੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ।

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
 ਮੁੱਖ-ਸੰਪਾਦਕ
 ***** (9779816909)

ਪੋਖਿ

(ਪੋਹਿ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ : 15 ਦਸੰਬਰ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਪੋਖਿ	ਤੁਖਾਰੁ	ਨ	ਵਿਆਪਈ	ਕੰਠਿ	ਮਿਲਿਆ	ਹਰਿ	ਨਾਹੁ ॥
ਮਨੁ	ਬੋਧਿਆ		ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ	ਦਰਸਨਿ	ਲਗੜਾ		ਸਾਹੁ ॥
ਓਟ	ਗੋਵਿੰਦ		ਗੋਪਾਲ	ਰਾਇ	ਸੇਵਾ	ਸੁਆਮੀ	ਲਾਹੁ ॥
ਬਿਖਿਆ	ਪੋਹਿ	ਨ	ਸਕਈ	ਮਿਲਿ	ਸਾਧੂ	ਗੁਣ	ਗਾਹੁ ॥
ਜਹ	ਤੇ	ਉਪਜੀ	ਤਹ	ਮਿਲੀ	ਸਚੀ	ਪ੍ਰੀਤਿ	ਸਮਾਹੁ ॥
ਕਰੁ	ਗਹਿ	ਲੀਨੀ	ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ	ਬਹੁੜਿ	ਨ	ਵਿਛੁੜੀਆਹੁ ॥	
ਬਾਰਿ	ਜਾਉ	ਲਖ	ਬੇਰੀਆ	ਹਰਿ	ਸਜਣੁ	ਅਗਮ	ਅਗਾਹੁ ॥
ਸਰਮ	ਪਈ		ਨਾਰਾਇਣੈ	ਨਾਨਕ	ਦਰਿ		ਪਈਆਹੁ ॥
ਪੋਖੁ	ਸੁਹੰਦਾ		ਸਰਬ	ਸੁਖ	ਜਿਸੁ	ਬਖਸੇ	ਵੇਪਰਵਾਹੁ

ਅੰਗ - 135

ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਰੋਕਿਆਂ ਰੁਕਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਗੋਲ ਪਹੀਆ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਾਂ ਘੁੰਮਦਾ ਹੋਇਆ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਕਲਪਾਂ, ਜੁਗਾਂ, ਸਦੀਆਂ, ਸਾਲਾਂ, ਮਹੀਨਿਆਂ, ਹਫਤਿਆਂ ਅਤੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭੂਤਕਾਲ ਨੂੰ ਇਹ ਪਿਛੇ ਛੱਡਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਵਿੱਖਤ ਨੂੰ ਛੱਡਨ ਦਾ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਭਵਿੱਖਤ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਪਲਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਤੀਬਰ ਗਤੀ ਵਿਚ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਇਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਦ ਉਹ ਕੁਛ ਹੋਰ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਜੁਆਨੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੁਆਨੀ ਨੂੰ ਬੁਢੇਪਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੁਆਨੀ ਦਾ ਕਿਤੇ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਬੁਢੇਪਾ ਮੌਤ ਦੇ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਆਇਆ ਗਇਆ ਮੁਇਆ ਨਾਉ' ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਉਪਰ ਉਹ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਆਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਡੋਲਿਆਂ ਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹਿਆ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ, ਗੁਰੂ, ਪੀਰ, ਪੈਗੰਬਰ, ਅਉਲੀਏ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਲੰਘ ਗਏ। ਧਰਤੀ, ਜਿਸ ਉਪਰ ਇਹ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਨਾਟ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਸ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਥੋਂ ਆਏ ਸਨ ਤੇ ਕਿਥੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਐਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਅਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵਾਕ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਤੀ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਪੁਛਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ, ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ, ਨਾਪ, ਤੋਲ, ਠੰਢਾ, ਤੱਤਾ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਸਭ ਨਾਪ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਛੁਪਾਏ

ਅਨੇਕ ਭੇਤਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਜਾਣੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਲੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਆ ਕੇ ਆਪਣਾ ਨਾਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫੇਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਕਿਥੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਸਮਰਥਾਵਾਨ ਪੀਰ, ਪੈਗੰਬਰ, ਗੁਰੂ, ਸਾਧਕ, ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ, ਅਬਦਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਆ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਮੇਰੀ ਪਹੁੰਚ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਥੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਹੇ ਅਸਮਾਨ! ਤੇਰਾ ਫੈਲਾਓ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਤੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਦਾ ਜਾਣੂੰ ਹੈਂ, ਕੀ ਤੂੰ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਥੇ ਚਲੇ ਗਏ? ਅਸਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਮਾਤਾ ਧਰਤ ਮਹਤ ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਬਨਸਪਤੀ, ਜੀਵ ਜੰਤੂ, ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼, ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ, ਗੁਰੂ, ਪੀਰ, ਪੈਗੰਬਰ, ਅਉਲੀਏ ਰੂਪਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਖੁਰਾਕ ਲੈ ਕੇ ਵਧਦੇ ਫੁਲਦੇ ਹਨ, ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦੇ ਹਨ। ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਕੁਛ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਥੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਐ ਅਸਮਾਨ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਭਲੀਭਾਂਤ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਜੰਤੂਆਂ, ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ, ਪੁੰਨੀਆਂ-ਪਾਪੀਆਂ ਦਾ ਜੋ ਸਬੂਲ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਰੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਤੋਤਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਏ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਜੋ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਸਮਰੱਥਾਵਾਨ ਅੰਸ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਜਿਉਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਉਸ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਥੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਤਾਂ ਜੜ੍ਹ ਤੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਪੰਜ ਤੱਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੇ ਅਕਾਸ਼, ਤੂੰ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸੋਝੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਅਸਲੀ ਨਾਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਹੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੌਤਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ,

ਜਿਸਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਸਰੀਰ ਗਲੀ ਹੋਈ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਢੇਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਜੇ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਅਸਲ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ -

**ਬਾਬਾ ਬੋਲਤੇ ਤੇ ਕਹਾ ਗਏ
ਦੇਹੀ ਕੇ ਸੰਗਿ ਰਹਤੇ ॥
ਸੁਰਤਿ ਮਾਹਿ ਜੋ ਨਿਰਤੇ ਕਰਤੇ
ਕਥਾ ਬਾਰਤਾ ਕਹਤੇ ॥ ਅੰਗ - 480**

ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਸਮਾਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੇ ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ! ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਸਰੀਰ ਛੱਡਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆਪਣੇ ਤੱਤਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਜਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਦਬਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੋ ਸਥੂਲ ਤੱਤ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤੇ ਉਹ ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਘਟਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਧਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਅਸਲੀ ਅੰਸ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣ ਲਈ ਧਰਮਰਾਜ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਲਾਂਭੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਦਾ ਉਲਾਂਭੇ ਸਹਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

**ਜਿਮੀ ਪੁਛੈ ਅਸਮਾਨ ਫਰੀਦਾ
ਖੇਵਟ ਕਿੰਨਿ ਗਏ ॥
ਜਾਲਣ ਗੋਰਾਂ ਨਾਲਿ ਉਲਾਮੇ ਜੀਅ ਸਹੇ ॥
ਅੰਗ - 488**

ਸੋ ਇਹ ਕ੍ਰਿਆ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਤੋਂ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਚਾਲ ਵਿਚ ਕਦੇ ਸੁਖ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਦੇ ਦੁਖ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਦੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਦੇ ਗਮੀਆਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਦੇ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਦੇ ਵਿਜੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੀਵ ਜੁੜ-ਜੁੜ ਕੇ ਟੁਟਦੇ ਹਨ, ਵਿਛੜ-ਵਿਛੜ ਕੇ ਜੁੜਦੇ ਹਨ, ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਵਟਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਬਨਸਪਤੀ ਵਿਚ ਰਸ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹਰੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੱਘਰ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੱਕਰ ਤੇ ਬਰਫ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਬਨਸਪਤੀ ਨੂੰ ਸੁਕਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਤਝੜ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਰਿਆਵਲ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕੁਝ ਬਨਸਪਤੀ ਐਸੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਉਤੇ ਮੌਸਮ ਦਾ ਅਸਰ ਬਹੁਤ ਘਟ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਰਿਆਵਲ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਰੁਤਾਂ, ਥਿਤਾਂ, ਵਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਤਰਾਅ ਚੜ੍ਹਾਅ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਦੇ ਆਦਮੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਦੇ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਟੁੰਭੀਆਂ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਵੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਕੇਵਲ ਅਨੰਦ ਮਾਨਣਾ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਧੋਅ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਹੁਲਾਰ, ਚਾਓ, ਉਦਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਐਉਂ ਸਮਝੋ ਕਿ ਲਹਿ-ਲਹਾਉਂਦੀ ਬਨਸਪਤੀ ਮੌਸਮ ਦੇ ਕੋਪ ਦੇ ਸੰਤਾਪ ਨਾਲ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਤਝੜ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਦੀ

ਚਾਲ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਾਰਾਮਾਹ ਵਿਚ ਪੋਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਕੱਕਰ ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਥਪੇੜਾਂ, ਦੀਆਂ ਬਰਫਾਨੀ ਹਵਾਵਾਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ, ਤੋਟੇ, ਵਿਘਨ, ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਉਹ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿਸੇ ਸੁਖੜ ਮਾਲੀ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਵਿਚ ਪਲਮਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮਾਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੀਤ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਨਿੱਘ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਠੰਢੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਰੋਕ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸੋ ਇਸ ਪੋਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਜਬਰਦਸਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਜੀਵਨ ਹਨ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਹਨ, ਸੇਵਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਛਿੰਨ ਭੰਗਰ ਸੁਖਾਂ ਵਿਚ ਪਰਚ ਕੇ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਦੁੱਖਾਂ, ਘਾਟਿਆਂ ਦੇ ਝੱਖੜ ਝੁਲਦੇ ਹਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ ਨਿਰਾਸਤਾ ਦੀ ਖੱਡ ਵਿਚ ਗਿਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਲ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਸਦਕੇ ਸਦਾ ਹੀ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਲਈ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਲਈ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਭਾਵਲੀਨ ਹੋ ਕੇ, ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਘੱਟਿਆਂ ਬੰਧੀ ਬੈਠਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਯਾਦ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਲਿਵ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਸਰੇ ਤਾਂ ਮੌਤ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਣ। ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਉਸ ਮੱਛੀ ਵਰਗਾ ਹੋਵੇ ਜਿਹੜੀ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤਜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

**ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ
ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥
ਬੁੰਦ ਵਿਹੁਣਾ ਚਾਤ੍ਰਕੋ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥
ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੋਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥
ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ
ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥
ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ
ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਅਘਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - 708
ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੈ ਮਰਿ ਜਾਉ ॥ ਅੰਗ - 9**

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਝਰਨੂਟਾਂ ਦਿੰਦਾ, ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਛੋੜ ਕਟਦਾ ਪਿਆਰ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਦੀਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੱਤੇ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖਾਂ, ਤਕਲੀਫਾਂ, ਵਿਘਨਾਂ ਦੇ ਝੋਲੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਿਆ ਕਰਦੇ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਪੌਖਿ ਤੁਖਾਰੁ ਨ ਵਿਆਪਈ
ਕੰਠਿ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਾਹੁ ॥ ਅੰਗ - 135**

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਦਿਖਾਵੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦੇ ਅਣੀਆਂ ਵਾਲੇ ਤੀਰ ਲਗ ਕੇ ਛੇਕ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਵਕਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਓਟ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਭੁਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨੂੰ ਤੋੜ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਵੱਡੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸ਼ਾਸ ਵੀ ਭੁਲਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਮਨੁ ਬੇਧਿਆ ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ
ਦਰਸਨਿ ਲਗੜਾ ਸਾਹੁ ॥
ਓਟ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਪਾਲ ਰਾਇ
ਸੇਵਾ ਸੁਆਮੀ ਲਾਹੁ ॥
ਬਿਖਿਆ ਪੌਹਿ ਨ ਸਕਈ
ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਗੁਣ ਗਾਹੁ ॥ ਅੰਗ - 135**

ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾ ਕੇ ਜੀਵਨ ਪਦਵੀ ਦੇ ਗੁਲਾਰੇ ਸਦੀਵੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਮੁਰਦਾਪੁਣਾ ਨਹੀਂ ਛਾਉਂਦਾ। ਪ੍ਰੀਤ ਵਿਹੁਣੇ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਪ੍ਰੀਤ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋਣਾ ਹੀ ਮੁਰਦਾਪੁਣਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

**ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ
ਧਨਵੰਤ ॥ ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ
ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥ ਅੰਗ - 253**

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਇਹ ਜੀਵ 84 ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਘੁਮੇਟਣੀਆਂ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਹਉਮੈ ਤੱਤ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਛੋੜਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਦੁਖੀ ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਰੋਂਦਾ-ਕੁਰਲਾਉਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸੱਚੀ ਲਿਵ ਅਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੀਤ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪਿਆਰ ਐਨਾ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਉਮੈ ਦੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਐਉਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ -

**ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ ॥
ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ ॥
ਅੰਗ - 278**

ਉਹ ਪਿਆਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਇਸ ਨਿਮਾਣੇ ਨਿਤਾਣੇ ਆਪਣੇ ਅੰਸ, ਜਿਸਨੂੰ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਜਾਂ ਬਾਹੋਂ ਫੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਮ ਜੋਤ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐਉਂ ਅਭੇਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਇਆ ਪਾਣੀ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਮੁੜ ਸਮੁੰਦਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਅੱਡ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿਤਾ, ਆਪਣਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਉਹ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨਾ ਰਿਹਾ, ਹੁਣ ਉਹ ਨਾ ਮੈਂ ਰਿਹਾ, ਨਾ ਤੂੰ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਆਪੇ ਆਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾਜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਉਠੇ

ਬੁਲਬੁਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾਜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੁਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਇਆ ਇਹ ਜੀਵ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੂਆ
ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਤੂੰ ॥
ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ
ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥ ਅੰਗ - 1375
ਜਹ ਤੇ ਉਪਜੀ ਤਹ ਮਿਲੀ
ਸਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਮਾਹੁ ॥ ਅੰਗ - 135**

ਹੁਣ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਐਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਲੱਖਾਂ ਵਾਰੀ ਵਾਰਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਕੁਰਬਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਗੰਮਤਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਥਾਹ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪੇ ਆਪ ਆਪਣੀ ਮਹਿਮਾ ਵਿਚ ਆਪ ਹੀ ਅਨੇਕ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਇਸ ਜੀਵ ਕੋਲ ਕੋਈ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਥਾਹ ਪਾ ਸਕੇ।

**ਕਰੁ ਗਹਿ ਲੀਨੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਬਹੁੜਿ ਨ
ਵਿਛੜੀਆਹੁ ॥ ਬਾਰਿ ਜਾਉ ਲਖ ਬੇਰੀਆ
ਹਰਿ ਸਜਣੁ ਅਗਮ ਅਗਾਹੁ ॥
ਅੰਗ - 135**

**ਨਹੀ ਜਾਨ ਜਾਈ ਕਛੁ ਰੂਪ ਰੇਖੰ ॥
ਕਹਾ ਬਾਸ ਤਾਕੋ ਫਿਰੈ ਕਉਨ ਭੇਖੰ ॥
ਕਹਾ ਨਾਮ ਤਾਕੋ ਕਹਾ ਕੈ ਕਹਾਵੈ ॥
ਕਹਾ ਕੈ ਬਖਾਨੋ ਕਹੈ ਮੈ ਨ ਆਵੈ ॥**

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਜਿਹੜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰ ਆਣ ਢੱਠੇ, ਸਭ ਆਸਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੱਡ ਕੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਏਕੰਕਾਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪੀਘਾਂ ਪਾ ਲਈਆਂ, ਉਹ ਨਰਾਇਣ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਨਿਬੜਦੇ ਹਨ ਇਹ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਬਿਰਧ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵਨ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਦੀਵੀ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਪਿਓਂਦਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਰੇ ਸਮੇਂ ਪੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਹੀ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਸਰਮ ਪਈ ਨਾਰਾਇਣੈ ਨਾਨਕ ਦਰਿ ਪਈਆਹੁ ॥
ਪੌਖੁ ਸੁੰਹੰਦਾ ਸਰਬ ਸੁਖ
ਜਿਸੁ ਬਖਸੇ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ॥ ਅੰਗ - 135**

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ ਛੱਡ ਕੇ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪਾਇਆ ਜਿਸਦੀ ਹੋਂਦ ਛਿੰਨ ਭੰਗਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਸਦੀਵੀ ਹੈਂ, ਸਦਾ ਅਸਾਨੂੰ ਪਾਲਦਾ ਹੈਂ, ਵੇਖਦਾ ਹੈਂ, ਹਰ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਸਦੀਵ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਿਪ੍ਰੀਤ ਮਾਇਆ ਸਦਾ ਹੀ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਅਸਾਡੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ, ਤੈਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਨੇਕ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪਰਚੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਰੂਪ ਘਰ ਮੰਦਰ ਹਨ, ਨਾਮਣੇ ਹਨ, ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਤ੍ਰ ਧੀਆਂ ਹਨ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲੈ, ਅਸੀਂ ਭੀ ਤੌਤਿਆਂ ਝੋਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕੀਏ।

(*****)

ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੁ. ਮਿਸ਼ਨ

ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ-ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੋੜ-ਮੇਲਾ 21 ਦਸੰਬਰ 2013 ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੋੜ ਮੇਲਾ 26-28 ਦਸੰਬਰ 2013

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਧਰਮ ਦੀ ਹਾਨੀ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਨਸਾਨੀ ਕੀਮਤਾਂ ਕਦਰਾਂ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਧੌਕੇ, ਜ਼ੋਰ, ਮਜ਼ਹਬੀ ਈਰਖਾ, ਰਾਜਸੀ ਅਨਿਆਂ, ਸਮਾਜਿਕ ਨਫਰਤ, ਅਭਿਮਾਨ, ਮਾਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਬੇਹੋਸ਼ੀ, ਸਮਾਜ ਵਿਚ, ਰਾਜਸੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜਾ ਕਸਾਈ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ
ਧਰਮੁ ਪੰਖ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ॥
ਕੁੜੁ ਅਮਾਵਸ ਸਬੁ ਚੰਦਮਾ
ਦੀਸੈ ਨਾਹੀ ਕਹ ਚੜਿਆ॥ ਅੰਗ -145

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਕਾਲਾ ਬੋਲਾ ਹਨੇਰਾ ਛਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਦਮੀ ਦੀ ਸੁਰਤ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਨੀਵੀਂ ਗਿਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿ ਅਸਤਿ, ਧਰਮ-ਅਧਰਮ, ਨਿਆ-ਅਨਿਆਂ ਦੀ ਸੂਝ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਪੀੜਾ ਕੋੜ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਧਰਮ ਹੋਂਦ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣਾ ਹੀ ਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਅਗਿਆਨ ਅਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਬਿਮਾਰੀ ਵਧ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਫੈਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਾਇਕ ਡਾਕਟਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਹਿੱਸੇ ਕਟ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਜੋ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਅਸਰ ਲੈ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਕੈਂਸਰ ਹੋਣ ਤੇ ਅੰਗ ਕੱਟ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਹੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਅੰਧਕਾਰ ਛਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ, ਪੀਰ, ਅਵਤਾਰ, ਪੈਗੰਬਰ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਰੇਰੇ ਹੋਏ, ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਵਰਤਦੇ ਹੋਏ ਸਮਾਜ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੇਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਰੀਕੇ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਰਤ ਕੇ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਤੇ ਸਸ਼ਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਕੇ ਲਾ-ਇਲਾਜ ਅੰਧਕਾਰ ਦੇ ਘੇਰੇ ਹੋਏ ਮਨਮੁਖ ਵਜ੍ਹਦਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਧਕਾਰ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਹੋ ਕੇ ਕਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਜਿਹੜੇ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਹੀ

ਹਸਤੀ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਅਵਤਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਪੈਗੰਬਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਉਤੇ ਭੇਜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਦਸਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਮਿਸ਼ਨ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਧਰਮ ਦਾ ਰਸਤਾ ਨਿਰੋਲ, ਖਾਲਸ, ਭੇਖਾਂ ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਅਛੋਹ, ਨਫਰਤ, ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ, ਨਿਆਰਾ, ਨਰੋਆ ਹੈ, ਉਸ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਸਾਨੂੰ ਸੂਝ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇ ਕੇ ਖਾਸ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਸੱਤ-ਅਠ ਸੌ ਸਾਲ ਤੋਂ ਅਨਿਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਪੀੜਾ ਵਧਦੀ ਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਾਬਰ ਸ਼ਾਸਕ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਰ, ਨਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਥੱਲੇ ਰੋਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਨਾ ਭਾਰਤੀ ਨਾਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਭਾਰਤੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਾਹ ਲੈਣ ਜੋਗਾ ਥਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਜਾ ਅਸਥਾਨ ਗਿਰਾ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਪਾਪ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਘੋਰ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਜੀਵ ਸਾਹ ਸਤਿ ਗਵਾ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਸਾਹਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਡਰ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਐਨੇ ਨੀਵੇਂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਗੌਰਵ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿ ਦਾ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਰਲੀ ਹੋਈ ਅੰਧਕਾਰਮਈ ਸੋਚ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੋ। ਜ਼ੁਲਮ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪਛਾਣ ਹਟਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬੁਧ ਕੀ ਹੈ, ਕੁਬੁਧ ਕੀ ਹੈ। ਕੁਬੁਧ ਨੂੰ ਅਪਣਾਅ ਕੇ ਇਨਸਾਨ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਧਿਆਨ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਜਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਅੰਧਕਾਰ ਛਾ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਧਰਮ ਦਾ ਮਾਰਗ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਚਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਆਪ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸਹਾਇਕ ਪਵਿੱਤਰ ਹੱਥ ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਰੱਖੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਮੈਂ ਅਪਨਾ ਸੁਤ ਤੁਹਿ ਨਿਵਾਜਾ।
ਪੰਥ ਪ੍ਰਚਰ ਕਰਬੇ ਕਉ ਸਾਜਾ।
ਜਹਾ ਤਹਾ ਤੈ ਧਰਮੁ ਚਲਾਇ।
ਕਬੁਧਿ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕ ਹਟਾਇ।

(ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਾਚ। ਚੌਪਈ)

ਕਬਿ ਬਾਚ॥ ਦੋਹਰਾ॥
 ਨਾਢ ਭਯੋ ਮੈ ਜੋਰਿ ਕਰ,
 ਬਚਨ ਕਹਾ ਸਿਰ ਨਿਆਇ।
 ਪੰਥ ਚਲੈ ਤਬ ਜਗਤ ਮੈ, ਜਬ ਤੁਮ ਕਰਹੁ
 ਸਹਾਇ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪਣਾ ਮੰਤਵ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਨਹੀਂ, ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਨਾ ਸਮਝਿਓ ਕਿ ਮੈਂ ਰੱਬ ਬਣ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਉਹ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਹੈ, ਇਕਾਈ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਦਾਸ ਹਾਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗਲਤੀ ਨਾ ਕਰ ਲਿਓ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਮਝ ਲਿਓ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਅਗੰਮ ਹੈ, ਅਗੋਚਰ ਹੈ, ਨਿਰਾਲਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਘਟ ਘਟ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਖੰਡ ਜੋਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਦਾਸ ਹਾਂ। ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਸਾ ਮਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਣਾ। ਇਉਂ ਸਮਝ ਲਿਓ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਦਾ ਦਾਸ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਉਸਦਾ ਹੁਕਮ ਵਜਾਉਣ ਲਈ ਦੇਹਧਾਰੀ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਜਗਤ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਿ ਦੀ ਵਿਜੈ ਅਤੇ ਅਸੌਤਿ ਦੀ ਹਾਰ ਮੇਰਾ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਚੌਪਈ। ਇਹ ਕਾਰਨਿ ਪ੍ਰਭ ਮੋਹਿ ਪਠਾਯੋ।
 ਤਬ ਮੈ ਜਗਤ ਜਨਮ ਧਰਿ ਆਯੋ।
 ਜਿਮ ਤਿਨ ਕਹੀ ਤਿਨੈ ਤਿਮ ਕਹਿ ਹੋਂ।
 ਅਉਰ ਕਿਸੂ ਤੇ ਬੈਰ ਨ ਗਹਿ ਹੋਂ।੩੧।
 ਜੋ ਹਮ ਕੋ ਪਰਮੇਸਰ ਉਚਰਿ ਹੈ।
 ਤੇ ਸਭ ਨਰਕ ਕੁੰਡ ਮਹਿ ਪਰਿ ਹੈ।
 ਮੋ ਕੋ ਦਾਸ ਤਵਨ ਕਾ ਜਾਨੋ।
 ਯਾ ਮੈ ਭੇਦ ਨ ਰੰਚ ਪਛਾਨੋ।੩੧।
 ਮੈ ਹੋ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕੋ ਦਾਸਾ।
 ਦੇਖਨ ਆਯੋ ਜਗਤ ਤਮਾਸਾ।੩੨।
 ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਜਗਤਿ ਕਹਾ ਸੋ ਕਹਿ ਹੋਂ।
 ਮ੍ਰਿਤ ਲੋਕ ਤੇ ਮੌਨ ਨ ਰਹਿ ਹੋਂ।੩੩।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਚ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਧਾਰਿਆ ਹੈ, ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਕਾਰਜ ਚੱਲੇਗਾ। ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਬੈਰਾਗ, ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹਨੇਰਾ ਖਤਮ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਤੂੰ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਪ੍ਰਾਣ ਨਹੀਂ ਹੈਂ, ਮਨ ਨਹੀਂ ਹੈਂ, ਬੁੱਧੀ ਨਹੀਂ ਹੈਂ, ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤੂੰ ਜੀਵ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅੰਸ ਹੈਂ, ਉਸ ਇਕੋ ਆਤਮਾ ਦੀ ਅਖੰਡ ਜੋਤ ਹੈਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੱਸੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਿਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਅਗਿਆਨ ਅਤੇ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਦਾ ਅਸਾਧ ਰੋਗ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਇਲਾਜ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਮਹਾਂ ਅੰਧਕਾਰ

ਵਿਚ ਗ੍ਰਹਸਤ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਮੰਚ ਵਿਚੋਂ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਨਵਾਂ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤੋਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੋ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਨਾ ਸਮਝਿਓ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਕੁਛ ਕਰਾਂਗਾ, ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਵਲੋਂ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਕਾਰਜ ਸਭ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਤੋਂ ਉਚਾ ਹੋ ਕੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਾਂਗਾ। ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਦਸਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਕਹਿਓ ਪ੍ਰਭੂ ਸੁ ਭਾਖਿ ਹੋਂ। ਕਿਸੂ ਨ ਕਾਨ ਰਾਖਿ
 ਹੋਂ।
 ਕਿਸੂ ਨ ਭੇਖ ਭੀਜਿ ਹੋਂ। ਅਲੇਖ ਬੀਜਿ ਬੀਜਿ
 ਹੋਂ।੩੪।
 ਪਖਾਣ ਪੂਜਿ ਹੋਂ ਨਹੀਂ।
 ਨ ਭੇਖ ਭੀਜਿ ਹੋਂ ਕਹੀਂ।
 ਅਨੰਤ ਨਾਮੁ ਗਾਇ ਹੋਂ।
 ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਪਾਇ ਹੋਂ।੩੫।
 ਜਟਾ ਨ ਸੀਸ ਧਾਰਿ ਹੋਂ।
 ਨ ਮੁੰਦ੍ਰਕਾ ਸੁਧਾਰਿ ਹੋਂ।
 ਨ ਕਾਨ ਕਾਹੂ ਕੀ ਧਰੋਂ।
 ਕਹਿਓ ਪ੍ਰਭੂ ਸੋ ਮੈ ਕਰੋਂ।੩੬।
 ਭਜੋਂ ਸੁ ਏਕ ਨਾਮਯੋਂ।
 ਜੁ ਕਾਮ ਸਰਬ ਠਾਮਯੋਂ।
 ਨ ਜਾਪ ਆਨ ਕੋ ਜਪੋਂ।
 ਨ ਅਉਰ ਬਾਪਨਾ ਬਪੋਂ।੩੭।
 ਬਿਅੰਤ ਨਾਮ ਧਿਆਇ ਹੋਂ।
 ਪਰਮ ਜੋਤਿ ਪਾਇ ਹੋਂ।
 ਨ ਧਿਆਨ ਆਨ ਕੋ ਧਰੋਂ।
 ਨ ਨਾਮ ਆਨ ਉਚਰੋਂ।੩੮।
 ਤਵੱਕ ਨਾਮ ਰੱਤਿਯੋਂ।
 ਨ ਆਨ ਮਾਨ ਮੱਤਿਯੋਂ।
 ਪਰੋਮ ਧਿਆਨ ਧਾਰਯੋਂ।
 ਅਨੰਤ ਪਾਪ ਟਾਰਿਯੋਂ। ੩੯।
 ਤੁਮੇਵ ਰੂਪ ਰਾਚਿਯੋਂ।
 ਨ ਆਨ ਦਾਨ ਮਾਚਿਯੋਂ।
 ਤਵੱਕ ਨਾਮ ਉਚਾਰਿਅੋਂ।
 ਅਨੰਤ ਦੂਖ ਟਾਰਿਅੋਂ। ੪੦।

ਦੁਸ਼ਟ ਦੋਖੀਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪਕੜ ਕੇ ਪਛਾੜਾਂਗਾ ਵੀ, ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਭੀ ਚਲਾਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਅਸਾਧ ਅੰਧਕਾਰ ਮਈ ਸਥਿਤੀ ਵਾਲੀ ਦੁਸ਼ਟਤਾ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋਂ ਉਖੇੜਾਂਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਡੀ ਭਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰੀਏ ਤਾਂ ਉਪਰ ਵਰਨਣ ਕੀਤੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਖੈਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਝ ਆ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਜ ਸੰਸਾਰ ਉਪਰ ਰੂਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜੋ ਨਿਰੋਲ ਖਾਲਸਾ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭਰਮ ਤੇ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਰਲਾਓ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਉਸ

ਦਾ ਰਸ ਮਾਨਣਾ, ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਉਸ ਆਤਮ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਲੈਅ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸੱਚ ਆਚਾਰ ਕਮਾਉਣਾ ਇਹ ਖਾਲਸਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਉਚਤਾ, ਐਨੀ ਉਚੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਣਗੇ। ਦੇਵ ਲੋਕ ਦੇ ਮੁਖ ਦੇਵ ਉਸਦਾ ਸੰਗ ਲੋਚਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਵਰਤਣਿ ਜਾ ਕੈ ਕੇਵਲ ਨਾਮ॥
 ਅਨਦ ਰੂਪ ਕੀਰਤਨੁ ਬਿਸ੍ਰਾਮ॥
 ਮਿਤ੍ਰ ਸ੍ਰ੍ਰ ਜਾ ਕੈ ਏਕ ਸਮਾਨੈ॥
 ਪ੍ਰਭ ਅਪੁਨੇ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਨੈ॥
 ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਅਘ ਕਾਟਨਹਾਰਾ॥
 ਦੁਖ ਦੂਰਿ ਕਰਨ ਜੀਅ ਕੇ ਦਾਤਾਰਾ॥
 ਸੂਰਬੀਰ ਬਚਨ ਕੇ ਬਲੀ॥
 ਕਉਲਾ ਬਪੁਰੀ ਸੰਤੀ ਛਲੀ॥
 ਤਾ ਕਾ ਸੰਗੁ ਬਾਛਹਿ ਸੁਰਦੇਵ॥
 ਅਮੋਘ ਦਰਸੁ ਸਫਲ ਜਾ ਕੀ ਸੇਵ॥
 ਕਰ ਜੋੜਿ ਨਾਨਕੁ ਕਰੇ ਅਰਦਾਸਿ॥
 ਮੋਹਿ ਸੰਤਹ ਟਹਲ ਦੀਜੈ ਗੁਣਤਾਸਿ॥ ਅੰਗ -
 392

ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਾਧ ਬਨਿ ਆਈ॥
 ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਪ੍ਰਭ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ॥ ਅੰਗ -
 272

ਅਤੇ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ॥
 ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ ਮੋ ਮਹਿ ਤਾਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ
 ਭੇਵ॥ ਸਰਬ ਲੋਹ ਰੰਥ 'ਚੋਂ

ਆਪ ਦਾ ਜੀਵਨ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸੰਗਰਾਮ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਧਕਾਰ ਦੇ ਪਥਰਾਏ ਹੋਏ ਅਤੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣਾ ਅਤਿ ਕਠਨ ਸੀ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਧਰਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਧਰਮ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਦੇਣ ਉਤੇ ਤਤਪਰ ਸਨ। ਇਸ ਦੀ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਐਉਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੈਰ ਭਾਵ ਸੀ ਅਤੇ ਕੱਟੜਪੁਣਾ ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ ਨਿਸ਼ਚੇ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਬੱਧ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਉਸਦਾ ਘਰ-ਬਾਰ ਲੁੱਟ ਲੈਣਾ, ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰ ਦੇਣੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਲੈਣਾ ਇਕ ਪੁੰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਧਰਮ ਦੇ ਅੰਧਕਾਰ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੱਛਮ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਮਰਾਵ ਵਜ਼ੀਰ, ਕਾਜ਼ੀ, ਮੁਲਾਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਹਿਤਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੋੜ ਲਈ ਅਤੇ ਹਰ ਪਾਪ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਕਹਿ ਕੇ ਪੁੰਨੀ ਬਣਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਕੀਤੀ ਉਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਮਲੀਆ ਮੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਘੱਟ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਸਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤਤਪਰ ਸਨ, ਉਹ ਚਾਹੇ

ਹਿੰਦੂ ਬੁਰਕਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਚਾਹੇ ਤੁਰਕ ਬੁਰਕਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖਤ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਅਸੀਂ ਮਾਨਵ ਧਰਮ ਦਾ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਅਵਾਜ਼ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੁੱਭੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਧਰਮੀ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰਿਆਇਆ ਦੀ ਦਲੇਰੀ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਟੇ ਸਾਹਿਬ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਸਾਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਫਤਹਿ ਚੰਦ ਰਾਜਾ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਅਸਾਡੇ ਉਤੇ ਆਕਰਮਣਕਾਰੀ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀ, ਸ਼ੁਧ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ, ਰਚਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਫਤੇ ਸਾਹ ਕੋਪਾ ਤਬਿ ਰਾਜਾ॥
 ਲੋਹ ਪਰਾ ਹਮ ਸੋ ਬਿਨੁ ਕਾਜਾ॥ ਬਚਿਤ੍ਰ
 ਨਾਟਕ

ਯੁੱਧ ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਬੋਪਿਆ ਗਿਆ, ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਉਪਰ ਆਕਰਮਣਕਾਰੀ ਹੋਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਰਾਜ ਖੋਹ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਅਸਾਡੇ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਰਹਿ ਕੇ ਜ਼ਲਮ ਸਹਿਨ ਦੀ ਹੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ (ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ) ਪੜਦਾਦਾ ਗੁਰੂ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ) ਕਿੰਨੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਤਸੀਹੇ ਸਹਿ ਚੁਕੇ ਸਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਤੇ ਹੱਥ ਧਰਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਣਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਖਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਦੀ ਹੱਦ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਉਹ ਤਸੀਹੇ ਮਹਾਨ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਸਬਰ ਨੂੰ ਤੋੜ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਫੇਰ ਵੀ ਇਨਸਾਨੀ ਹੱਦ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਜ਼ਾਲਮ ਦੀਆਂ ਅੰਨੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਗਏ। ਕੋਈ ਵੀ ਇਨਸਾਨ ਯੁੱਧ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਭ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸੁਖ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਹੀ ਨਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਰਖਸ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਸਸਤਰ ਚੁਕ ਲੈਣਾ, ਆਪਣਾ ਤਾਣ ਲਾਉਣਾ ਆਪਣੇ ਹਮ ਖਿਆਲ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਦੁਸ਼ਟਤਾਈ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜੇ ਸਸਤਰ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਸਤਰ ਨਾਲ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅਯੋਗ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਸਗੋਂ ਧਰਮ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਇਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਗਰਦਨਾਂ ਕਟਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ, ਬਹਾਦਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਆਪਣੇ ਬਲੀਦਾਨ ਦਿਓ। ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਦੀ ਹੋਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਜਲਦੇ ਹੋਏ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਰੱਖ ਲੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰੇ ਤੋਂ ਉਹ ਲੰਘ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਥੋਂ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਲੰਘਾ ਦੇ। ਅਜਿਹੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -

ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ

ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹਵਾਇ॥

ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਈ ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ॥

ਅੰਗ - 1381

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਦੁਸ਼ਟਤਾਈ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸੱਚ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਨ ਲਈ 52 ਕਵੀ ਅਤੇ 50 ਲਿਖਾਰੀ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੰਗਲ ਕਵੀ ਨੂੰ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਪੁਰਬ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ 60,000 ਰੁਪਿਆ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਐਨੇ ਤੋਹਫੇ ਦਿਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਗਲ ਕਵੀ ਦੇ ਘਰ ਤੀਕਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਦੋ ਸੌ ਜਵਾਨ ਨਾਲ ਹੋਰ ਤੋਹਫੇ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜੇ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਰ ਤਕਰੀਬਨ 14 ਵਾਰੀ ਆਕਰਮਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਤਿ ਧਰਮ ਦੇ ਰਾਖੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਜਾਗ ਉਠੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਸਦਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਿਤੀ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਬੇਪਨਾਹ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ, ਜੰਗੀ ਸਸ਼ਤਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਥਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਸੀਮਤ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸਮਰਾਜ ਅਤੇ 22 ਧਾਰ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸਤਿ ਦੀ ਓਟ ਲੈ ਕੇ ਜੁਝਦੇ ਰਹੇ। ਅਖੀਰ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ 22 ਧਾਰ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਬੇਪਨਾਹ ਫੌਜ ਅਤੇ ਜਹਾਦ ਦੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਪੁੱਠੀ ਮਤ ਵਾਲੇ ਲੁਟੇਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਸ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਮਹਾਨ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਸੰਮਿਲਤ ਹੋਏ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਨਾ ਤਾਂ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਵੱਡੇ ਅੰਬਾਰ ਸਨ, ਨਾ ਹੀ ਸਸ਼ਤਰਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭੰਡਾਰ ਸੀ। ਓਟ ਸੀ ਤਾਂ ਸਤਿ ਦੀ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਦਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜੋ ਵਾਕ ਸੀ ਕਿ -

ਚਿੜੀਓਂ ਸੇ ਮੈਂ ਬਾਜ ਤੁੜਾਓਂ

ਸਵਾ ਲਾਖ ਸੇ ਏਕ ਲੜਾਉਂ।

ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਸਮੇਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਅੰਨ ਅਤੇ ਸਸ਼ਤਰਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਸੀਮਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਨੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਉਬਾਲ ਕੇ ਪੀ ਲਏ, ਦਰਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਛਿਲਾਂ ਆਟੇ ਵਿਚ ਰਲਾ ਕੇ ਖਾ ਲਈਆਂ। ਲੰਮਾ ਘੇਰਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਘੇਰਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਭੀ ਘਬਰਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ ਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਦਸਖਤਾਂ ਵਾਲੀ ਚਿੱਠੀ ਪਵਿੱਤਰ ਪੁਸਤਕ ਕੁਰਾਨ ਸਰੀਫ ਦੇ ਨਾਲ ਰੱਖੀ। ਪਹਾੜੀ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਗੀਤਾ ਦੀ ਮਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਪੁਸਤਕ ਥਾਲ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਥਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਗਊ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੀਤਾ ਦੀ ਅਤੇ ਗਊ ਦੀ ਆਣ ਰਖਦਿਆਂ ਕਸਮ ਖਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਸਚਾਈ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿ ਜੇਕਰ ਆਪ ਕਿਲਾ ਛੱਡ ਦੇਵੋਂ ਤਾਂ ਆਪ ਦਾ ਜਿਥੇ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਰਾਨ ਸਰੀਫ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ

ਕੁਰਾਨ ਸਰੀਫ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਖਾਧੀ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਸਰੀਫ ਦੀ ਜਾਮਨੀ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਲਾਮ ਵਾਲੇ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਜਾਮਨੀ ਦੇ ਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਲਾ ਛੱਡਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਆਪ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡ ਜਾਵੋ, ਜਿਥੇ ਜੀਅ ਕਰੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋਂ, ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਫਰੇਬੀ ਲੋਕ ਨਾ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਧਰਮੀ ਬੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹਿਤ ਦੇ ਪਿਛੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਕੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਗੀਤਾ ਦੀ ਜਾਮਨੀ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਸਰੀਫ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੁਰਾਨ ਸਰੀਫ ਦੀ ਕਸਮ ਖਾਣੀ ਇਕ ਫਰੇਬ ਹੈ, ਇਕ ਢੀਠਤਾਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਲਾ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਅਖੌਤੀ ਮੋਮਨ ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਭਗਤ ਅੰਦਰੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਖੋਖਲੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਰਾਨ ਸਰੀਫ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਹਿਤ ਲਈ ਢੋਂਗ ਰਚਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਧਰਮ ਚਿੰਨਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਾਇਮ ਕਰਦਿਆਂ 20 ਦਸੰਬਰ 1704 ਮੁਤਾਬਿਕ ਛੇ ਪੋਹ ਸੰਮਤ 1761 ਦੀ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਲੰਘਣ ਸਮੇਂ 7 ਪੋਹ ਦਿਨ ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਲਾ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਧੰਨ ਹਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਹਦੋਂ ਵੱਧ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਬਾਣੀ ਭਾਵੇਂ ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜੁਬਾਨ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰਤ ਹੈ। ਉਸ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮਹਾਨਤਾ ਹੈ। ਕਿਲਾ ਖਾਲੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਮਕਾਰ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਨਾ ਕੁਰਾਨ ਸਰੀਫ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੀ, ਨਾ ਗੀਤਾ ਅਤੇ ਗਊ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੀ, ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲਾ ਕੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਕ ਵੀ ਬੰਦਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਨਿਕਲ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਰਸੇ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤਕ ਇਕ ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ਇਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਚਮਤਕਾਰੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਕੁਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

7 ਪੋਹ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਆਪ ਨੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਆਰੰਭ ਕਰਾ ਦਿਤਾ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਮਾਰ ਧਾੜ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਿਰਤੀਆਂ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਮਹਾਨ ਆਤਮ ਰਸ ਮਾਣਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲੋਂ ਹਰੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿਤੀ। ਦਰਿਆ ਸਰਸਾ ਬਹੁਤ ਚੌੜੇ ਪਟ ਵਿਚ ਵਗਦਾ ਹੈ, ਪਹਾੜ ਵਿਚ ਬਾਰਸ਼ ਹੋਣ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਠੰਢ ਅਤੇ ਪੁੰਦ ਹੋ ਗਈ, ਸਰਸਾ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ

ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕੰਢਿਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਵਗ ਰਿਹਾ ਐਉਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਸਰਸੇ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਸਤਾ ਰੋਕਣ ਦੀ ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਗਦੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਣੀ ਉਪਰ ਅਜ ਤਕ ਪੰਜ ਜੁੱਤੀਆਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ protest (ਰੋਸ) ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਥਾਂ ਉਪਰ ਘੋਰ ਸੰਗਰਾਮ ਹੋਇਆ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਉਨੀਂਦਰੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਖਤ ਥਕੇਵਾਂ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਥੇ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦਾ ਘਾਟਾ ਕਦੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ 20-22 ਸਾਲ ਦੀ ਅਣਥੱਕ ਮਿਹਨਤ, ਦਿਮਾਗੀ ਨਿਚੋੜ ਪਲ ਭਰ ਵਿਚ ਸਰਸਾ ਦੀ ਭੇਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਧੰਨ ਸਨ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸਮਝ ਕੇ ਸਹਿਨ ਕਰ ਲਿਆ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਥੋਂ ਚਲਦੇ ਹੋਏ 22 ਦਸੰਬਰ ਸਵੇਰ ਤਕ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੱਚੀ ਗੜ੍ਹੀ ਜੋ ਇਕ ਹਵੇਲੀ ਵਰਗੀ ਸੀ, ਉੱਚੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਸਥਿਤ ਸੀ, ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ। ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਅਣਗਿਣਤ ਫੌਜ ਨੇ ਆ ਕੇ ਉਸ ਗੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ, ਉਸ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ 40 ਮਰਜੀਵੜੇ ਸਿੱਖ ਦੋ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ, ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਯੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਦਿਨ ਭਰ 25 ਸਿੰਘ ਇਸ ਗੜ੍ਹੀ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸਵਾ ਲੱਖ ਨਾਲ ਇਕ ਦੇ ਲੜਨ ਵਾਲੀ ਗੁਰੂ ਇਛਿਆ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਘਬਰਾਹਟ ਸੀ, ਗੜ੍ਹੀ ਵਿੱਚੋਂ ਮੀਲਾਂ ਤਕ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਲਸ਼ਕਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਐਉਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਗੜ੍ਹੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ ਕਾਹਲੇ ਹਨ। 25 ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਦੁਪਹਿਰ ਤਕ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ। ਸੂਰਜ ਢਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਪੁਰਜਾ-ਪੁਰਜਾ ਕੱਟ ਕੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਏ ਪਰ ਕਮਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਬੇਦਿਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਸਸ਼ਤਰ ਨਹੀਂ ਸੁਟਿਆ। ਆਖਰੀ ਦਮ ਤਕ ਸਸ਼ਤਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਉਮਰ 18 ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ, ਆਪ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਇਸ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਮਹਾਨ ਯੱਗ ਰੂਪੀ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਜੂਝ ਕੇ ਸਫਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਬਖਸ਼ੋ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਾਲ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ, ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਸਸ਼ਤਰ ਸਜਾਏ, ਸਾਹਿਬ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਏ ਅਤੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਲ ਵਿਚ ਆ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ, ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਕਵੀ ਯੋਗੀ ਅੱਲਾ ਯਾਰ ਖਾਨ ਨੇ ਇਉਂ ਰੂਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਦਿੱਲਦਾਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਸੇ ਨਿਕਲ ਆਏ।
ਵਹੁ ਦੇਖੀਏ ਸਰਕਾਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਸੇ ਨਿਕਲ ਆਏ।

ਘੋੜੇ ਪੈ ਹੋ ਅਸਵਾਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਸੇ ਨਿਕਲ ਆਏ।
ਲੇ ਹਾਥ ਮੇਂ ਤਲਵਾਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਸੇ ਨਿਕਲ ਆਏ।
ਕਿਆ ਵਸਫ ਹੋ ਉਸ ਤੇਗ ਕਾ
ਇਸ ਤੇਗੇ ਜੁਬਾਨ ਸੇ।
ਵਹੁ ਮਿਆਨ ਸੇ ਨਿਕਲੀ ਨਹੀਂ
ਨਿਕਲੀ ਯੇਹ ਵਹਾਂ ਸੇ। ਸ਼ੇਅਰ ੭੮
(ਸਫਰਨਾਮਾ ਤੇ ਜਫਰਨਾਮਾ)

ਸਾਹਿਬ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਸ਼ਤਰ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵੀ ਅਸ਼-ਅਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਐਨੀ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਕੱਟ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਨਿਗ੍ਹਾ ਵੀ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ, ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਚਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਇਸੇ ਕਵੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ-

‘ਤਲਵਾਰ ਸੀ, ਤਲਵਾਰ ਥੀ ਕਿਆ ਜਾਨੀਏ ਕਿਆ ਥੀ।
ਖੁੱਖਾਰ ਥੀ, ਖੁੰਨ ਬਾਜ ਥੀ ਆਫਤ ਥੀ ਬੱਲਾ ਥੀ।
ਥੀ ਆਬ ਯਾ ਫੌਲਾਦ ਪੈ ਬਿਜਲੀ ਕੀ ਜੱਲਾ ਥੀ।
‘ਯਮ ਰਾਜ’ ਕੀ ਅੰਮਾਂ ਥੀ ਵਹੁ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਕੱਜਾ ਥੀ।
ਅਰਦਲ ਮੈਂ ਬਿਚਾਰੇ ‘ਮਲਕੱਲ ਮੌਤ’ ਖੜੇ ਥੇ
ਅਪਨੇ ਸੁਗਲੇ ਖਾਸ ਮੈਂ ਸਸ਼ਗੁਲ ਬੜੇ ਥੇ।

ਸ਼ੇਅਰ ੮੮
(ਪੁਸਤਕ ਸਫਰਨਾਮਾ ਤੇ ਜਫਰਨਾਮਾ ਵਿਚੋਂ
ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

ਇਹ ਪੰਜੇ ਸਿੰਘ ਕਈ ਘੰਟੇ ਯੁਧ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਐਸੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਕਿ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ, ਨਵਾਬ ਅਤੇ ਮੁਗਲ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਜਰਨੈਲਾਂ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਛੇ ਸਿੰਘ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕੱਲੇ ਨਾਲ ਇਕੱਲਾ ਯੁੱਧ ਕਰੇ। ਕਾਇਰ ਤਾਂ ਪਿਛੇ ਹਟ ਗਏ, ਅੱਲਾ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪਰ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਘੁਮੰਡ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਇਤਿਹਾਸ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੇਆਂ ਨੇ 150 ਦੇ ਕਰੀਬ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦ ਆਪਣੀ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਛੋਹ ਦੇ ਕੇ ਸੁਲਾ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮ ਤੋੜਦੇ ਹੋਏ ਦੁਸ਼ਟ ਫੌਜ ਦੇ ਜਵਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਟੁਟ ਪਏ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤਕ ਯੁੱਧ ਕਰਦੇ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਅੰਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਮਹਾਨ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਅਭਿਮਨਯੁੰ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਚਕਰਵਿਹੂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਮਹਾਨ ਕਿਲੇ ਬੰਦੀ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਬਾਹਰ ਨਾ ਨਿਕਲ ਸਕਿਆ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਟੁੱਟ ਗਈ ਅਤੇ ਇਕ ਸੰਜੋਹ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਮੁਗਲ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਬਰਛੀ ਮਾਰੀ, ਉਹ ਸੰਜੋਹ ਚੀਰ ਕੇ ਹੱਡੀਆਂ ਵਿਚ ਫਸ ਗਈ ਅਤੇ ਸਸ਼ਤਰ ਹੀਣੇ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਅਮਰਾਪੁਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼

ਹੋ ਗਏ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯੁੱਧ ਨੇ ਗੜੀ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਸਿੰਘ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ 14 ਸਾਲ ਦੇ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਲਾਡਲੇ ਪੁੱਤਰ ਭੀ ਸਨ, ਉਹ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਵੀਰ ਮੇਰਾ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁਕਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ। ਭਾਵੇਂ ਮੇਰੀ ਸਰੀਰਕ ਉਮਰ ਛੋਟੀ ਹੈ ਪਰ ਆਪ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਅਥਾਹ ਬਲ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੋ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪਿੱਠ ਉਪਰ ਥਾਪੀ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਸਸਤਰ ਕਮਰਕੱਸੇ ਵਿਚ ਸਜਾਏ। ਛੋਟੀ ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਕਮਾਨ ਦੇ ਕੇ ਪਿਤਰੀ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ। ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਕਰਾ ਕੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਬੇਟਾ! ਅੱਜ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਅਨਿਆਂ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਇਹ ਲੰਮਾ ਯੁੱਧ ਹੈ, ਅਧਰਮ ਉਤੇ ਵਿਜੈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਜਾਓ! ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਅਹੂਤੀ ਪਾਓ। ਪਿਆਰਿਓ! ਕਿੱਡਾ ਦਰਦਨਾਕ ਦਿਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਤਾਂ ਕੀ ਸਕਣਾ ਸੀ, ਸੁਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਪਿਆਰੇ ਪਿਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਕੋਈ ਮੁਲਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਬਾਉਣਾ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਰਾਜ ਹੀ ਖੋਹਣਾ ਸੀ ਕੇਵਲ ਦੁਖੀਆਂ ਦੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਨਿਆਂ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਦਾਓ ਉਪਰ ਲਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਪੁੱਤਰ 14 ਸਾਲ ਦਾ ਮਹਾਨ ਜੰਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਦੇ ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਆਪ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਪਿੱਠ ਉਪਰ ਥਾਪੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਗਲਵੱਕੜੀ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਉਚਾ ਚੁਕ ਕੇ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ, ਮੱਥਾ ਚੁੰਮਿਆ, ਥਾਪੀ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਘੋਲ ਵਿਚ ਤੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਅਹੂਤੀ ਦੇ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੋ ਆਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਉਹ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਜਿਥੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜਤੀ, ਯੋਗੀ, ਦਾਨੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ। ਉਸ ਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਯੋਗੀ ਅੱਲਾ ਯਾਰ ਜੀ ਨੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ -

‘ਭਰਾਈ ਸੀ ਆਵਾਜ਼ ਮੈਂ ਬੋਲੇ
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ।
ਪਾਲਾ ਹੈ ਤੁਮੇਂ ਨਾਜ਼ ਸੇ
ਬੋਲੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ।
ਰੋਕਾ ਨਹੀਂ ਆਗਾਜ਼ ਸੇ ਬੋਲੇ
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ।
ਇਸ ਨੰਨ੍ਹੇ ਸੇ ਜਾਨ ਬਾਜ਼ ਸੇ
ਬੋਲੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ।
ਲੋ! ਆਉ ਤਨ ਪਾਕ ਪੈ ਹਥਿਆਰ ਸਜਾ ਦੇਂ।
ਛੋਟੀ ਸੀ, ਕਮਾਂ-ਨੰਨ੍ਹੀ ਸੀ ਤਲਵਾਰ ਸਜਾ ਦੇਂ।

ਸ਼ੇਅਰ ੧੦੪

(ਪੁਸਤਕ ਸਫਰਨਾਮਾ ਤੇ ਜਫਰਨਾਮਾ ਵਿਚੋਂ
ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

ਲੋ! ਜਾਉ ਸਿਧਾਰੋ ਤੁਮੇ ਕਰਤਾਰ ਕੋ ਸੌਪਾ।

ਮਰ ਜਾਉ-ਯਾ-ਮਾਰੋ! ਤੁਮੇਂ ਕਰਤਾਰ ਕੋ ਸੌਪਾ।

ਰੱਬ ਕੋ ਨ ਬਿਸਾਰੋ! ਤੁਮੇਂ ਕਰਤਾਰ ਕੋ ਸੌਪਾ।

ਸਿੱਖੀ ਕੋ ਉਭਾਰੋ! ਤੁਮੇਂ ਕਰਤਾਰ ਕੋ ਸੌਪਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਬ ਜੰਗ ਕੀ ਤੁਮੇਂ ਹਿੰਮਤ ਬਖਸ਼ੇਂ।

ਪਿਆਸੇ ਹਰ ਜਾਤ ਜਾਮੇਂ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੁਮੇਂ ਬਖਸ਼ੇਂ।

ਸ਼ੇਅਰ 106

(ਪੁਸਤਕ ਸਫਰਨਾਮਾ ਤੇ ਜਫਰਨਾਮਾ ਵਿਚੋਂ
ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

ਸੂਰਜ ਦੇ ਛਪਾਓ ਤਕ ਇਸ ਛੋਟੇ ਵਜੂਦ ਨੇ ਉਹ ਕਮਾਲ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਦੀਆਂ ਤਕ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਅਸੀਂ ਤੁਲਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਕੁਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੀ ਲੰਕਾ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਲਛਮਣ ਜੀ ਮੂਰਛਤ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਿਰਹੁੰ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਜੋ ਰਾਮਾਇਣ ਵਿਚ ਖਿਚੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਬੈਰਾਗਮਈ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੀ, ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਜਲ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਂ ਵਹਿ ਤੁਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭਿਮਨਯੂ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ, ਪੰਜੇ ਪਾਂਡਵ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਣ ਤੇ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਵਿਛੋੜੇ ਵਿਚ ਰੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਜ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗੁਰੂ ਸਨ, ਸੌ ਪੁਤਰਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਨਾ ਸਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਤਿਲੁਜ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣ ਛੱਡਣ ਲਈ ਆਏ ਪਰ ਦਰਿਆ ਸੌ ਧਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਵਗਣ ਲਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਤਦਵ ਕਹਾਇਆ। ਪਰ ਧੰਨ ਸਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਆਪ ਦੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸੇ ਕਵੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਯਾਕੂਬ ਕੋ ਯੂਸਫ ਕੇ ਬਿਛੜਨੇ ਨੇ ਰੁਲਾਇਆ,
ਸਾਬਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਐਸਾ ਰਸੂਲੁ ਮੈ ਹੈ
ਆਇਆ। ਕਟਵਾ ਕੇ ਪਿਸਰ ਚਾਰ ਇਕ
ਆਂਸੁੰ ਨ ਗਿਰਾਇਆ, ਰੁਤਬਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
ਨੇ ਰਿਸ਼ੀਓਂ ਕਾ ਬੜਾਇਆ।

(ਪੁਸਤਕ ਸਫਰਨਾਮਾ ਤੇ ਜਫਰਨਾਮਾ
ਵਿਚੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਐਡੀਟਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਵਾਕੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ-

ਉਠਤੀ ਜਵਾਨੀਉਂ ਕੋ ਲੁੱਟਾ ਕਰ ਚਲੇ ਗਏ,

ਸੀਨੇ ਮੈਂ ਆਰਜੂਏਂ ਦਬਾ ਕਰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਚਮਕੌਰ ਮੈਂ ਨਾ ਬੁੰਦ ਬੀ

ਪਾਣੀ ਕੀ ਮਿਲ ਸਕੀ,

ਖੁੰਨੇ ਜਿਗਰ ਸੇ ਪਿਆਸ ਬੁੱਝਾ ਕਰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਭੁਖੇ ਥੇ ਰਾਤ ਕੇ,

ਸ਼ਾਹਾ ਹਰ ਦੋ ਜਹਾਂ ਕੇ ਲਾਲ,

ਵਾਹ ਹਸਰਤਾਂ ਕਿ ਤੀਰ ਹੀ

ਖਾ ਕਰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਫਰਿਆਦ ਹੈ ਕਿ ਬਾਪ ਕੀ ਆਖੋਂ ਕੇ ਸਾਹਮਨੇ,
 ਦੋਨੋਂ ਜਵਾਂ ਸਿਰ ਅਪਨਾ ਕਟਵਾ
 ਕਰ ਚਲੇ ਗਏ।
 ਐ ਆਸਮਾਂ! ਵਹੁ ਕੌਣ ਥੇ?
 ਆ ਕਰ ਜੋ ਧਰ ਮੈਂ,
 ਬਾਰੇ ਸਿਤਮ ਸਿਰੋਂ ਪਰ ਉਠਾ ਕਰ ਚਲੇ ਗਏ।
 ਉਠਤੀ ਜਵਾਨੀਉਂ ਕੀ ਉਮੰਗੋਂ ਹਜ਼ਾਰ ਹਾ,
 ਮਿੱਟੀ ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਵਹੁ
 ਮਿਲਾ ਕਰ ਚਲੇ ਗਏ।
 ਥੀ ਮੁਨਤਜ਼ਿਰ ਬਰਾਤ ਫਰਿਸ਼ਤੋਂ ਕੀ ਅਰਸ਼ ਪਰ,
 ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਜੋ ਸਿਹਰੇ ਬੰਧਾ ਕਰ ਚਲੇ ਗਏ।
 ਸਾਤੋਂ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਸੇ ਬੁਝਾਈ ਨ ਜਾ ਸਕੇ,
 ਐਸੀ ਦਿਲੋਂ ਮੈਂ ਆਗ ਲਗਾ ਕਰ ਚਲੇ ਗਏ।
 ਆਏ ਥੇ ਕਾਰੇ ਜ਼ਾਰ ਮੁਬੱਬਤ ਮੈਂ ਦੇ ਕੇ ਜਾਨ,
 ਮਿਹਰੋ ਵਫਾ ਕਾ ਐਹਦ ਨਿਭਾ ਕਰ ਚਲੇ ਗਏ।
 ਸੁੰਦਰੀ ਕੇ ਲਾਲ ਸ਼ੇਰੇ ਦਿਲਵਾਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ,
 ਕੁਸ਼ਤੁ ਕੇ ਪੁਸ਼ਤੇ ਰੱਨ ਮੈਂ
 ਲਗਾ ਕਰ ਚਲੇ ਗਏ।
 ਮਨਸੂਰ ਇਨ ਪੈ ਰਹਿਮਤੋਂ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਕੀ,
 ਉਜੜਾ ਹੁਆ ਵਤਨ ਜੋ ਬਸਾ ਕਰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਯੁੱਧ ਬੰਮ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ 11 ਸੂਰਮੇ
 ਰਹਿ ਗਏ, 29 ਉਥੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ
 ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਫਿਲਾਸਫੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਾਲ ਅਵਸ਼ ਆਉਂਦਾ ਹੈ,
 ਗਿਣੇ ਹੋਏ ਸ਼ਾਸ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੀਵ ਚਲਿਆ
 ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਛਣਿ ਘਾਲੇ ਸਭ ਦਿਵਸ ਸਾਸ
 ਨਹ ਬਢਨ ਘਟਨ ਤਿਲੁ ਸਾਰ॥
 ਜੀਵਨ ਲੋਰਹਿ ਭਰਮ ਮੋਹ
 ਨਾਨਕ ਤੇਉ ਗਵਾਰ॥ ਅੰਗ - 254

ਜੋ ਕਹੂੰ ਕਾਲ ਤੇ ਭਾਜ ਕੈ
 ਬਾਚਯਤ ਤੋ ਚਹੁ ਕੰਟ ਬਿਖੇ ਭਜ ਜੱਯੈ।
 ਆਗੇ ਹੂੰ ਕਾਲ ਧਰੇ ਅਸਿ ਗਾਜਤ
 ਛਾਜਤ ਹੈ ਜਿਹਤੋ ਨਸ ਅਯੈ।
 ਐਸੋ ਨ ਕੈ ਗਯੋ ਕੋ ਉਸੁ ਦਾਵਰੇ
 ਜਾਹਿ ਉਪਾਵ ਸੋ ਘਾਵ ਬਚਯੈ।
 ਜਾਤੇ ਨ ਛੁਟੀਐ ਮੂੜ ਕਹੂੰ ਹਸ ਤਾਕੀ
 ਨ ਕਿਉਂ ਸਰਨਾਗਤ ਪੱਯੈ।

ਗੜੀ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਮੀ ਸਰਦਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
 ਸੂਰਮਤਾਈ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਸਨ ਨਾਹਰ ਖਾਂ,
 ਹੋਬਤ ਖਾਂ, ਇਸਮਾਈਲ ਖਾਂ, ਉਸਮਾਨ ਖਾਂ, ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਂ,
 ਖੂਜਾਖਿਜਰ ਖਾਂ, ਜਹਾਨ ਖਾਂ, ਨਜੀਬ ਖਾਂ, ਮੀਆਂ ਖਾਂ,
 ਦਿਲਵਾਰ ਖਾਂ, ਸੈਦ ਖਾਂ, ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਖਾਂ, ਵਜ਼ੀਦ ਖਾਂ, ਗੁਲਬੇਗ
 ਖਾਂ ਆਦਿਕ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸੂਰਮੇ ਆਲਮ
 ਸਿੰਘ, ਮਾਨ ਸਿੰਘ, ਦਯਾ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਇਕ
 ਤੋਂ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਰਾਤ ਪੈ ਚੁਕੀ ਸੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ

ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਿਆ ਅਤੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ
 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪ
 ਇਸ ਜੰਗ ਵਿਚੋਂ ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤ ਕੇ, ਭਾਵੇਂ ਮਨੁੱਖੀ
 ਤਾਕਤ ਵਰਤ ਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਓ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਮੁੜ
 ਸਾਜਨਾ ਕਰੋ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਬੇਨਤੀ
 ਮੰਨ ਲਈ ਜੋ ਇਕ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜੋ ਹੂ-
 ਬ-ਹੂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਸਨ,
 ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ, ਆਪਣਾ ਪੁਸ਼ਾਕਾ ਦਿਤਾ। ਉਸ
 ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੰਜ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਰੂਪ,
 ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਰਹਿਣਗੇ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਚ ਅਸੂਲਾਂ ਤੋਂ
 ਗਿਰਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਮੈਂ ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਾਂਗਾ-
 ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਖੇਤੀ ਮੇਰੀ।
 ਕਰਹੂੰ ਸੰਭਾਲ ਮੈ ਤਿਸ ਕੇਰੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ
 ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਨੁਖ ਅਤੇ ਕਈ ਸੌ ਤੀਰ ਸੌਪੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ
 ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੀਰ ਛੱਡਦੇ ਜਾਣਾ।
 ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ
 ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਹਾਂ ਨੂੰ ਚੌਹਾਂ ਬੁਰਜਾਂ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ
 ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਤੇ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਬੀ, ਕਾਠਾ ਸਿੰਘ
 ਰਵਦਾਸੀਏ ਨੂੰ ਨਗਾਰਾ ਵਜਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ। ਭਾਈ
 ਦਯਾ ਸਿੰਘ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ, ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ
 ਸਨਧਬੰਧ ਕਰਕੇ ਗੜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸ਼ਾਹੀ
 ਲਸ਼ਕਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਸ
 ਵੇਲੇ ਚੌਰੀ ਜਾਣ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਚੰਗਾ ਨਾ ਸਮਝਿਆ।
 ਸੂਰਮਤਾਈ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅਤਿ ਉਚੇ ਅਸੂਲਾਂ
 ਨੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਉਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ
 ਹਿੰਦ ਦਾ ਪੀਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੰਧੇਰੀ ਰਾਤ ਸੀ, ਹੱਥ ਮਾਰਿਆਂ
 ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਫੌਜ ਆਪੋ ਵਿਚ ਹੀ ਲੜ ਕੇ ਮਰ ਗਈ।
 ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਉਥੋਂ ਉਚ ਦੇ
 ਪੀਰ ਹੋ ਕੇ ਮੰਜੇ ਉਪਰ ਬੈਠ ਕੇ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ
 ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ ਪਰ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਫੌਜ ਨੇ ਘੇਰਾ ਪਾਇਆ
 ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਕਰਕੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਹ ਗੁਰੂ
 ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਹੀ ਨਾ ਹੋਣ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਦੂਸਰੇ
 ਦਿਨ ਕਾਜ਼ੀ ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੋਹ ਵਾਲੇ ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ
 ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ। ਸੱਯਦ
 ਅਨਾਯਤ ਅਲੀ ਨੂਰਪੁਰੀਆ, ਸੱਯਦ ਹਸਨ ਅਲੀ ਮੋਠੂ
 ਮਾਜਰੀਆ ਸੱਦੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀਰਾਂਨ ਪੀਰ ਜਾ
 ਰਹੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਕਰਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਤੁਸੀਂ
 ਕਾਮਲ ਪੀਰ ਜੀ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਅੱਲਾਹ ਦੀ
 ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਭੀ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। ਗਨੀ ਖਾਂ, ਨਬੀ ਖਾਂ
 ਨਾਲ ਸਨ। ਉਸ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ, ਗੁਰੂ
 ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਪਲੰਘ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਪੰਜ ਕੋਹ ਹੇਠਾਂ ਜਾ
 ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਗਏ ਕੱਲ੍ਹੇ ਪਾਸ

ਰਾਏਕੋਟ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਰਾਏ ਕੱਲੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜਿਸ ਵਕਤ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਸੁਣਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੈਰਾਗ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਖਬਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਮਾਗੀ ਨੂੰ ਸਰਹੰਦ ਭੇਜਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਦੱਸਿਆ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਏ ਕੱਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਐਨਾ ਜਲ ਵਹਿ ਤੁਰਿਆ ਕਿ ਰੁਕਣ ਵਿਚ ਹੀ ਨਾ ਆਵੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨੇਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਭਾਵੀ ਆਖਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਣਾ ਹੈ ਉਹ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਛੋਟਾ ਹੋਵੇ ਭਾਵੀ ਵਰਤਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਮਾਗੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਗੰਗੂ, ਖੇੜੀ ਵਾਲਾ, ਬੇਈਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਧਨ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਪਾਸ ਸੀ ਉਹ ਲੁਕਾ ਲਿਆ। ਇਥੇ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਬਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਮੁਰਿੰਡੇ ਖਬਰ ਭੇਜ ਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਾ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਮਾਗੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਨਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਕਪੜਾ ਕੰਬਲ ਦਿਤਿਆਂ, ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਕਪੜਿਆਂ ਸਮੇਤ ਹੀ ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਿਥੇ ਹਵਾ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕੋਈ ਓਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ 5-7 ਸਾਲ ਦੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਲੇਟੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ, ਭਰਾਤਾ ਕਿਥੇ ਹੋਣੇ ਨੇ? ਆਪਾਂ ਇਥੇ ਕਿਥੇ ਆਏ ਹਾਂ? ਮਾਤਾ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣਾ ਕੇ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਬੇਟਿਓ! ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਪਰ ਧਰਮ ਰਖਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਜਾਣਾ ਸਭ ਨੇ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਉਪਰ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਦੇਣੀ ਇਹ ਮਹਾਨ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹੀ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਚਾਦਰ ਬਿਨਾਂ ਦਾਗ ਤੋਂ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਇਥੋਂ ਛੱਡ ਦੇਣ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲਈ ਕਹਿਣਾ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਚਾਦਰ ਨੂੰ ਦਾਗ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਕਦਮ ਰਹਿ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮਾਤਾ ਜੀ! ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਪਸਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹੁਣੇ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ -

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਗਲੇ ਠਾਉ ॥
 ਜਿਤੁ ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਰਾਖੈ ਤੈਸਾ ਤਿਨ ਠਾਉ ॥
 ਆਪੇ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਜੋਗੁ ॥
 ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਫੁਨਿ ਹੋਗੁ ॥
 ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗ ॥
 ਲਖੇ ਨ ਜਾਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਰੰਗ ॥
 ਜੈਸੀ ਮਤਿ ਦੇਇ ਤੈਸਾ ਪਰਗਾਸ ॥
 ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਕਰਤਾ ਅਬਿਨਾਸ ॥

ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਇਆਲ ॥
 ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਨਾਨਕ ਭਏ ਨਿਹਾਲ ॥

ਅੰਗ - 275

ਅਗਿਆਨ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜੀਵ ਹਉਮੈ ਰੋਗ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਿਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁਟ ਕੇ ਜੀਵ ਉਪਾਧੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਇਹੋ ਹੀ ਤਾਂ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਰਾਹੀਂ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਤੇ ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਲਾਮ, ਆਰੀਅਨ ਧਰਮ, ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਰਗ ਸਾਰੇ ਇਕੋ ਹੀ ਹਨ ਫਿਰ ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਦੇ ਕੇ ਖਿਚਾ ਖਿਚੀ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ?

ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਬੇਟਿਓ! ਇਹੋ ਗੱਲ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਹਰਿਨਾਕਸ਼ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਜਬਰੀ ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਦੇ ਕੇ ਹਟਾਉਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੇ ਦਿਬਯ ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਘਟ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਦਿਸਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ। ਬੱਚਿਓ! ਆਤਮਾ ਸਾਰੇ ਪਸਾਰ ਦੀ ਇਕੋ ਹੈ, ਇਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਹਰ ਥਾਂ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਖੇਲੂ ਖੇਲੂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ ॥
 ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ ॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਇਥੇ ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਸਾਰੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਜੋਤ ਹੀ ਅਨੇਕ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਖੇਲੂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ -

ਜਿਮੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਸਮੱਸਤਿ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ ॥
 ਨ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ ਨ

ਘਾਟਿ ਬਾਢਿ ਹੋਤ ਹੈ ॥ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਸੰਜਮ ਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਹੀਣ ਜੀਵਨ ਮੁਰਦਾ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਨਾਮੀ ਹੀ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਲੋਕ ਮਹਾਂ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਅਸਾਡਾ ਧਰਮ ਅਪਣਾਅ ਲਵੋ, ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਭੁੱਲ ਹੈ। ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮਾ ਸਦਾ ਸਦਾ ਜਿਉਂਦੀ ਹੈ, ਮੌਤ ਉਸ ਵਿਚ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਸੂਲਾਂ ਤੇ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਕਦੇ ਭੀ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਦਾਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਧਰਮ ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਿਆਂ ਮਹਾਨ ਸਾਕਾ ਕੀਤਾ। ਸੀਸ ਦੇ ਦਿਤਾ ਪਰ ਆਪਣੇ ਅਸੂਲ ਨਹੀਂ ਤਿਆਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਤੱਤੀਆਂ ਤਵੀਆਂ ਤੇ ਬਿਠਾਏ ਗਏ, ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਉਬਾਲੇ ਗਏ ਪਰ ਕੋਈ ਸਰਾਪ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਮਹਾਨ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਗਏ। ਬੇਟਿਓ! ਹਰ ਬਲੀਦਾਨ ਮੁਰਦਾ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਨਰੋਇਆਪੁਣ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਡਰਨਾ ਨਹੀਂ, ਸੀਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਿਆ ਚਲਿਆ

ਜਾਵੇ ਪਰ ਸੱਚ ਧਰਮ ਨੂੰ ਕਦੇ ਭੀ ਡਰ, ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਤਿਆਗਣਾ ਨਹੀਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੈਣ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਮਰਾਪੁਰੀ ਵਿਚ ਆਪਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਇਕ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਇਕ ਫੁਰਨਾ ਕਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਭ ਕੁਝ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣ ਪਰ ਇਥੇ ਇਕੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹਨ, ਸਰਾਪ ਕਿਸਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੈ? ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਖੋਚਲ ਸਹਿ ਕੇ ਭੀ ਅਤਿ ਉਚੇ ਸੂਖਮ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਦਰਸ਼ਕ ਮਨੁੱਖ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਆਦਰਸ਼ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਬਣਾ ਕੇ ਅਤਿ ਉਤਮ ਮਨੁੱਖ “ਖਾਲਸਾ” ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਜਿਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮਹਾਨ ਵਡੱਤਣ ਨੂੰ ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਦਾਗੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਸਗੋਂ, ਹਸ ਹਸ ਕੇ ਮੌਤ ਨਾਲ ਗੱਲਵਕੜੀ ਪਾਉਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਤ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਅਮਰ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ ਹੈ।”

ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਨਵਾਬ ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਰਜਾ-ਬ-ਦਰਜਾ ਸਾਰੇ ਜਰਨੈਲ ਨਵਾਬ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਨਿਰਭੈ ਅਵਸਥਾ, ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਘਬਰਾਹਟ ਤੋਂ ਸੀ, ਚਿਹਰੇ ਹਸੁ-ਹਸੁ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਯਾਦ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਕਈ ਤਾਂ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਆਖ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਕੀ ਕਸੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਵਾਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਕੱਲ੍ਹ ਮਾਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੇ ਭਰਾ ਵੀ ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਮਾਸੂਮ ਹੋ, ਬੁਢੀ ਦਾਦੀ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ। ਤੁਹਾਡੇ ਉਪਰ ਤਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਾਫ਼ਰਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਮਹਾਨ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵੋ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਲ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ੈਮਾਨ ਦੇ ਭਾਵ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ -

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੋ ਪਿਤਾ ਹਮਾਰਾ॥
ਜਗ ਮਹਿ ਕੌਨ ਸਕਹਿ ਤਿਹ ਮਾਰਾ॥
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ 5952

ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਕੌਣ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸਕੇ। ਅਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਕੌਣ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਨੇਰੀ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆਂ ਰੁਕਦੀ ਨਹੀਂ, ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਕੌਣ ਚਲਾਏਮਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਚੰਦਰਮਾ ਦੇ ਵੇਗ ਨੂੰ ਕੌਣ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤਾਂ ਧਰਮ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਕਬੁੱਧੀ ਦਾ ਬੀਜ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਏ ਹਨ।

ਐਨੇ ਵਾਕ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੀ ਕਚਹਿਰੀ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਨਿਰਭੈਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਛਾ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚਿਓ! ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਫਤਹਿ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਈਦੀ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਝੁਕ

ਕੇ ਸੱਤ ਸਲਾਮਾਂ ਕਰੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਝੁਕ ਕੇ ਦਿਖਾਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਲ ਤੱਕਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸ ਅੱਗੇ ਨਿਵਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ, ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨਿਵਣਾ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਉਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪੂੜੀ ਲੋਚਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਦਾ ਆਦਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅੱਗੇ ਨਿਵਿਆਂ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸਾਡੇ ਸੀਸ ਪਵਿੱਤਰ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਰੱਬੀ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅੱਗੇ ਨਿਵ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪਾਮਰਾਂ, ਲੁਟੇਰਿਆਂ, ਝੂਠਿਆਂ, ਕਾਫ਼ਰਾਂ ਅੱਗੇ ਅਸਾਡਾ ਅਸੀਸ ਕਦਾਂਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਨਿਵ ਸਕਦਾ। ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ ਉਥੇ ਉਸ ਦੀ ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਖਾਲੀ ਮੁਰਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਹੈ ਨਹੀਂ ਰੁਮਕਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਿਵੀਏ? ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਡਰਦੇ; ਕਾਰਨ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਰਦਾ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਕੋਈ ਗੁਨਾਹ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵੀ ਇਹੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਜੀਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਖੋਹਦੇ ਹੋ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਨਾਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਗੁਨਾਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ?

ਹਰਿ ਵੇਖੈ ਸੁਣੈ ਨਿਤ ਸਭੁ
ਕਿਛੁ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ
ਸੋ ਡਰੈ ਜਿਨਿ ਪਾਪ ਕਮਤੇ ਰਾਮ॥
ਜਿਸੁ ਅੰਤਰੁ ਹਿਰਦਾ ਸੁਧੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ
ਤਿਨਿ ਜਿਨਿ ਸਭਿ ਡਰ ਸੁਟਿ ਘਤੇ ਰਾਮ॥

ਅੰਗ - 540

ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਇਕ ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਨਾਮ ਦਾ ਖੜੀ ਦੀਵਾਨ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਚੇ ਅਹੁਦੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਛਿਕੇ ਤੇ ਟੰਗਦਾ ਹੋਇਆ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਸਮਝੋ, ਨਾਗ ਦੇ ਬੱਚੇ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਵੀ ਨਾਗਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹਨ, ਨਾਗਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅੱਲਾਹ ਪਾਕ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਵਾਬ ਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚਿਓ! ਅਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੁਫਰ ਦਾ ਮਜ਼ਹਬ ਛੱਡੋ ਅਤੇ ਦੀਨੇ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਮੰਨੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੂਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਪਾਲਾਂਗੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਨਵਾਬਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੀਰ ਕਰਕੇ ਮੰਨਾਂਗੇ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੋਨਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਅਸਾਡਾ ਜੋ ਧਰਮ ਹੈ ਉਹ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ, ਧਰਮ ਧਾਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਅੱਲਾਹ ਪਾਕ ਨਾਲ ਮਿਲਣਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਫਿਨਾਹ-ਫਿਲਾਹ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋਣਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਦਾ ਕੋਈ ਜੀਵਿਆ ਨਹੀਂ, ਇਥੋਂ ਸਭ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਅੱਲਾਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਉਸ ਦਾ ਆਉਣਾ ਸਫਲ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਦਸਿਆ ਮਾਰਗ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਵਲਗਣ ਐਨੀ ਸਾਂਝੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਗਲਵੱਕੜੀ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋ? ਜੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਹਾਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਗੱਲ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇਕੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀਨ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਕਾਫਰ ਹੋ, ਮੋਮਨ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪਾਸ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਜਾਮਨੀ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਗੀਤਾ ਅਤੇ ਗਉ ਦੀ ਜਾਮਨੀ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਲਾ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿਓ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਵਾਂਗੇ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਦਿਤੀਆਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਫਰ ਕੌਣ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਧਰਮ ਗੁੰਥ ਦੀ ਜਾਮਨੀ ਦੇ ਕੇ ਆਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ? ਅਸਾਨੂੰ ਵੀ ਐਸੇ ਕਾਫਰਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਕੇ ਸ਼ਰਾ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਜਿਸ ਨੇ ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਆਏ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਕਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ, ਉਸ ਕਾਫਰ ਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ, ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਸੁਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਉਥੇ ਦੁਖ ਸਹਿਣੇ ਪੈਣਗੇ -

ਫਰੀਦਾ ਮਉਤੈ ਦਾ ਬੰਨਾ ਏਵੈ ਦਿਸੈ

ਜਿਉ ਦਰੀਆਵੈ ਢਾਹਾ॥

ਅਗੈ ਦੋਜਕੁ ਤਪਿਆ ਸੁਣੀਐ

ਹੁਲ ਪਵੈ ਕਾਹਾਹਾ॥ ਅੰਗ - 1383

ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਕੋਈ ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਾਚੋ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਹੀ ਪਿਤਾ-ਪਿਤਾਮਾ ਕਿਥੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਅਕਬਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਨਾਉਂ ਸੀ, ਦੀਨਦਾਰ ਸੀ, ਅਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਸਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਪਾਸ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈਣ ਆਇਆ ਅਤੇ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਧਾਰਣ ਯਾਤਰੂਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਲੰਗਰ ਛਕਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਕੀ ਹਿੰਦੂ, ਕੀ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਕੀ ਕਾਫਰ ਸਭ ਇਨਸਾਨ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਜਗਦੀ ਜੋਤ ਨੂੰ ਬੁਝਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਜੋ ਇਹ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਇਨਸਾਨ ਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੀ ਰੰਗਤ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ ਸਭ ਦਾ ਜੀਅ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਨਾਲ ਜੀਉਣ ਨੂੰ ਲੋਚਦਾ ਹੈ। ਬੜੀ ਦੇਰ ਪਿਛੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਜੀਵਨ

ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਉਸਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਖੋਹ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾਹ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਨਰਾਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਇਸ ਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਾਰ-ਏ-ਗਾਹ ਖੁਦਾ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ। ਉਥੇ ਜਦੋਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਭੁਗਤੋਗੇ, ਉਥੇ ਫੇਰ ਰੋਣ ਕੁਰਲਾਉਣ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕੇ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਰਾਫਜ਼ੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਹੈ, ਜੋਗੀ ਹੈ, ਪੀਰ ਹੈ, ਆਲਮ ਹੈ, ਉਲਮਾ ਹੈ ਚਾਹੇ ਕੁਝ ਵੀ ਹੈ, ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਨਸਾਨ ਹੀ ਨਾ। ਸਭ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਓਹੀ ਅੱਖਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਰ ਬੰਦਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਓਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਸਭ ਦੇ ਕੰਨ ਹਨ, ਓਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਲ ਹਨ, ਓਹੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਨਫਜ਼ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਫਜ਼ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ਗਾਰ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਇਕੋ ਸਰੂਪ ਹੈ; ਇਨਸਾਨ ਕਿਵੇਂ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ? ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਵੰਡਣ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਜਿੰਨਾ ਆਦਰ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ, ਦੇਹੁਰੇ ਨੂੰ, ਸ਼ਿਵ ਮੰਦਰ ਨੂੰ, ਠਾਕੁਰ ਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਓਨਾਂ ਹੀ ਆਦਰ ਮਸਜਿਦ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਭ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਲਾਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਰਾਮ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਰਹੀਮ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਕ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਕੋ ਸਰੂਪ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਕੋ ਜੋਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦੇ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਅਸਾਡੇ ਤੋਂ ਦੀਨ ਦੀ ਸ਼ਰਾ ਮਨਾ ਕੇ ਕਿਹੜਾ ਫਰਕ ਤੁਸੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਉਠ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਜਲ ਨਾਲ ਪਾਕ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜਕ ਪਿਆਰੇ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਾਂ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਜਾਣ ਕੇ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸੋਝੀ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਇਕ ਨੂਰ ਤੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਸਾਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਖਿਓ ਕਿਤੇ ਭੁੱਲ ਨਾ ਜਾਇਓ, ਖਾਲਕ ਖਲਕਤ ਵਿਚ ਹੈ ਉਹ ਹਰ ਥਾਂ ਹਰ ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਨਾ ਤੁਸੀਂ, ਇਕੋ ਮਾਟੀ ਦੇ ਘੁਮਿਆਰ ਕਿੰਨੇ ਭਾਂਡੇ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਂਡਿਆਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਵਸਤ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਓਹੋ ਜਿਹੀ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮਿੱਟੀ ਤਾਂ ਇਕ ਹੀ ਹੋਈ ਨਾ। ਮੁਕਦੀ ਗੱਲ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਵੀ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕੋ ਅਲਾਹ ਦੀ ਜੋਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਸਨੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਮੁਰਸ਼ਦੇ ਕਾਮਲ ਦੇ ਲੜ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਉਦੋਂ ਤਕ ਅੱਲਾਹ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਪਾਕ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹੀ ਕਰਦੀ। ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਇਹ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਸ਼ਰਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਹੀ ਕੁਰਾਨ

ਸ਼ਰੀਫ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋ, ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਦਿਤੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਬੇਕਸੂਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਤੇ ਤੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਦਸੋ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ, ਸਾਡੀਆਂ ਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ, ਸਾਡੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕਸੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਸਾਨੂੰ ਬੰਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਬੇ ਸਿਰ ਪੈਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਇਸ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ। ਸਾਰੇ ਦੋਗ-ਗੋ (ਝੂਠੇ) ਹੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋ। ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਤੇ ਤੁਲੇ ਹੋਏ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਝੁਕ ਕੇ ਸਲਾਮ ਕਰੋ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਸੱਚ ਨੂੰ ਝੁਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਝੂਠ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਝੁਕਦਾ। ਝੁਕਣਾ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅੰਦਰੋਂ ਝੁਕਿਆ ਜਾਵੇ। ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੀਸ ਝੁਕਾਉਣ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਅੰਦਰ ਸਾਥ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-

ਕੋਊ ਭਇਓ ਮੁੰਡੀਆ ਸੰਨਿਆਸੀ,
ਕੋਊ ਜੋਗੀ ਭਇਓ
ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਕੋਊ ਜਤੀਅਨੁ ਮਾਨਬੋ॥
ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੋਊ ਰਾਫਜੀ ਇਮਾਮ ਸ਼ਾਫੀ,
ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਬੈ ਏਕੈ ਪਹਚਾਨਬੋ॥
ਕਰਤਾ ਕਰੀਮ ਸੋਈ ਰਾਜਕ ਰਹੀਮ ਓਈ,
ਦੂਸਰੋ ਨ ਭੇਦ ਕੋਈ ਭੂਲ ਭ੍ਰਮ ਮਾਨਬੋ॥
ਏਕ ਹੀ ਕੀ ਸੇਵ ਸਭ ਹੀ ਕੋ ਗੁਰਦੇਵ ਏਕ,
ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਬੈ ਏਕੈ ਜੋਤ ਜਾਨਬੋ॥
ਦੇਹਰਾ ਮਸੀਤ ਸੋਈ ਪੂਜਾ ਅੰ ਨਿਵਾਜ ਓਈ,
ਮਾਨਸ ਸਬੈ ਏਕ ਪੈ ਅਨੇਕ ਕੋ ਭ੍ਰਮਾਉ ਹੈ॥
ਦੇਵਤਾ ਅਦੇਵ ਜੱਛ ਗੰਧੂਬ ਤੁਰਕ ਹਿੰਦੂ,
ਨਿਆਰੇ ਨਿਆਰੇ ਦੇਸਨ ਕੇ ਭੇਸ ਕੋ
ਪ੍ਰਭਾਉ ਹੈ॥
ਏਕੈ ਨੈਨ ਏਕੈ ਕਾਨ ਏਕੈ ਦੇਹ ਏਕੈ ਬਾਨ,
ਖਾਕ ਬਾਦ ਆਤਸ ਅੰ ਆਬ ਕੋ ਰਲਾਉ ਹੈ॥
ਅਲਹ ਅਭੇਖ ਸੋਈ ਪੁਰਾਨ ਐ ਕੁਰਾਨ ਓਈ,
ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਬੈ ਏਕ ਹੀ ਬਨਾਉ ਹੈ॥
ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰ ਉਪਾਇਆ
ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ॥
ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ
ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੋ ਮੰਦੇ॥
ਲੋਗਾ ਭਰਮਿ ਨ ਭੂਲਹੁ ਭਾਈ॥
ਖਾਲਿਕੁ ਖਲਕ ਖਲਕ ਮਹਿ ਖਾਲਿਕੁ
ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਸ੍ਰਬ ਠਾਂਈ॥
ਮਾਟੀ ਏਕ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤਿ
ਕਰਿ ਸਾਜੀ ਸਾਜਨਹਾਰੈ॥
ਨਾ ਕਛੁ ਪੌਚ ਮਾਟੀ ਕੇ ਭਾਂਡੇ
ਨ ਕਛੁ ਪੌਚ ਕੁੰਭਾਰੈ॥
ਸਭ ਮਹਿ ਸਚਾ ਏਕੋ ਸੋਈ
ਤਿਸ ਕਾ ਕੀਆ ਸਭੁ ਕਛੁ ਹੋਈ॥

ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਨੈ ਸੁ ਏਕੋ ਜਾਨੈ
ਬੰਦਾ ਕਹੀਐ ਸੋਈ॥

ਅੰਗ - 1350

ਇਸ ਉਤਰ ਦਾ ਨਵਾਬ ਪਾਸ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੁਸ਼ਟ ਚੌਕੜੀ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿੱਠੀ ਪਰ ਸੱਚੀ ਝਾੜ ਛੋਟੇ ਬਾਲਕਾਂ ਨੇ ਪਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਥਰਥਰਾਹਟ ਹੋਈ ਪਰ ਪਾਪ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਐਨਾ ਪੱਕ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਥਰਾਅ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬੋੜੀ ਬਹੁਤੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਸਕਦੀ। ਉਹ ਲਾ-ਇਲਾਜ ਬੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਇਲਾਜ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਛੁਡਾ ਕੇ ਗਲੀਜ਼ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸੀ। ਜੇ ਕੈਂਸਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤਕ ਮਾਸ ਕੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਫੈਲ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਕਚਹਿਰੀ ਹੈਰਾਨ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਬਚਨ ਹੋਏ, ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਹੋਏ, ਅਖੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਪਾਸ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਪਿਛੋਂ ਸਲਾਹ ਹੋਈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪਾਸ ਹਨ, ਮਾਤਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਲੇਰੀ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦਿੰਦੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜ਼ੋਰਾਵਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ਼ ਦੀ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੋਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਮੇਰੇ ਲਾਲ! ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪੁਸ਼ਨ ਚਿੱਤ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੇ ਯੋਗੀ ਹੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਨ ਤੇ ਲਾਭ, ਸੁਖ ਤੇ ਦੁਖ, ਨਿੰਦਿਆ ਤੇ ਉਸਤਤ, ਆਸਾ ਤੇ ਨਿਰਾਸਾ ਨੂੰ ਸਮ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਸੂਝ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਿਰਤੀ ਰੱਖ ਕੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਏ ਹੋਏ ਹੋ। ਮੇਰੇ ਲਾਲ! ਦੱਸੋ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਕੀ ਹੋਇਆ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਕਦੇ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਦੇ ਜ਼ੋਰਵਾਰ ਸਿੰਘ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਉਤਰਾਂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਬਹੁਤ ਪੁਸ਼ਨ ਹੋਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬੇਟਾ! ਸਰੀਰ ਛਿਨ ਭੰਗਰ ਹੈ, ਜੋ ਉਪਜਿਆ ਹੈ ਬਿਨਸ ਜਾਣਾ ਹੈ ਪਰ ਸਚਾਈ ਨੇ ਸਦਾ ਆਦਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਬਦਲ ਲੈਣਾ ਕਾਇਰਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਥੇ ਜਸ ਖੱਟ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਸਦਾ ਹੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਰੋਸ਼ਨ ਮੁਨਾਰਾ ਬਣ ਕੇ ਭੁੱਲੇ ਭਟਕੇ, ਬੇਵਸ ਹੋਇਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਜ ਕੁਝ ਛਕਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ, ਬੱਚੇ ਕੋਈ ਉਲਾਂਭਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਅੱਖ ਬਚਾ ਕੇ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕੁਝ ਦੁਖ ਦੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਘੁੱਟ ਘੁੱਟ ਪੀਤਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ
ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥

ਅੰਗ - 2

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਤਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਵੀਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਲੀਰੇ ਲੀਰ ਕਰਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕਸ਼ਤਰੀ ਧਰਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਚਖੰਡ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਨਾ ਕਹੋ ਕਿ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ। ਦੁਸ਼ਟ ਬੰਦੇ ਮਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸੰਤ ਸਦਾ ਹੀ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਨਾ ਕਦੇ ਮਰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਜੰਮਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਤੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਖੇਲ੍ਹ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਏ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿਲਾ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਪਤਾ, ਹੱਦ ਦੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਭੋਗਣੀ ਨਾ ਪੈਂਦੀ। ਅਜੇ ਬਚਨ ਕਰ ਹੀ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਸਿਪਾਹੀ ਆਏ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਤੋਂ ਵਖਰੇ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੜ-ਪੜਦਾਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਯਾਦ ਰਖਣੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ, ਸਦਾ ਹੀ ਯਾਦ ਰਖਣਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਕੁਲ ਦੀ ਗੀਤ ਹੈ, ਸੀਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਣ ਦੇਵੇ ਪਰ ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕੁਲ ਨੂੰ ਦਾਗ ਨਹੀਂ ਲਗਣ ਦੇਣਾ। ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਵੇਂ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪਰ ਮਾਤਾ ਦੀ ਕੁਖ ਨੂੰ ਦਾਗ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਪਿਤਾ ਦੀ ਚਾਦਰ ਤੇ ਇਕ ਸਿਆਹੀ ਦਾ ਧੱਬਾ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਵੇ।

ਉਹ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਪੇਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਇਕੱਠ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਨ ਬਹੁਤ ਖਲਕਤ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਰੋਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਬਾਹਰੋਂ ਦਿਸਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਅੱਜ ਫੇਰ ਕਲ੍ਹ ਵਾਲਾ ਸਲਾਮ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ, ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੱਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂੜ ਮਸਤਕ ਨੂੰ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਲੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਐਸੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਪੂੜ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਨਿਵਣਾ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਿਹਾ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਝੂਠੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਥਾਲ ਵਿਚ ਗੀਤਾ ਤੇ ਗਊ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਪੋਥੀ ਰੱਖ ਕੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਥਾਲ ਵਿਚ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਪੋਥੀ ਰੱਖ ਕੇ ਇਕ ਦਗਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਫਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਪੋਥੀ ਦੀ ਆਨ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ, ਗੀਤਾ ਦੀ ਆਨ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਤਾਂ ਕੌਣ ਰਖੇਗਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਿਤੀ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਦੋਗ-ਗੋ (ਝੂਠੇ) ਹੋ। ਪਹਿਲੇ ਵਾਲਾ ਹੀ ਸਵਾਲ ਫੇਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੁਹਰਾਏ। ਸਭਾ ਵਿਚ ਅੱਜ ਮੁਗਲ, ਪਠਾਣ, ਵਜ਼ੀਰ, ਯੋਧਾ, ਜਰਨੈਲ ਵੀ ਬੈਠੇ ਸਨ

ਅਤੇ ਕਚਹਿਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਇਕੱਠ ਸੀ। ਇਸ ਸਭਾ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਵੀ ਸਨ, ਖਤਰੀ ਵੀ ਸਨ, ਵਣਜ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਾਣੀਏ ਵੀ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਾਸੀ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ, ਮੁਰਿੰਡੇ ਵਾਲੇ ਪਠਾਣ ਵੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਨਾਮ ਦਾ ਖਤਰੀ ਜੋ ਨਵਾਬ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਘੂਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਚੰਦੂ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਸੀ। ਨਵਾਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚਿਓ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਲ੍ਹ ਵੀ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਤੁਰਕ ਸ਼ਰਾ ਨੂੰ ਮੰਨ ਜਾਓ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਵਡਿਆਈ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਤੁਹਾਡਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸਣ ਬਹੁਤ ਅਮੀਰਾਂ ਵਾਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਜਵਾਨ ਹੋਵੋਗੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਘੋੜੇ ਰੱਥ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਧਨ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੇੜੇ ਰਖਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਈ ਪਿੰਡ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਵਾਸਤੇ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਜਰਨੈਲ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜ਼ੋਰਵਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ, ਲਾਲੀ ਦੀ ਭਾਅ ਮੁਖੜੇ ਤੇ ਛਾ ਗਈ ਅਤੇ ਨੇਤਰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ Protest (ਰੋਸ) ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਰਾਤਾ! ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾਮਾ ਨੇ ਧਰਮ ਰਖ ਲਿਆ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਜਸ ਖੱਟਿਆ, ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਦੇਣੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

*ਹਮ ਤੁਮ ਕੋ ਤਿਮ ਕੀ ਬਨਿ ਆਵੈ ॥
ਸਿਰ ਦਿਹੁ ਤੁਰਕਨਿ ਮੂਲ ਗਵਾਵੈ।
ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਜਾਗ ਹੈ ਫੇਰ।
ਤਨ ਸਭਿ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਹੀ ਹੇਰਿ ॥੩੬॥
ਦੀਨ ਬਿਖੈ ਲਜਾਵਨ ਕੇ ਹੇਤ।
ਕਹਯੋ ਪਿਤਾਮੇ ਕੋ ਬਹੁ ਦੇਤਿ।
ਧਰਮ ਧੁਰੰਧਰ ਧੀਰਜ ਧਾਰੀ।
ਇਨ ਕਹਿਨੇ ਪਰ ਪਨਹੀ ਮਾਰੀ ॥੩੭॥*

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ 5952

ਫਿਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਦਾ ਸਾਕਾ ਕੀਤਾ, ਸੀਸ ਦੇ ਦਿਤਾ ਪਰ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਉਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਰਹੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਾਂ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਕਾ ਕਰੀਏ। ਆਪਣਾ ਜੋ ਵੰਸ਼ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸੀਤਾ ਜੀ ਦੀ ਪੁਮ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬੇਦੀ ਕੁਲ ਅਤੇ ਸੋਢੀ ਵੰਸ ਉਸ ਮਹਾਨ ਪਵਿੱਤਰ ਬੰਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਦਰਖਤ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਟਾਹਣੇ ਪੱਤੇ, ਫਲ, ਫੁਲ, ਬਾਹਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਸੋ ਆਪਣੇ ਗੌਰਵ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣੀਏ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਨਿਸ਼ਚੇ ਸਹਿਤ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਦੇਈਏ। ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ-

ਤਿਮ ਸਾਕਾ ਜਗ ਤੁਮ ਦਿਖਰਾਵੈ।

ਮਨ ਕੋ ਥਿਰ ਕਰਿ ਨਹੀਂ ਡੁਲਾਵੇ।
ਸਰਬ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਬੰਸ ਹਮਾਰਾ।
ਰਾਖਹੁ ਤਿਸ ਕੀ ਲਾਜ ਉਦਾਰਾ॥੩੮॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ 5952

ਜਦੋਂ ਛੋਟੇ ਵੀਰ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਹ ਉਤਰ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਸੇ ਬੁਠਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾ ਸਾਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵੰਸ਼ ਦੀ ਗੀਤ ਤੁਰੀ ਆਈ ਹੈ, ਸੀਸ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ। ਭਰਾਤਾ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ! ਇਹ ਪਾਪੀ ਬਜਰ ਪਾਪ ਕਰਨ ਤੇ ਤੁਲੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਖੂਨ ਦੀ ਇਕ-ਇਕ ਬੂੰਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਉਖਾੜ ਦੇਵੇਗੀ -

ਪਾਪੀ ਕੇ ਮਾਰਨੇ ਕੋ ਪਾਪ ਮਹਾਂ ਬਲੀ।

ਸੁਨੇ ਅਨੁਜ ਤੇ ਧੀਰਜ ਬੈਨ।
ਕਹਯੋ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਰਿਸ ਨੈਨ -
ਸ਼ਰਾ ਸੀਸ ਹਮ ਪਨਹੀ ਮਾਰੈਂ।
ਧਰਮ ਆਪਨੋ ਨਹੀਂ ਬਿਗਾਰੈਂ॥੩੯॥
ਹਮਰੇ ਬੰਸ ਗੀਤਿ ਇਮ ਆਈ।
ਸੀਸ ਦੇਤਿ ਪਰ ਧਰਮ ਨ ਜਾਈ।
ਤੁਮਰੀ ਜਰਾਂ ਉਖਾਰਨਿ ਹੇਤ।
ਹਮ ਨਹਿੰ ਡਰਪਹਿੰਗੇ ਸਿਰ ਦੇਤਿ॥੪੦॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ 5952

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਭਰਮਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਕੂੜੇ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ ਅਸਾਨੂੰ ਭਰਮਾਉਂਦੇ ਹੋ? ਇਹ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਛੱਡ ਜਾਣੇ ਨੇ। ਸੰਸਾਰ ਉਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਅਖੀਰ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਮੁੱਠ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਛੱਡੋ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਵਤਾਰ, ਪੀਰ, ਔਲੀਏ, ਗੱਸ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਏਕ ਸ਼ਿਵ ਭਏ ਏਕ ਗਏ ਏਕ ਫੇਰ ਭਏ,
ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈਂ॥
ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰੁ ਬਿਸ਼ਨ ਕੇਤੇ
ਬੇਦ ਅੰ ਪੁਰਾਨ ਕੇਤੇ,
ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਮੂਹਨ ਕੇ ਹੁਇ ਹੁਇ ਬਿਤਾਏ ਹੈਂ॥
ਮੋਨਦੀ ਮਦਾਰ ਕੇਤੇ ਅਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ ਕੇਤੇ,
ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ ਕੇਤੇ ਕਾਲ ਬਸ ਭਏ ਹੈਂ॥
ਪੀਰ ਅੰ ਪਿਕਾਂਬਰ ਕੇਤੇ ਗਨੇ ਨ ਪਰਤ ਏਤੇ,
ਭੂਮ ਹੀ ਤੇ ਹੁਇਕੈ ਫੇਰ ਭੂਮ ਹੀ ਮਿਲਏ ਹੈਂ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਬਡੇ ਬਡੇ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ
ਛਤ੍ਰ ਹੀ ਕੀ ਛਾਇਆ
ਕਈ ਕੋਸ ਲੋ ਚਲਤ ਹੈਂ॥
ਬਡੇ ਬਡੇ ਰਾਜਨ ਕੇ ਦਾਬਤ ਫਿਰਤਿ ਦੇਸ

ਬਡੇ ਬਡੇ ਭੂਪਨ ਕੇ ਦੁਪ ਕੋ ਦਲਤੁ ਹੈਂ॥
ਮਾਨ ਸੇ ਮਹੀਪ ਅੰ ਦਿਲੀਪ ਕੇ ਸੇ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ,
ਬਡੇ ਅਭਿਮਾਨ ਭੁਜ ਦੰਡ ਕੋ ਕਰਤ ਹੈਂ॥
ਦਾਰਾ ਸੇ ਦਿਲੀਸਰ ਦ੍ਰਜੋਧਨ ਸੇ ਮਾਨਧਾਰੀ,
ਭੋਗ ਭੋਗ ਭੂਮ ਅੰਤ ਭੂਮ ਮੈ ਮਿਲਤ ਹੈਂ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਇਹ ਪਦਾਰਥ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਆ ਕੇ ਇਕ ਮਹਿਮੂਦ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਲੁਟਿਆ, ਅਨੇਕ ਜੁਲਮ ਕੀਤੇ, ਬਹੁਤ ਧਨ ਲੁੱਟਿਆ, ਕੀ ਉਹ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ? ਅਸਾਡੇ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਾਰੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ -

ਦਮੜਾ ਤਿਸੀ ਕਾ ਜੋ ਖਰਚੈ ਅਰ ਖਾਇ॥
ਦੇਵੈ ਦਿਲਾਵੈ ਰਜਾਵੈ ਖੁਦਾਇ॥
ਹੋਤਾ ਨ ਰਾਖੈ ਅਕੇਲਾ ਨ ਖਾਇ॥
ਤਹਕੀਕ ਦਿਲਦਾਨੀ ਵਹੀ ਭਿਸ਼ਤ ਜਾਇ॥

ਨਸੀਹਤਨਾਮਾ

ਪਿਆਰਿਓ! ਕਿਉਂ ਭੁੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਧਰਮ ਨੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਿਹੜਾ ਮੂਰਖ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੂੜੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪਾ ਕੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਅਸੀਂ ਸੀਸ ਦੇ ਦੇਣੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿੱਡਾ ਭਿਆਨਕ ਝੱਖੜ ਆਵੇਗਾ? ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਵੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਪਾਪ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹੋ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਖਤਰੀ ਜਾਤ ਵਿਚੋਂ ਹਾਂ। ਦੇਖੋ ਮੈਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹਾਂ, ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਅਹੁਦਾ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬਾਲਕੋ! ਤੁਸੀਂ ਕੂੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਭਰਿਸ਼ਟ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਖਤਰੀ ਹੈਂ, ਸਾਡੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ -

ਖਤ੍ਰੀਆ ਤ ਧਰਮੁ ਛੋਡਿਆ
ਮਲੇਛ ਭਾਖਿਆ ਗਹੀ॥
ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸਭ ਇਕ ਵਰਨ ਹੋਈ
ਧਰਮ ਕੀ ਗਤਿ ਰਹੀ॥ ਅੰਗ - 663

ਤੁਹਾਡਾ ਧਰਮ ਸੀ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨੀ। ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਤ ਲੁੱਟੀ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਪਤ ਲਾਹੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦੇ ਹੀ ਮਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਖਤ੍ਰੀ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਖਤ੍ਰੀ ਸੋ ਜੁ ਕਰਮਾ ਕਾ ਸੂਰੁ॥
ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਾ ਕਰੈ ਸਰੀਰੁ॥
ਖੇਤੁ ਪਛਾਣੈ ਬੀਜੈ ਦਾਨੁ॥
ਸੋ ਖਤ੍ਰੀ ਦਰਗਹ ਪਰਵਾਣੁ॥ ਅੰਗ - 1411

ਅਸੀਂ ਸਿਰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਧਰਮ ਅਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਬੁਠਾ ਨੰਦ ਨੇ ਨਵਾਬ

ਵਲ ਵੇਖਿਆ ਜੋ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕੁਛ ਹਮਦਰਦੀ ਅਤੇ ਕੁਛ ਨਿਆਂ ਦੀ ਕਿਰਨ ਉਠ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਇਹ ਬਾਲਕ ਸ਼ੀਰ ਖੋਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਬਿਲਕੁਲ ਡਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਰਹੇ। ਜੇ ਵੱਡੇ ਹੋ ਗਏ, ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧ ਖਤਰਨਾਕ ਨਿਕਲਣਗੇ। ਇਹ ਨਾਗਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਠੱਪ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਕੰਧਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣ ਕੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਦਿਤੀ। ਮਾਹੀ ਦੇ ਐਸੇ ਆਖੇ ਨੂੰ ਉਰਦੂ ਦੇ ਇਕ ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਐਸਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਜਾਨ ਲੇ ਲੇਨੇ ਕੇ ਫਤਵੇ
ਲਗ ਰਹੇ ਥੇ ਇਕ ਤਰਫ,
ਸ਼ੱਕ ਥੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੇ ਡੇਰੇ
ਲਗ ਰਹੇ ਥੇ ਇਕ ਤਰਫ,
ਰੱਖ ਲੀਏ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੇ ਸੀਨੇ
ਪੈ ਪੱਥਰ ਇਕ ਤਰਫ,
ਚੁੰਨ ਰਹੇ ਥੇ ਸੰਗ ਦਿਲ ਲਾਲੋਂ
ਪੈ ਪਥਰ ਇਕ ਤਰਫ।
ਥਾ ਤਨੇ ਨਾਜ਼ਕ ਪੈ ਗਿਰਤਾ
ਈਂਟ ਪੱਥਰ ਇਕ ਤਰਫ,
ਕਰ ਰਹੇ ਥੇ ਦੇਵਤਾ ਫੂਲੋਂ ਕੀ ਬਰਖਾ
ਇਕ ਤਰਫ।
ਇਕ ਤਰਫ ਕਾਜ਼ੀ ਕੇ ਫਤਵੇ,
ਸਾਹਜ਼ਾਦੇ ਇਕ ਤਰਫ,
ਈਂਟ ਪੱਥਰ ਇਕ ਤਰਫ,
ਆਹਨੀ ਇਰਾਦੇ ਇਕ ਤਰਫ।
ਜਿੰਦਗਾਨੀ ਇਕ ਤਰਫ,
ਮਰਨੇ ਕੇ ਸਾਮਾਨ ਇਕ ਤਰਫ,
ਇਕ ਤਰਫ ਆਲਮ ਕੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ
ਅੱਰ ਈਮਾਨ ਇਕ ਤਰਫ।
ਧਰਮ ਈਮਾਂ ਇਕ ਤਰਫ,
ਸ਼ਹੂਰਤ ਹਕੂਮਤ ਇਕ ਤਰਫ।
ਸੁਬਾਹ ਸਾਦਕ ਇਕ ਤਰਫ,
ਸ਼ਾਮੇ ਜਹਾਲਤ ਇਕ ਤਰਫ।
ਮਾਹੇ ਪਾਰੇ ਇਕ ਤਰਫ,
ਤਾਰੀਕ ਬਾਦਲ ਇਕ ਤਰਫ,
ਜਿਸਮ ਨਾਜ਼ਕ ਇਕ ਤਰਫ,
ਸਮਸ਼ੀਰ ਕਾਤਲ ਇਕ ਤਰਫ।
ਰੂਏ ਇਨਸਾਨ ਇਕ ਤਰਫ,
ਖੁੰਨੀ ਨਿਗਾਹੇਂ ਇਕ ਤਰਫ,
ਇਕ ਤਰਫ ਥੇ ਕੁਹਕੇ,
ਲੱਗੋਂ ਕੀ ਆਹੇਂ ਇਕ ਤਰਫ।
ਇਕ ਤਰਫ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚੇ
ਅੱਰ ਜ਼ਮਾਨਾਂ ਇਕ ਤਰਫ,
ਦਿਲ ਕੋ ਬੇਗਾਨਾਂ ਨ ਕਰਨਾਂ,
ਐਹਲੇ ਦਿਲ ਕਾ ਇਕ ਤਰਫ।

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦੀਵਾਰ ਵਿਚ ਚਿਣੇ ਗਏ ਪਰ ਦੀਵਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਥਾਂ ਨਾ ਦਿਤੀ, ਦੀਵਾਰ ਦਾ ਹਿਰਦਾ

ਫਟ ਗਿਆ, ਇੱਟਾਂ ਖਿੰਡ ਗਈਆਂ, ਠੰਢ ਨਾਲ ਬੇਸੁਰਤ ਹੋਏ ਬੱਚੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਹੀ ਗਿਰ ਗਏ, ਐਨੇ ਨੂੰ ਦੋ ਜਲਾਦ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਛਾਤੀ ਤੇ ਗੋਡਾ ਰੱਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਰਦਨਾਂ ਕੱਟ ਦਿਤੀਆਂ। ਇਹ ਹੈ ਸਾਕਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਤੇ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੋਤਰੇ ਬਹਾਦਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਜੂਝ ਗਏ ਹਨ, ਸਿਰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਪਰ ਧਰਮ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹਾਰੇ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਪੂਰੇ ਯੋਗੀ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਦੋਂ ਬਾਬੇ ਬਕਾਲੇ ਤਪ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਭੋਰੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸਾਧਨਾ ਸਾਧ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੋ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਣ ਪੰਖੇਰੂ ਕੱਢ ਦਿਤੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਲਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਹੋਈ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੁੰਦਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਪੰਖੇਰੂ ਕੱਢ ਦਿਤੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗੁ ॥

ਅੰਗ- 932

ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਵੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਠਰੰਮੇ ਨਾਲ ਮਾਹੀ ਤੋਂ, ਜੋ ਖਬਰ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਸਰਹੰਦ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਕ ਕਾਹੀ ਦੇ ਬੂਟੇ ਦੁਆਲਿਓਂ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ ਛੋਟੀ ਕਿਰਪਾਨ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਦੂਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਆਪ ਇਕ ਦਮ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਏ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਸਭਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੰਝੂਆਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਂ ਵਗ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਗਲੇ ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਗਾਏ ਕੱਲਾ ਵੀ ਹੰਝੂਆਂ ਭਰੀ ਚੁੱਪ ਵਿਚ ਮੋਨ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਅਚਾਨਕ ਇਸ ਮੋਨ ਨੂੰ ਤੋੜਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਮਾਹੀ! ਇਕ ਗੱਲ ਅਸਾਨੂੰ ਦਸ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਘੋਰ ਕਸ਼ਟ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੀਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣਨ ਵਾਲੀ ਸੁਣਾਈ ਗਈ, ਕੀ ਇਸ ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੀ ਅਜਿਹਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਵੇ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਹੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਵਾਬ ਨੇ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਲਓ, ਇਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਬਾਲਕ ਤੁਹਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਚਮਕੌਰ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਜਾ ਚੁਕਿਆ ਹੈ, ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈ ਲਵੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਲਕਾਂ ਦੇ ਸੀਸ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਉਡਾ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲਾ ਲਓ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੀਏ ਭਰਾ ਆਪਣੇ ਆਸਣਾਂ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ!

ਅਸਾਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੀਰ ਖੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰੀਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਹਿਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਹੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਹਿਤ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚੇ ਇਸੇ ਉਮਰ ਦੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਕੀ ਕਸੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਇਸ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਗੋਦੀ ਚੁਕ ਕੇ ਮੇਲਾ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਤੁਸੀਂ ਕਸਮਾਂ ਤੋੜੀਆਂ, ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ ਪਰ ਹੁਣ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਅਤਿ ਹੋ ਗਈ, ਤੁਸੀਂ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਨੂੰ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘੋਰ ਅਨਿਆਂ ਦੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਮਲੀਣ ਬੁੱਧੀ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੀਰ ਖੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ, ਨੀਂਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ। ਕਿੰਨੇ ਭੋਲੇ ਬੱਚੇ ਹਨ, ਕਿੰਨੇ ਉਤਮ ਵਿਚਾਰ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਨ। ਇਹ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਜ਼ਾਤ ਨੂੰ ਹਰ ਫਰਦੇ ਬਸ਼ਰ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਜੁੱਸੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਧਰਤੀ ਫਟ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗੀ? ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਇਸ ਘਿਨਾਉਣੇ ਜ਼ੁਲਮ ਭਰੇ ਡਰਾਮੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾਹ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਤੈਨੂੰ ਵਰਜਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਵੈਰ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਹੱਥ ਕਰੋ। ਇਹ ਕਾਇਰਾਂ ਤੇ ਡਰਪੋਕਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਬੇਕਸੂਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਬਦਲਾ ਲਓ। ਅਸੀਂ ਦਿਲੋਂ ਜਾਨ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਰਖ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਸ ਪਾਪ ਦੇ ਨਾਟਕ ਵਿਚੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਦੁਸ਼ਟ ਸਭਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਕਚਹਿਰੀ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਏ।

ਮਾਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸਾਰੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਸਨਾਟਾ ਛਾ ਗਿਆ। ਨਵਾਬ ਵੀ ਸੋਚਣ ਲੱਗਿਆ ਪਰ ਉਸ ਦੁਸ਼ਟ ਖਤਰੀ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਝੂਠਾ ਨੰਦ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਲੋਰ ਕੋਟਲੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੌਤ ਦਾ ਦੰਡ ਦੇਣ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਮਗੀਨੀ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹ ਜੇ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਭੀ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਭੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਤਰਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਗਹਿਰਾ ਸੱਲ ਵੱਢ-ਵੱਢ ਕੇ ਖਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਬੱਚੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੀਂਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣਵਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨਾਲ 100% ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਮਾਹੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਸ ਮੰਦੀ ਮਤ ਵਾਲੇ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਬੋਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾ ਬੋਲਿਆ ਸਗੋਂ ਨਵਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੀ।” ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਮਾਹੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਧੀਰਜ ਦਿਤੀ।

ਇਧਰੋਂ ਗੱਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਧਰੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਾਈਂ ਦਾ ਬੂਟਾ ਪੁੱਟ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਧੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰ ਵਗਾਹ ਕੇ ਮਾਰਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਥੇ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿਰ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾਹ ਪੂਰੀ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਜ਼ੁਲਮ ਨੇ ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁਟ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਾਈਂ ਦਾ ਬੂਟਾ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟ ਕੇ ਦੂਰ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਏ ਕੱਲਾ ਜੋ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਵੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਜ਼ੁਲਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੇਰੇ ਖਾਨਦਾਨ ਉਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗਾਤਰੇ ਦੀ ਸ਼ੀ ਸਾਹਿਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਨੇਕੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਜੜ੍ਹ ਉਦੋਂ ਤਕ ਹਰੀ ਰਹੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸ਼ੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੋਗੇ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੇਰੇ ਪਿਛੋਂ ਤੇਰੀ ਓਲਾਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗਾਤਰੇ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਨ ਲਿਆ ਉਸ ਦਿਨ ਤੁਹਾਡੀ ਜੜ੍ਹ ਸੁੱਕ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਮਲੋਰਕੋਟਲੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦਿਆਂ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਬਚਾ ਲਈ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਲਫਜ਼ ਜੋ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਲਈ ਕਹੇ ਹਨ ਉਸ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਅਸਾਡੇ ਇਹ ਵੀਰ ਬਹਾਦਰ ਸੂਰਮੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਓਲਾਦ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਰਾਜ ਕਰੇਗੀ।

ਸਾਰੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਕਰਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਕੋਈ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ, ਇਥੇ ਪੁਰ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਹੁਕਮ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜੀਵ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਦੇ ਸ੍ਰਾਸ ਗਿਣ ਕੇ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਆਖਰੀ ਸ੍ਰਾਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਿਣੇ ਹੋਏ ਸ੍ਰਾਸਾਂ ਵਿਚ ਮੋਹ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਣੀ ਮੁਰਖਤਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ -

**ਭਣਿ ਘਾਲੇ ਸਭ ਦਿਵਸ ਸਾਸ
ਨਹ ਬਢਨ ਘਟਨ ਤਿਲੁ ਸਾਰ॥
ਜੀਵਨ ਲੋਰਹਿ ਭਰਮ ਮੋਹ
ਨਾਨਕ ਤੇਊ ਗਵਾਰ॥**

ਅੰਗ - 254

ਇਹ ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਜ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦਿਤਾ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਡਰਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਜੂਝਣ ਦੀ ਸੂਝ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਕਾਇਰ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੋ ਹੁਮਕਾ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨੇ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਇਸ ਪਾਪ ਲੱਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ।

ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੀ ਜੋ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿਤ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਤਿਲ ਭਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ। ਜੇ ਸੋਚਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਆਪਣੀ ਮੁਰਖਤਾ ਅਤੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ ਹੋ ਕੇ ਪਤਨ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਤਹਿ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਿਉਂਦਾ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪ ਨੇ ਮਹਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਮਾਣੇ ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਜਵਾਰਭਾਟਾ ਉਠਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ

ਬੋਝੇ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਬੰਦੇ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਲਾਇਕ ਅਗਵਾਈ ਨੇ ਇਸ ਜ਼ਾਲਮ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਹਿਲਾ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੋਖੀਆਂ, ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਦਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਧਰਮ ਦੀ ਸਦਾ ਜੈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਰਮ ਸਦਾ ਹੀ ਵਿਨਾਸ਼ ਵਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਤ ਹੋ ਕੇ ਅਜਿਹੀ ਲਹਿਰ ਚਲਾਈ ਜਿਸ ਦਾ ਹਰ ਕਦਮ ਹੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਚਰਖੜੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਰੂੰ ਵਾਂਗੂੰ ਪਿੰਜੇ ਜਾਣ, ਖੋਪਰੀਆਂ ਲਹਾਉਣ, ਬੰਦ-ਬੰਦ ਕੱਟੇ ਜਾਣ, ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਰੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਜਲਾਏ ਜਾਣ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਰਜ਼ੀਵਾੜਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸ਼੍ਰੋਮਾਨ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਪਰਤੰਤਰ ਹੋ ਕੇ ਵਸਣ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੀ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਜੋ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਭਰੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਡਰ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਾਨ ਜਾਗਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਅਜ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਮਹਾਨ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਦੀ ਕਥਾ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹੋ, ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝੋ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸੋਮਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੰਘ ਵਾਸਤੇ ਮੌਤ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਇਉਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪੁਰਾਣੇ ਕਪੜੇ ਲਾਹ ਕੇ ਨਵੇਂ ਪਾ ਲਈਏ, ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਐਨਾ ਉਚਾ ਬਣਾ ਲਈਏ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਫੁਹਾਰ ਸਾਰੇ ਜਨ ਸਮੂਹ ਉਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਵਰਸ਼ਾ ਕਰੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਗੈਰ ਨਾ ਜਾਣੇ, ਆਪਣਾ ਜਾਣ ਕੇ ਅਪਣਾਵੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਹਰ ਘਟ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਇਕ ਜੋਤ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹੋਏ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਇਕ ਇਕਾਈ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸਾਰੀ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸੱਚ, ਆਚਾਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਸੁਤੇ ਹੀ ਸੰਮਿਲਤ ਸਨ। ਸਤਿਜੁਗ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇਖਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਿਰ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਤ ਦੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਭੜਝੂ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੇ ਤੇ ਅਤੇ ਦੁਆਪਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਉਮੈ ਕਰਕੇ ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਅੰਸ ਵਧ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਪਰਿਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹੋਣ ਲਗ ਗਏ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਜੋ ਆਦਰਸ਼ ਹਨ ਉਹ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਖਾਲਸਾ' ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਧਾਰਮਕ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਾਇਕ ਭਰਮਾਂ ਦੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਬਦਲ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਸੇਵਕ ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਜੀ ਵਾਂਗੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੀ ਗਵਾ ਚੁਕੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਵੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਚੋਂ ਝਲਕ ਪੈਂਦੀ ਹੈ -

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ॥

*ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ॥
ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ
ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ॥
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀਨੋ ਸੋ ਭਲ ਮਾਨਿਓ
ਏਹ ਸੁਮਤਿ ਸਾਧੂ ਤੇ ਪਾਈ॥
ਸਭ ਮਹਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੈ
ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਨਾਨਕ ਬਿਗਸਾਈ॥ ਅੰਗ- 1299*

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਕਮਾਇਆ ਅਤੇ ਵੈਰ, ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਕਮੀਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਕੋਹੜੇ ਕੰਮ ਜੀਵਨ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਝ ਕੇ ਕੂੜੇ ਵਾਂਗੂੰ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਸੱਚ ਦੀ ਕੈਂਚੀ ਲੈ ਕੇ ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਡਰ, ਅਹਿੰਸਾ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚੋਂ ਕੋਹੜ ਹੁੰਝ ਕੇ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ। ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਨਵ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕੇ ਕਿ ਭਾਈ ਘਨਈਆ! ਤੇਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਠੀਕ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਇਕੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਹੁਣ ਅਖੌਤੀ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਪਾਣੀ ਹੀ ਨਾ ਪਿਲਾਇਆ ਕਰ; ਮਲੂਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪੱਟੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਪਾਣੀ ਵੀ ਪਿਲਾ, ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਵਿਚ ਮਲੂਮ ਭਰ ਤੇ ਪੱਟੀ ਵੀ ਕਰ ਤਾਂ ਕਿ ਛੇਤੀ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨੀਚਤਾ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪੂਰਨ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਖਾਲਸਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਉਪਜ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਦਾ ਦਿਆਲੂ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ, ਰਹੀਮ, ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਇਹ ਸਾਰੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲੇ ਗੁਣ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੁਨਾਰਾ ਹੋ ਕੇ ਅੰਧਕਾਰ ਤੋਂ ਬਚਾਵੋ। ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਅਸਾਡਾ ਕਰਤਵ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਜੀਉਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀਲੇ ਬਹਾਨੇ ਮੁਕ ਜਾਣ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦਰਿੰਦੇ ਨੂੰ, ਸਸ਼ਤਰ ਪਕੜ ਕੇ ਵੰਗਾਰ ਕੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਣਾ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਇਹ ਇਨਸਾਨੀ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਖੋਹਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮਲੇਛ ਹੈ, ਜੋ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ 'ਖਾਲਸਾ' ਹੈ, ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਬਣਾਉਣ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇਹ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਤਿਆਏ ਹੋਏ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ 'ਖਾਲਸਾ' ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਧੋਅ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਰਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ, ਆਪਣੀ ਕਰਨੀ ਨਾਲ, ਆਪਣੀ ਸੋਚਣੀ ਨਾਲ, ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਦਾ ਹੀ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਲੋਚਦਾ ਸਚਮੁੱਚ ਹੀ ਧੁਰ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਕਹੇਗਾ -

*ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ,
ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬਤ ਕਾ ਭਲਾ।*

ਨਿੱਕੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਾਂ ਦੀ ਦਿਤੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਸਦਾ ਹੀ ਨੇਕੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਹ ਜੋਤਾਂ ਸਦਾ ਸਦਾ ਲਈ ਅਮਰ ਹਨ, ਅਮਰ ਹੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ।

ਭੇਟੈ ਸਿਉ ਜਾਵਹੁ ਸਚਿ ਸਮਾਵਹੁ

(ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ)

ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ, ਮਹਾਨ ਨੇਤਾ, ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼, ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਤੇ ਮਹਾਨਤਾ ਪਿਛੇ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰ ਗੁੱਝਾ ਭੇਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ, ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ, ਸੋਝੀਵਾਨ ਤੇ ਪਾਰਖੂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਕਸਰ ਅਨੇਕਾਂ ਮੰਚਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਧਾਰਮਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਕੌਮ ਉਸਾਰੂ ਜਾਂ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ, ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਪਰਵਾਰਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, 'ਗੁਰਮਤਿ ਗਾਡੀ ਰਾਹ' ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ - 'ਹਸੰਦਿਆਂ ਖੋਲੰਦਿਆਂ ਪੈਨੰਦਿਆ ਖਾਵੰਦਿਆਂ ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ॥' ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਬਣਨਾ, ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਇਕ ਚੰਗੇ, ਸੁਚੱਜੇ, ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਟਿਛਾਵਾਂ ਸਹਿਤ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਭਰਿਆ ਹੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਮਾਂ, ਭੈਣ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਵੇ।

ਸੰਖੇਪ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆਂ ਇਸ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿਖਰ ਕੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਮ ਤੇ ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਲਗਨ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਯ ਮਾਤਾ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਖੁਦਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜਦੋਂ ਬਾਬੇ ਬਕਾਲੇ ਗੁਪਤ ਤੌਰ ਤੇ ਭੋਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਤਪ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਬੈਠ ਕੇ ਤਪ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਲੰਗਰ ਪਰਸ਼ਾਦੇ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ, ਬਸਤਰ ਧੋਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਆਦਿ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਚਾਰ-ਚੰਨ ਲੱਗੇ ਤੇ ਚਮਕਦੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਅਤੇ ਕੁਮਲਾ ਰਹੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਾਵਨ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਖੂਨ ਦੇ ਕੇ ਸਿੱਚਿਆ ਤੇ ਹਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਬਰਕਤ, ਇਹ ਰਹਿਮਤ, ਇਹ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ, ਇਹ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਲਈ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਪੂਰਨ ਸਾਥ ਤੇ ਪੂਰਨ ਹੌਸਲਾ ਹਫਜਾਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਤੇ ਕਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਸਹਿ ਕੇ ਆਖਰੀ ਸਵਾਸਾਂ ਤਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਬਾਨੀ ਤੇ ਮੁਖੀ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਧਰਮ ਸੁਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ 'ਬੀਜੀ' ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਨ ੧੯੧੮ ਵਿਚ, ਪਿੰਡ ਦਾਉਦਪੁਰ (ਨਜ਼ਦੀਕ ਖੰਨਾ) ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰਮੁਖਿ, ਨਾਮਰਸੀਏ, ਗੁਰੂ ਘਰ

ਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਆਮ ਸਾਧਾਰਨ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਅਤੰਟ ਤੇ ਅਥਾਹ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਚੀ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ' ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਸੰਤ' ਉਪਾਧੀ ਨਾਲ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਕੇ ਨਿਵਾਜਿਆ ਹੈ। ਨਾਮ ਤੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਵ ਹੀ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ (ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਖੇ, ਫਲੋਆਲ ਦੇ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਤੇਜ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਛਿੱਟਾ ਮਾਰਨਾ ਤੇ ਉਸਦੀ ਸਮਾਧੀ 56 ਘੰਟੇ ਲਈ ਲੱਗ ਜਾਣੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਰਤੀ ਦੀ ਪਕੜ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਗਤ ਅੱਗੇ ਡੰਡਵਤ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰਨਾ ਤੇ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਲਾਵਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਉਪਰੰਤ ਸਮਾਧੀ ਖੋਲ੍ਹਣੀ ਅਤੇ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਉਚੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣਾ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰੋਂ ਪੱਠਿਆਂ ਦੀ ਪੰਡ ਜਾਂ ਭਰੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਘਰੀ ਖਲੋ ਕੇ ਵੇਖਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਕਿ 'ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੰਡ ਸਿਰ ਤੋਂ ਇਕ ਗਿੱਠ ਜਾਂ ਇੱਕ ਹੱਥ ਉੱਚੀ ਉੱਠੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।' ਇਕ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਚੀ ਨੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬੇਟਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ! ਹੋਰ ਤਾਂ ਤੂੰ ਸਭ ਦਾ ਨਾਮ ਚਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ ਜੋ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਦੀ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਵੀ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦਿਉ ਤੇ ਮੇਰਾ ਵੀ ਨਾਮ ਚਲ ਵਏ।' ਦਿਆਲੂ ਸੁਭਾਅ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਚੀ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗ ਗਈ ਤੇ ੪੮ ਘੰਟੇ ਬਾਦ ਉਸਦੀ ਸਮਾਧੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਤੇ ਉਚੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ।

ਬੀਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਰਲ, ਨਿਸ਼ਕਪਟ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੱਗ-ਦੱਗ ਕਰਦੇ ਲਾਲ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਭਰੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਹਰ ਵਕਤ ਹਿਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਗੱਲਬਾਤ ਘੱਟ ਹੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਘਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜਈ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾਮ ਬਾਰੇ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਬਾਬਾ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਕਰਕੇ 'ਬਾਬਾ ਲੋਗੜੀਆ' ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ (ਸੰਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਫਲਾਣੇ ਦਿਨ ਫਲਾਣੇ ਟਾਈਮ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣਾ

ਹੈ। ਅੰਤਮ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਲੋਹਗੜ੍ਹੀਏ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਸੀ, ਮਿਲ ਲੈਂਦੇ। ਇਹ ਫੁਰਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਲੋਹਗੜ੍ਹੀਆ ਜੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੜੀ ਦੇਰ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਯਾਦ ਹੀ ਹੁਣ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਐਸ ਵੇਲੇ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਰਹੇ ਹੋ? ਕਹਿੰਦੇ, ਲਾਲਾ ਮੁਸਾ ਤੋਂ (ਜੋ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਕਈ ਮੀਲਾਂ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਹੈ ਐਨੀ ਦੂਰੋਂ ਬਾਬਾ ਲੋਹਗੜ੍ਹੀਆ ਜੀ ਫੁਰਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚ ਸਨ) ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਤੇ ਸੰਤਤਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਸਦਕਾ ਪੁਰਾਤਨ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਨ।

ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਗਿਆਤ ਲਈ ਇਥੇ ਵਰਨਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਦੇ ਜਨਮ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਘਰ ਇਕ ਲੜਕੀ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤੇ ਧਮੇਟ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ (ਸ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ) ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਬਾਲਕ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਧਰ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਹੈ। ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਡੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਉਤੇ ਮੋਹਰ ਲਾ ਦਿਤੀ ਸੀ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਅਗੰਮੀ ਖਿੱਚ ਦੁਆਰਾ ਜਦੋਂ ਧਮੇਟ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਦੇ ਸਨ, ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਪਰਪੱਕ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਦੇਨਾਂ ਦਾ ਧਰ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬੀਬੀ (ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ) ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਵਿਰਕਤ ਸਾਧੂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਜੰਗਲੀ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਵਿਰਸੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਪਰਪੱਕ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਉਤੇ ਚਲਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੁਭਾਅ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ਾਦੀ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਆਪ ਧਮੇਟ ਵਿਖੇ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਸਹੁਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸੁਘੜ ਤੇ ਧੀਰਜਮਈ ਸੁਭਾਵ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਆਪ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੁਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਕਿਥੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸੁਤੰਤਰ ਬਿਰਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਤੇ ਇਕਾਂਤ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਅਕਸਰ ਕਈ-ਕਈ ਮਹੀਨੇ, ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਬੀਜੀ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਇੱਛਿਆ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਇਸ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਡਭਾਗੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਨਾਮ ਰਸੀਏ, ਉਚੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਦੇ ਪੰਪਾਉ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਕੀਰਤਨ-ਰਸ ਮਾਨਣ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਜੋ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਮਹਿਸੂਸ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਤਾਂ ਰੱਬੀ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

1937 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨਵਾਬਸ਼ਾਹ ਸਿੰਧ ਵਿਖੇ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਗਏ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਟਿਕ ਗਏ। ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ 20-20 ਮੀਲ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭੋਰਾ ਪੁੱਟ ਕੇ ਇਕਾਂਤ ਵਾਸ ਭਜਨ ਕਰੀਏ। ਇਹ ਸੁਹ ਮਿਲਣ ਤੇ ਬੀਜੀ ਵੀ ਸਿੰਧ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪ ਘਰ ਚਲੋ, ਘਰ ਬੈਠ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪੋ। ਆਪਾਂ ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਸਗੋਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਅੱਡਣਾ ਸਗੋਂ ਹੱਥੋਂ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਭਗਤੀ ਸਾਧਨਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣਾਂਗੀ ਸਗੋਂ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪੰਨਭਾਗ ਸਮਝਾਂਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਮੇਰੀ ਭਗਤੀ ਹੈ। ਆਪ ਦੇ ਸਿੱਧੇ-ਸਾਢੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਕਾਇਲ ਹੋ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਵਾਪਸ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ।

ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਪਟਿਆਲੇ ਆਏ ਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਜੀ ਵੀ ਪਟਿਆਲੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆ ਗਏ। ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਹਰ ਸਾਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲੱਗਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਉਪਰਾਲਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਉਦਮ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸੁਭਾਅ ਵਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਥੇ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਦੌਰਾਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਹੀ ਠਹਿਰਦੇ ਤੇ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਨਿਵੇਕਲੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਦੇ ਤੇ ਲੰਗਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਬੀਜੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵੀ ਐਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਚਾਅ ਤੇ ਅਤਿਅੰਤ ਸ਼ਰਧਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਆਹਰ ਕਰਦੇ ਤੇ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਕਰਜ਼ਾ ਉਤਾਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਕਰਜ਼ ਉਤਰ ਜਾਂਦਾ, ਫਿਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਮਾਇਕ ਤੰਗੀ ਦਾ ਬੀਜੀ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਅੱਗੇ ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਭਾਵੇਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਘਰੇਲੂ ਖਰਚ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ।

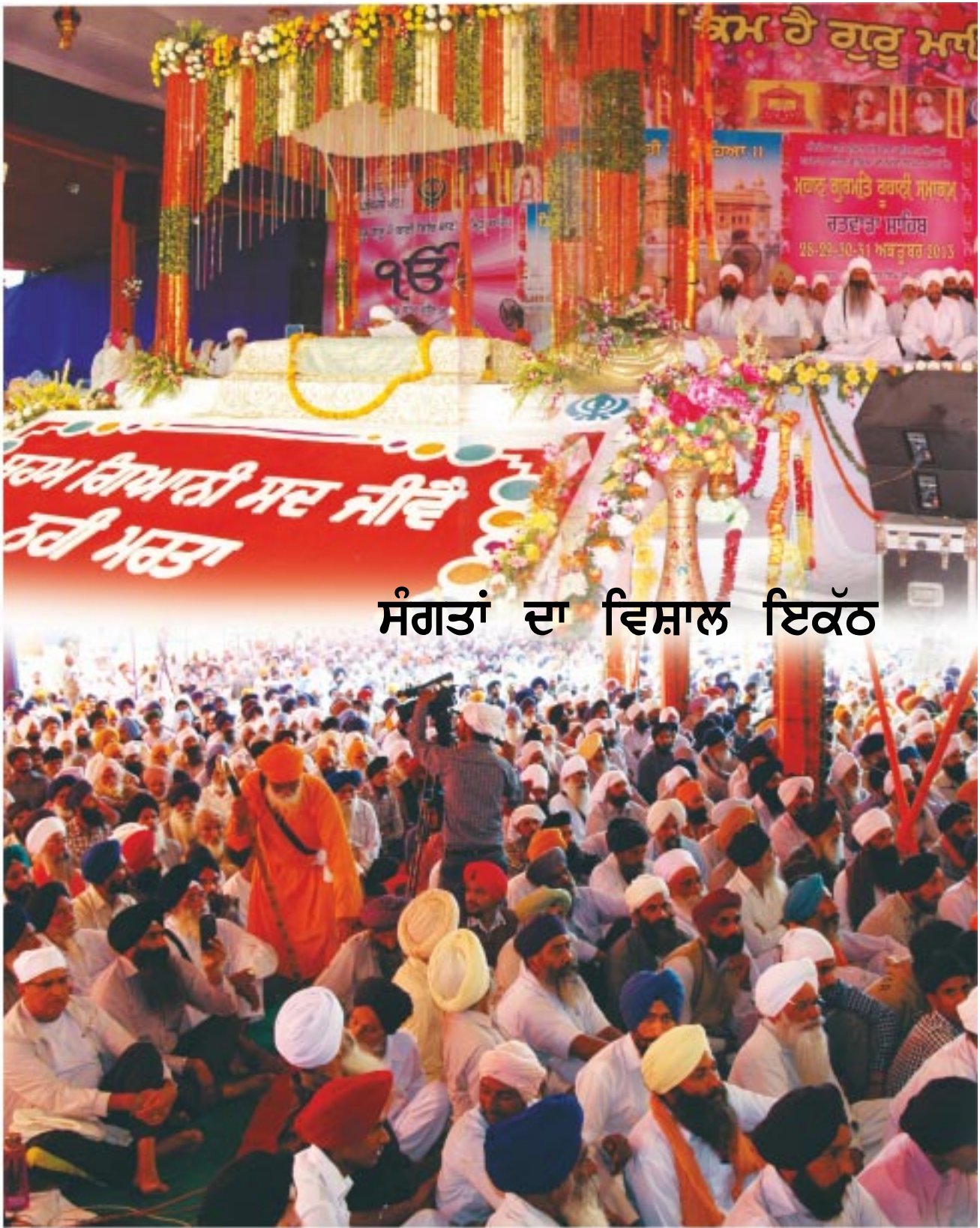
ਹੁਕਮ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਹੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਛੁੱਡ ਕੇ ਯੂ.ਪੀ. ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਨੀ ਤੇ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਥੇ ਵੀ ਬੀਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿਤਾ। ਸਫਲ ਕਿਸਾਨੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਤਰਾਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਮ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਚੋਰੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਦਿਵਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ। ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਬੇਅੰਤ ਅੱਕੜਾਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਨੂੰ ਝੱਲਿਆ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨਾਲ ਮੇਢੇ ਨਾਲ ਮੇਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਸਾਥ ਦਿਤਾ। 1978 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਭਾਅ ਵੇਚ ਕੇ ਵਾਪਸ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਏ, ਤਾਂ ਵੀ ਬੀਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੁੱਛਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿੰਤੂ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ ਨੰ. 42 ਤੇ)

28 ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਸਿੱਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਸਿੱਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਦਰਸ਼ਾਈ ਸੁਰਤ ਨਾਮ ਠੀਮਰਨ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ

ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਟਿਕੱਠ।

ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

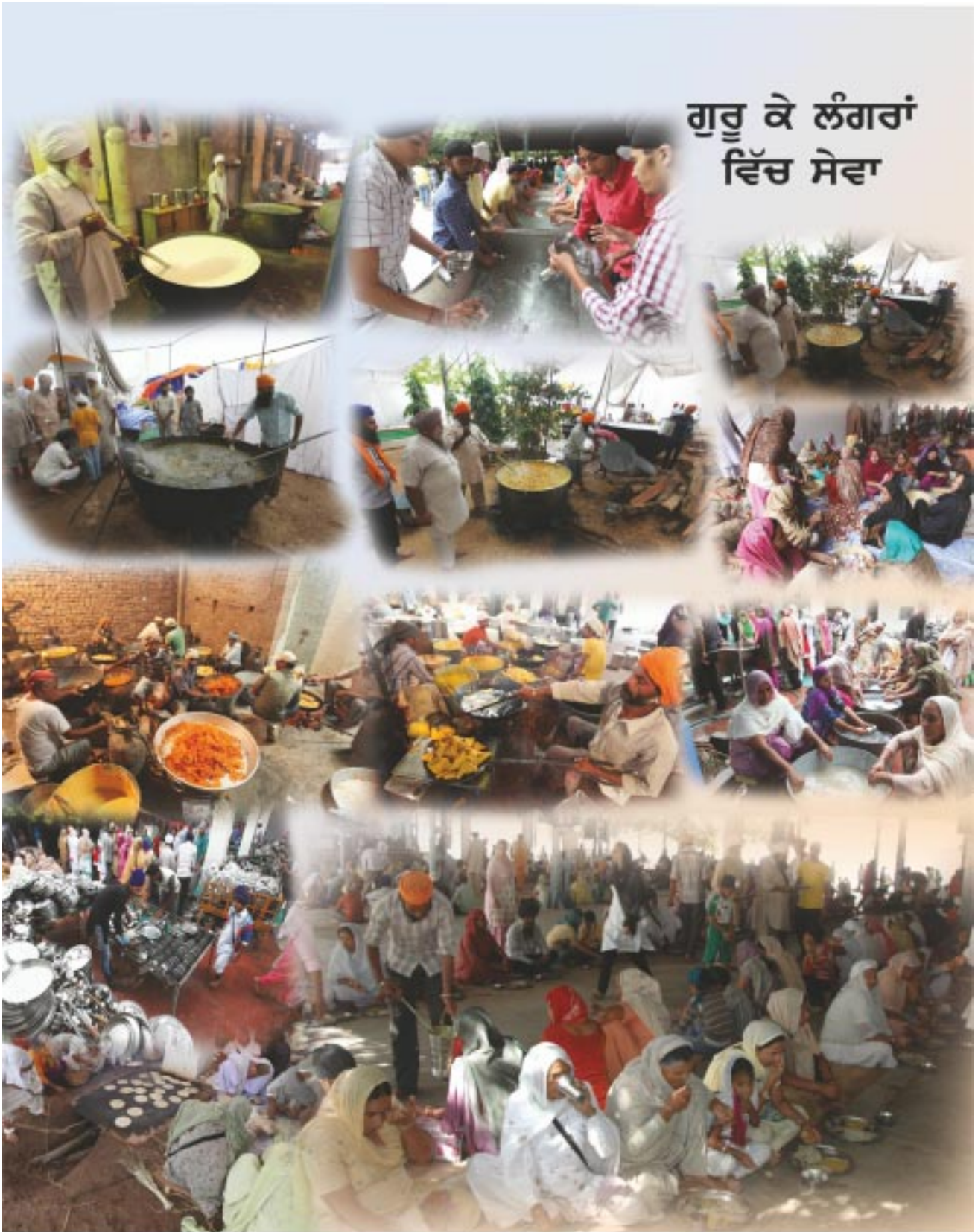

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ-ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ : ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਫਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਦਿੱਸਾ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ 2014 ਕੋਲਡਰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮਾਨਯੋਗ ਪੰਥਕ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤਾਂ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਲਿਟਰੇਚਰ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸੇਵਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਟਰਮਟ ਵਰਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਾਲੀ ਪਦਮ ਪੁਸ਼ਪ ਸੰਤਿਕਾਰਕੋਂ ਸਿੰਘ ਮਾਤਾ ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈ ਨੈ 1 ਨਵੰਬਰ 2013 ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਵਾਰ 11.30 ਵਜੇ ਥੇ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗਾਂਠਮਈ ਵੰਗ ਨਲ ਸਕੀਯ ਜਮਾ ਤਿਆਰ ਇਤਾ ਅਤੇ ਸਦਾ ਨਈ ਕੁਮਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਦਿ੍ਯ।

2 ਨਵੰਬਰ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸੇਜਲ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਭਿੱਜੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤਮ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਪਰਮ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਹਨੀਕ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਅੰਗੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਕਟ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਗਨ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ।

2. ਸਰੀਰ ਸ਼ੇਰ ਤੋਂ ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਜਲਸ ਖੇਚੇ ਲਗ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਗਿਰੀਓ ਸੇਰਾਂ ਨੇ ਰਫਾਯਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤਮ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਯਤਮ ਪਿਆਰੇ ਯੂਸਫੀਕ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਅੰਗੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਖੇ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਆਲਸ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

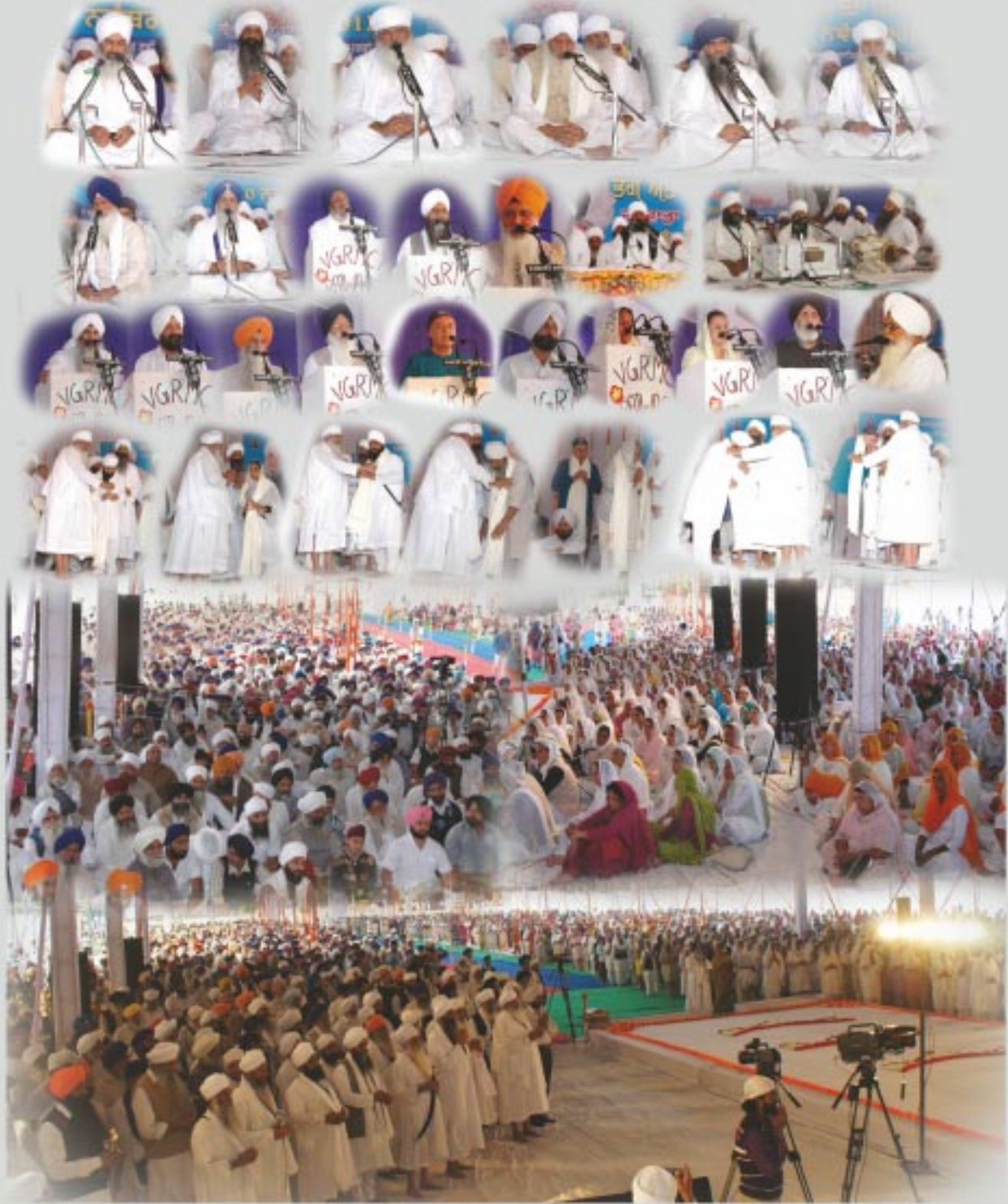
4 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅਗਨ ਭੇਟ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਅਸਥੀਆਂ ਆਦਿ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਤਾਲੀਆਂ ਫਾਈਆਂ ਅਤੇ ਰਵਾਨਗੀ ਸਮੇਂ ਅਨੇਕ ਸੰਗਤਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਵਾਹਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਬਿਠੌਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਜਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਲ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤਾ ।

4 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅਫ਼ਨ ਭੇਟ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਅਸਥੀਆਂ ਆਦਿ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਭਾਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਰਵਾਨਗੀ ਸਮੇਂ ਅਨੇਕ ਸੰਗਤਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਵਾਹਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਬਿਛੌਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਜਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਲ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤਾ ।

10 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਵੇਰੇ 10.30 ਵਜੇ ਵੱਡੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ, ਉਪਰੰਤ ਕਛਾ, ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਆਏ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣਾਏ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ।

ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣੀ ਭਲਾਈ ਸਮਝੀ।

ਰੋਪੜ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਆਪ ਹਰ ਵਕਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹੇ ਤੇ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਸਾਥ ਦਿਤਾ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਤੇ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠਣ, ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਦਾ ਢੰਗ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਕਿ 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗੇ, ਗੁੱਗੇ, ਮੜੀਆਂ-ਮਸਾਣੀਆ, ਦੇਵੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨੋ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨਗੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ, ਆਪਣੀਆਂ ਸੱਸਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚ, ਸੰਜਮ ਤੇ ਸੁੱਚਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਕਸਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਘਰ ਵਿਚ ਚੁਲ੍ਹਾ-ਚੌਂਕਾ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਖੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਘਰੇਲੂ ਨੁਸਖੇ ਦੱਸ ਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।

ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਪਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਰੂਪ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਕਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਰਗੀ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਕਿਤੇ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਲੱਗ ਜਾਏ। ਸਰਬੱਤ ਸੰਗਤ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਆਪਣਾ ਧੰਨਭਾਗ ਸਮਝਦੀ ਸੀ। ਬੀਜੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਟਾਈਮ ਨੀਯਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਬੀਜੀ ਤੋਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਜਦੋਂ ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਪਿੰਡ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਵਾ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਦੁਖ ਤੇ ਸੰਸਾ ਨਵਿਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਬਹੁਤ ਕੋਮਲ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਸਹਾਰ ਸਕਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤਕ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੇ ਜਦ ਤਕ ਉਸ ਦਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸੁਭਾਅ ਵਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨਵੇਕਲੀ ਥਾਂ ਹੈ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਿਜੀ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਉਣੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਜੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਉਣੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਆਪ ਖੁਦ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਵਕਤ ਕੀ ਖਾਣਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰਾਮ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ, ਹੋਰ ਵਸਤਰਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬੀਜੀ ਖੁਦ ਹੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਜਿਥੇ ਉਹ ਆਪ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਭਾਗ ਜੋੜੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ 'ਕਬੀਰ ਤੇ ਲੋਈ' ਦੀ ਸੰਗਿਆ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਸੁਣੇ ਗਏ ਹਨ।

ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਏ ਗਏ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਡਾ. ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਜਦੋਂ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਸਲਾਹਿਆ - 'ਕਿਨ ਸ਼ਬਦੋਂ ਸੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ (ਬੀਜੀ) ਕਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰੂੰ, ਜੇ ਹਰ ਦੇ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਮੁਝੇ ਖਿਲਾਤੀ ਹੈ; ਮੈਨੇ ਕਹਾ, ਮਾਂ! ਮੇਰੇ ਪੇਟ ਮੇਂ ਕੋਈ ਜਗਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੋਲੇ ਥੋੜਾ ਸਾ ਔਰ ਖਾ ਲੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੇ ਤੋਂ ਅਪਨੀ ਮਾਂ ਦੇਖੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਮੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਯਤੀਮ ਹੋ ਗਿਆ ਥਾ। ਵੇ ਜੋ ਪਿਆਰ ਮੁਝੇ ਦੇਤੀ ਹੈਂ, ਉਸ ਪਿਆਰ ਕਾ ਭੀ ਮੁਝੇ ਕਹੀਂ ਔਰ ਜਗਹ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁਆ। ਆਪ ਮਹਾਨ ਭਾਗੀ ਹੋ - ਕਿਤਨੇ ਸਰਲ, ਸੁਧ-ਚਿੱਤ ਸਤਿਤਾ ਸੇ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸੰਤ (ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਔਰ ਇਤਨੀ ਅੱਛੀ ਮਾਤਾ (ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਮਿਲ ਗਈ, ਔਰ ਕਿਆ ਚਾਹੀਏ?'

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਜੀ ਵੀ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸਭ ਸੁਭ ਗੁਣ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਜੋ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਰਗੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਭੁੱਲੀਆਂ ਭਟਕੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸਾਉਣ, ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਸਮਝਾਉਣ ਅਤੇ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 'ਗੁਰਮਤਿ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਦਾ ਸੱਚਾ ਉਪਦੇਸ਼' ਦਿੱਤਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਤਨ, ਮਨ ਤੇ ਧਨ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਂਦੇ ਅਤੇ ਹਰ ਔਖੀ ਘੜੀ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਨ।

1 ਨਵੰਬਰ 2013 ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਰਾਤ 11.30 ਵਜੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਜਾਮਾ ਤਿਆਗ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਸਦਾ ਲਈ ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। 2 ਨਵੰਬਰ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੇਜਲ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਭਿੱਜੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤਮ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਪਰਮ ਪਿਆਰੇ ਪੂਜਨੀਕ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਅੰਗੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਕਟ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਗਨ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਲਈ 'ਜੋਤੀ ਸੰਗ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨ' ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਜਾ ਸਮਾਏ।

4 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅਸਥੀਆਂ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਜਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਭਾਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਰਵਾਨਗੀ ਸਮੇਂ ਅਨੇਕ ਸੰਗਤਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਵਾਹਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਅਤੇ ਬਿਭੌਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਜਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਲ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤਾ।

10 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਵੇਰੇ 10.30 ਵਜੇ ਵੱਡੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ, ਉਪਰੰਤ ਕਥਾ, ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਆਏ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣਾਏ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਪਾਠ ਦੀ ਸਪੰਨਤਾ ਸਮੇਂ ਨਿਮਨ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ -

ਜੋ ਨਰੁ ਦੁਖ ਮੈ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ ॥
ਸੁਖ ਸਨੇਹੁ ਅਰੁ ਭੈ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ ਮਾਨੈ ॥
ਅੰਗ - ੬੩੩

(*****)

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ - ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ

28-10-2013

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਮਿੱਠੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਿਤੀ 28, 29, 30, 31 ਅਕਤੂਬਰ 2013 ਨੂੰ ਮਨਾਏ ਗਏ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵੇਰਵਾ -

ਅੱਜ ਮਿਤੀ 28 ਅਕਤੂਬਰ 2013 ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ ਜੋ ਕਿ ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਦਾ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ੪ ਵਜੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ, ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਪੁੱਜੀਆਂ। ਦਿਨ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਕਥਾਵਾਚਕ ਭਾਈ ਰਣਜੋਧ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ, ਭਾਈ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ, ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਂਤ, ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ, ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਜੱਥਾ ਯਮਨਾਨਗਰ ਵਲੋਂ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਮਨੀਲਾ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗੀਤ ਗਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਉਪਰੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ, ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਅਮੋਲਕ ਬਚਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ "ਹਾਲ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ" ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘਾਲ ਕਮਾਈਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਨਮ ਅਤੇ ਮਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਉਹ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। 'ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥' ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਮਿਸ਼ਨ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਸਰਸਾਰ, ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦਸਦਿਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ, 'ਮਹਿਮਾ ਸਾਧੂ ਸੰਗ ਕੀ ਸੁਨਹੁ ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ ॥' ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਅਤੇ ਜਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਚਲ ਰਹੇ ਸਕੂਲ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਿਰ ਅਤੇ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ,

ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਧਾਰਮਿਕ ਗੀਤ, ਢਾਂਡੀ ਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਗਤਕੇ ਦੇ ਕੌਤਕ ਵਿਖਾ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਆਦਿ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਫਰੀ ਕੈਂਪ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ ਡਾਕਟਰ ਵੀ ਪੁੱਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਯੂ.ਪੀ., ਉਤਰਾਖੰਡ, ਮੁੰਬਈ, ਗੁਜਰਾਤ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਪੁੱਜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਮਹਾਨ ਕੀਰਤਨੀਏ ਅਤੇ ਕਥਾਕਾਰ ਅਤੇ ਲੈਕਚਰਾਰ ਵੀ ਪੁੱਜ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਅਨੁਭਵੀ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣਗੇ। ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਚਲਾਏ ਗਏ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਤੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਸਟਾਲ ਵੀ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਅੱਜ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਬੈਠਣ ਲਈ 200X600 ਫੁੱਟ ਦੇ ਪੰਡਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨਾਲ ਭਰੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤ ਰਹੇ ਸਨ ਇਹ ਸੂਚਨਾ ਵੀ ਦਿਤੀ ਗਈ ਕਿ ਅਖੀਰਲੇ ਦੋ ਦਿਨ 30 ਅਤੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਰਾਤਰੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਜੋ ਕਿ ਰਾਤ 7.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 10.30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਵਜੇ ਤੱਕ ਚਲੇ ਉਸ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਫਿਲਮ ਵਿਖਾਈ ਗਈ ਉਪਰੰਤ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ।

29-10-2013

ਅੱਜ ਮਿਤੀ 29 ਅਕਤੂਬਰ 2013 ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ, ਨੂੰ ਸਜੇ ਹੋਏ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਦੂਜਾ ਦਿਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੇਸ਼-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਏ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ, ਕੀਰਤਨੀ ਜੱਥੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪੂਜਨੀਕ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਕਥਾ, ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆ ਰਹੀ ਸੜਕ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਮਾਰਗ ਉਤੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਗਹਿਮਾ ਗਹਿਮ, ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਡੁੱਲ੍ਹ-ਡੁੱਲ੍ਹ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੀਆਂ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸਜ ਰਹੀਆਂ, ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ

ਮਹਾਨ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਉਲਥੇ ਸਜੇ ਹੋਏ ਸਟਾਲਾਂ ਉੱਤੇ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। 1995 ਤੋਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਛਪਣ ਵਾਲਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅੱਧੇ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਜੇ ਹੋਏ ਪੱਛਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਸੰਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਲਈ ਦੁੱਧ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਜਲ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਜੋੜਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਗੁੰਮ ਹੋਏ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ, ਆਕੂਪਰੈਸ਼ਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਫਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ, ਇੱਕ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਡੀਕਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਫਰੀ ਓਪਰੇਸ਼ਨ, ਹੱਡੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ, ਕੈਂਸਰ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਚੈਕਅੱਪ ਇਤਿਆਦਿ ਅਨੇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਗਤਾਂ ਲਾਭ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਸੇ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬੀਬੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਸੁਖੀ ਅਤੇ ਆਰਾਮ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ।

ਵਿਦਿਆ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਿਰ ਅਤੇ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਵਿਚ 10+2 ਤੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਕ ਬੀ.ਐਡ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਤਾਂਕਿ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕੇ।

ਅੱਜ ਦੇ ਸਜੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜੱਥਿਆਂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ 5.00 ਵਜੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਹੋਈ। 7.00 ਵਜੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰਾਏ ਗਏ। ਉਪਰੰਤ ਭਾਈ ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਸਵੇਰੇ 9.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਓ ਸਦਾ ਚਿਰ ਜੀਓ' ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ। ਬੀਬੀ ਅਮਰਜੋਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਮਿਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਗਾਇਨ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਗਧ ਕੀਤਾ। ਉਪਰੰਤ ਰਾਗੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੋਮਲ ਨੇ ਰਸਦਾਇਕ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ 'ਅਬ ਹਮ ਚਲੀ ਠਾਕੁਰ ਪਹਿ ਹਾਰ' ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸੈਕਟਰ 8, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ 'ਮਾਨ ਨ ਕੀਜੈ ਸਰਨਿ ਪਰੀਜੈ, ਕਰਹਿ ਸੁ ਭਲਾ ਮਨਾਈ' ਵਿਸ਼ੇ ਉਪਰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ (A.I.R) "ਬੈਕੁੰਨ ਨਗਰ ਜਹਾਂ ਸੰਤ ਵਾਸਾ" ਮਜ਼ਮੂਨ ਉਪਰ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਕੇ ਬੜੇ ਉੱਚੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਮਹਾਨਤਾ ਦਰਸਾਈ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਾਰ ਗਾਇਨ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਗਿਆਨੀ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੋਹਲ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਕੀਦਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸੰਗੀਆਂ ਸਾਥੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ। ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਦਸਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਅਧਿਆਤਮਕ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਆਭਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਸੈਨਹੋਜੇ (ਅਮਰੀਕਾ) ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਰੂਹਾਨੀ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਿਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਈ ਸਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ।

ਬਾਬਾ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੋਲਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਬੀਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦੀ ਮੂਰਤ ਦਸਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਬਖਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਬਾਬਾ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਅਲਹੋਰਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ 'ਪੀਵਹੁ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇਧਾਰ ਹੋਵੈ ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ' ਦੀ ਧੁਨੀ ਗਾ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੱਸੀ। ਉਪਰੰਤ ਸੰਤ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਉੱਤਮ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ। ਪੰਥ ਵਿਚ ਜਾਣੇ ਪਛਾਣੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਖਿਆਨ ਵਿਚ 'ਸੰਤ ਅਨੰਤਹਿ ਅੰਤਰਿ ਨਾਹੀ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਰੂਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਿਮੈ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦਿਆਂ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੰਗ ਲਿਆ ਸੀ। ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪਮਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਪਰੰਤ ਸੰਤ ਮਾਂਡੀ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ।

ਅੱਜ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਪੰਨਤਾ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਜੀ ਦੇ ਮਿੱਠੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਅਤੇ ਰਸਭਿੰਨਤੋ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਹੋਈ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਬੀ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਮਾਗਮ ਸਪੰਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਜਵਾਨ ਆਯੂ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੇ ਲਿਆ ਸੀ

ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਨਾਲ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਅਣਬੱਕ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਇੰਝ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਘਾਲਣਾ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਸੀ। ਉਸੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲਗ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਸਾਲਾਂ ਬੱਧੀ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਨਿਭਾਇਆ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਸਮੇਂ 'ਸੇਵਕ ਕਉ ਸੇਵਾ ਬਨਿ ਆਈ' ਗੁਰਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸੇਵਾ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਜਿਸ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਬੜੀ ਸੁਚੱਜਤਾ ਨਾਲ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਆਰੰਭ ਕਰਦੇ ਪੜ੍ਹਿਆਂ 'ਜਿਥੇ ਵਸੀਆਂ ਪਿਆਰੇ ਤੇਰੀਆਂ ਯਾਦਾਂ, ਓਹੀਓ ਤੇਰੇ ਰੂਪ ਬਣ ਗਏ' ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਵਿਚ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਜਿਥੇ ਜਾਇ ਬਹੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੋ ਥਾਨੁ ਸੁਹਾਵਾ' ਇਹ ਰਤਵਾੜਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਲ ਰਤਵਾੜਾ ਤੋਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਇੱਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਹੋਰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜਪ-ਤਪ-ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਧਰਤੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਭਨੀਕ, ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਸੁਹਾਵਣੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਥੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਗੋਂ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਮੰਦ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕੀਤਾ। ਐਸਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ - 'ਜਿਥੈ ਬੈਸਨਿ ਸਾਧ ਜਨ ਸੋ ਥਾਨੁ ਸੁਹੰਦਾ॥' ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੂਰੇ ਸੰਤ ਓਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਾਸ-ਗਿਰਾਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੰਨਤਾਯੋਗ ਦਸਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਗਾਇਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ - 'ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ਮਨਿ ਮੰਤ। ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੂਰਨ ਸੇਈ ਸੰਤੁ॥' ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਸਥਿਰ ਹੈ ਇਵੇਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਸੇਵਕ ਵੀ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਉਹ ਵੀ ਸਦਾ ਥਿਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ 'ਥਿਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੋ ਸੇਵਕ ਥਿਰੁ ਹੋਸੀ॥ (ਅੰਗ - ੧੧੦੦) ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਨਾਲ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਜਣ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸੰਸਾਰਕ ਲੋਕ ਸਾਨੂੰ ਜੀਉਂਦੇ ਜੀਅ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਚੋਲਾ ਛੱਡ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸੰਗ-ਸਾਥ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। 'ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਢੂਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ॥ ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੁੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ॥ (ਅੰਗ - ੧੧੦੨) ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ

ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਝਾਕੀਆਂ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰੱਖੀਆਂ, ਕਿਵੇਂ ਜਵਾਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਉਹ ਸਿੰਧ ਗਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਮੰਦ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਤੀ। ਗੁਰ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਉਚ-ਨੀਚ, ਛੂਤ-ਛਾਤ, ਈਰਖਾ-ਦਵੈਤ, ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੰਚਾਇਤ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਰੋਧ ਆਪ ਜੀ ਲਈ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਅਵਸਰ ਬਣ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਚੇਤੇ ਕਰਵਾਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 'ਨੀਚਾ ਅੰਦਰਿ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਨੀਚੀ ਹੂ ਅਤਿ ਨੀਚ॥ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਗਿ ਸਾਥ ਵਡਿਆ ਸਿਉ ਕਿਆ ਰੀਸ॥ ਜਿਥੈ ਨੀਚ ਸੰਮਾਲੀਅਨ ਤਿਥੈ ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਬਖਸੀਸ॥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ 'ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤਿ ਸਭੈ ਏਕੈ ਪਹਿਚਾਨਬੋ।' ਯਾਦ ਕਰਵਾਏ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਉਚ-ਨੀਚ, ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਰੱਖਣੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪਾਪ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਖਿਮਾ ਮੰਗਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੇ ਇਕਰਾਰ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਯੂ.ਪੀ ਵਿੱਚ ਬਿਲਾਸਪੁਰ, ਖੁਬੀਆ ਨੰਗਲ ਆਦਿ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬਣਾਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਿੱਠੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸਾਏ ਹੋਏ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹੀ ਜੀਵਨ ਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਆਤਮ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਸੰਜੋਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਐਸੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਐਸਾ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ - 'ਅਗਾਹਾਂ ਰੂ ਤੁਘਿ ਪਿਛਾ ਫੇਰਿ ਨ ਮੁਹਭੜਾ॥ ਨਾਨਕ ਸਿਝਿ ਇਵੇਹਾ ਵਾਰ ਬਹੁੜਿ ਨ ਹੋਵੀ ਜਨਮੜਾ॥'

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸਪੰਨਤਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਾਕ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਜ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਸਪੰਨ ਹੋਇਆ। ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਦਾ ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਠ ਉਪਰੰਤ, ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾਲ ਸਪੰਨ ਹੋਇਆ। ਰਾਤ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਵੀ ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗੀ, ਢਾਡੀ ਜਥਿਆਂ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ।

ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਅੱਜ 30-31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 40 ਏਕੜ ਦੇ ਚੈਗਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਕੱਠ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਦੋ ਦਿਨ ਹੋਰ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਹੁੰਮ-ਹੁੰਮਾ ਕੇ ਪੁੱਜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਉਪਰਾਲੇ ਵੀ ਛੋਟੇ ਪੈਂਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਧਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

30-10-2013

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਤੇ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਤੀਜਾ ਦਿਨ-ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕਾ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਹੋਇਆ।

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਮਾਨਯੋਗ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ-ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ, ਸੰਤ ਸਰਬਜੋਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ ਉਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਸਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ। ਇਸ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਫਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਚੈਕਅੱਪ, ਫਰੀ ਲੈਬਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੀਮਤ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਫਰੀ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਕੈਂਪ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜੇ.ਪੀ.ਆਈ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਆਏ ਤੱਖਰ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ 350 ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਅੱਜ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਨਿੱਤ ਅਨੁਸਰ ਸਵੇਰੇ 4 ਵਜੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਹੋਇਆ, ਉਪਰੰਤ 7 ਤੋਂ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸਰਵਨ ਕਰਵਾਏ। ਪਹਿਲੇ 2 ਦਿਨਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਅਨੇਕ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਗੁਣੀ ਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ। ਅੱਜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਕਰਨੀ, ਕਿਰਤ, ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਤੇ ਰਾਜ

ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਪਿਆਰ ਸਦਾ ਲਈ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੇਗਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਭਗਤੀ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਫੁੱਲ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਨਿਰੰਤਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਅੱਜ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕੀਤਾ। ੩੧ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਏ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਬਖਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਉਹ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੀ ਮੂਰਤ ਸਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜਨਮ ਮਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਹ ਆਪ ਜੀ ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਵਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ - *ਸੋ ਜੀਵਿਆ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ ॥ ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੨*

ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਦੂਰੋਂ ਨੇੜਿਓਂ ਆਏ ਕਈ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੱਥਿਆਂ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਭਾਈ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਯੂ.ਪੀ. ਵਾਲੇ, ਭਾਈ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਯੂ.ਪੀ. ਵਾਲੇ, ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਾਲੇ, ਭਾਈ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਬਕਾ ਰਾਗੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਿਰ, ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਬਾਰੇ ਕਥਾ ਵਾਰਤਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ - ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਭਿੱਖੀਵਿੰਡ, ਸੰਤ ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ ਜਵੱਦੀ ਕਲਾਂ, ਬਾਬਾ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਨੂੜ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਗਰੂਰ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰੁਦਰਪੁਰ ਵਾਲੇ।

ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਗੁਣ ਦਰਸਾਇਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਪਿਆਰੇ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਸਮਾਜ ਸੇਵਕ ਸ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਪ੍ਰੋਮਿਭੰਨੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਕੀਦਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ

ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਜਿਸ ਸੰਗਤ ਦਾ ਰਸ ਆਪ ਜੀ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤੋਂ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹੋ, ਐਸੀ ਸਤਿਸੰਗ ਨੂੰ ਕਰੋੜਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਲੋਚ ਰਹੇ ਹਨ - **ਕਈ ਕੋਟਿ ਮਾਗਹਿ ਸਤਸੰਗੁ ॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਤਿਨ ਲਾਗਾ ਰੰਗੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੬**

ਐਸੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਦੁਰਮਤਿ ਦੀ ਮੈਲ ਧੋ ਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਉਤਮ ਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਸਗਲ ਕ੍ਰਿਆ ਮਹਿ ਉਤਮ ਕਿਰਿਆ ॥

ਸਾਧਸੰਗਿ ਦੁਰਮਤਿ ਮਲੁ ਹਿਰਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੬

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਯੁਵਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਦਰ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੋਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਨਿਭਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਆਪ ਜੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ। ਐਸਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਫੁਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ ॥

ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਪੁਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਜਾਂ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। 'ਸੰਤ ਅਨੰਤਹਿ ਅੰਤਰੁ ਨਾਹੀ' ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਸਾਡੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਈਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹ ਗਾਇਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ -

ਝਾਲਾਘੇ ਉਠਿ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਨਿਸਿ ਬਾਸੁਰ ਆਰਾਧਿ ॥

ਕਾਰੂ ਤੁਝੈ ਨ ਬਿਆਪਈ ਨਾਨਕ ਮਿਟੈ ਉਪਾਧਿ ॥ ਅੰਗ -

੨੫੫

ਆਓ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਾਂਭੀਏ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜੀਵੀਏ ਅਤੇ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਟ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹੀਏ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਇਕੱਠ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਜੋੜ ਮੇਲੇ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਉਪਰੰਤ ਰਾਤ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੋਈਆਂ।

31-10-2013

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਮਿਤੀ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2013, ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਅਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜੀ ਦੀ ਬਾਰੂਵੀਂ ਬਰਸੀ ਦੇ ਉਪਲਕਸ਼ ਵਿਚ 28 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਹੋ ਰਹੇ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਅੱਜ ਮਿਤੀ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਛਤਰ-ਛਾਇਆ ਵਿਚ ਸਪੰਨ ਹੋਏ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ,

ਕਥਾਵਾਚਕ, ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਅਤੇ ਦੇਸ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਏ ਕੀਰਤਨੀ ਜੱਥਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਗਿਆਨੀ ਮੱਲੂ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਤਖਤ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਬਦ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਕਮਾਈ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਹਰ ਸਮੇਂ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕਥਨ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਸ਼ਬਦ-ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਅਤੇ ਦੇਸ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ। ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੈ। ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਉਪਰਾਂਤ ਸਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ - 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੋਇ ਜੀਵੈ ਪਰਵਾਨ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਬਦੇ ਮਾਹਿ ਸਮਾਹਿ।' ਉਪਰੰਤ ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਵਾਲਿਆਂ, ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਮੁਖੀ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਅਤੇ ਸੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਸੰਗਰੂਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਸ਼ਬਦ-ਵਿਚਾਰ, ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ, ਸੇਵਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਣਖੋਕ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਤਿਕਾਰ ਭੇਟ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਸ. ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ, ਡਾ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਚਾਹਲ, ਭਾਈ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਯੂ.ਪੀ. ਵਾਲੇ, ਭਾਈ ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਮੱਖਣ, ਸੰਤ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਰਦਾਂਪੁਰ, ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ।

ਅੱਜ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਸਵੇਰੇ 4.00 ਵਜੇ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਉਪਰੰਤ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰਵਾਏ। ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਭਾਈ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਰਸ-ਭਿਨਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਾਈ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਬੀਬੀ ਨਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਨਛੱਤਰ ਕੌਰ (ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਲੇ) ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਘੋਲਾ) ਅਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਮਨਜੋਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ ਨੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਭਾਈ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸਸ਼ੋਭਤ ਸਨ।

ਅੱਜ ਦੇ ਇਸ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਬੀਬੀ ਰਿਪਜੀਤ ਜੀ ਅਤੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਏ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ 1.00 ਵਜ ਕੇ 13 ਮਿੰਟ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਲੰਮੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਆਪ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਤੇ

ਸੰਗਤਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕਰਾਇਆ। ਸੁੰਨ-ਸੁਨਾਟੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨੀ ਦੀ ਗੂੰਜਾਰ ਇੱਕ ਅਦਭੁੱਤ ਰੂਹਾਨੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜੁੜ ਜਾਣ ਦੀ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਬਣ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਧੁਨੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ।

ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸਪੰਨਤਾ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਅਤੇ ਰਸ-ਭਿੰਨੇ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਨਿਮਨ ਗਾਇਨ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਰਧਾ ਭੇਟ ਕੀਤੀ -

ਧੰਨੁ ਸੁ ਵੰਸੁ ਧੰਨੁ ਸੁ ਪਿਤਾ ਧੰਨੁ ਸੁ ਮਾਤਾ ਜਿਨਿ ਜਨ ਜਣੇ।
ਜਿਨ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਇਆ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸੇ ਸਾਚੀ
ਦਰਗਹ ਹਰਿ ਜਨ ਬਣੇ। ਅੰਗ -
੧੧੩੫

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲੱਗਭੱਗ ਚਾਰ ਦਹਾਕੇ ਸੰਗਤ ਮਾਣੀ ਅਤੇ ਅਣਥੱਕ ਘਾਲਣਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਪੰਜਾਬ, ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੰਦ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਏ ਹੜ੍ਹਾਂ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਆਏ ਭੁਚਾਲ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਅਤਿਅੰਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈਆਂ। ਇਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਮੂਹ ਸੇਵਾ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿਤੀ। ਜੇ ਸੇਵਾ ਆਪ ਜੀ ਅਣਥੱਕ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਆਸਰੇ, ਬੜੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਨਾਲ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦੇ ਹਾਇਰ ਸਕੈਂਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਇੱਕ ਮਲਟੀ ਸਪੈਸ਼ਲਿਟੀ ਹਸਪਤਾਲ, ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ, ਬੀ.ਐਡ ਕਾਲਜ, ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਵਲੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਨੇਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਵਿਚ ਉਲਥੇ ਇਤਿਆਦਿ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੁਖਾਲਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸੈਂਡ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਪੰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬਲੌਂਗੀ ਟਰੱਸਟ ਵਲੋਂ ਇੱਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਇਸ ਵਿਚ ਦੇਣ ਦਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈਜ਼ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਸਭ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪੇ ਦੇ ਕੇ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਤ ਕਰਾਇਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਬੀਜੀ ਜੀ ਹਰ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸੇਵਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਜਾਂ ਖੁਬੀਆ ਨੰਗਲ ਯੂ.ਪੀ ਵਿਚ ਜਾਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ

ਸਥਾਪਨ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਸਦਕਾ ਹੀ ਇਹ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਸਪੰਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਲਈ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਤੀ।

ਅੱਜ ਦੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਸਥਾਨਾਂ ਉਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜੋੜ ਮੇਲੇ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆਈ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਲੰਗਰ ਛਕਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਤੇ ਜੋੜਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਕਿਤੇ ਜਲ ਦੀਆਂ ਛਬੀਲਾਂ, ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਦੁੱਧ ਦੇ ਸਟਾਲ, ਆਕੂਪਰੈਸ਼ਰ ਸੈਂਟਰ, ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਵਲੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਮੈਡੀਕਲ ਸੇਵਾ ਇਤਿਆਦਿ ਅਦਭੁੱਤ ਨਜ਼ਾਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਸਟਾਲਾਂ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਰੌਣਕ ਦਿਸ ਰਹੀ ਸੀ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਔਧੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਕੱਲ੍ਹੇ ਵਾਂਗ ਅੱਜ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾੜ ਲੈ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਵਿਦਾਇਗੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਧੁਨੀ ਵਿਚ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ 'ਆਪੇ ਸੰਗਤ ਸਦੁ ਬਹਾਇ ਆਪੇ ਵਿਦਾ ਕਰਇੰਦਾ।'

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਧਰਮ ਸੁਪਤਨੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਉਪਰੰਤ ਅੰਤਮ ਅਰਦਾਸ ਸਮਾਗਮ

ਅੱਜ ਮਿਤੀ 10 ਨਵੰਬਰ 2013, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਭੂਮੀ ਵਿਖੇ ਮਾਨਯੋਗ ਬੀਜੀ, ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਅੰਤਮ ਵਿਦਾਇਗੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਭੋਗ ਪਾਏ ਗਏ। ਉਪਰੰਤ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਸਜਾਏ ਗਏ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਜੀ ਦੇ ਭੋਗ ਪਾਏ ਗਏ। ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਨਿਮਨ ਗੁਰਵਾਕ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸਰਵਣ ਕੀਤਾ -

ਜੇ ਨਰੁ ਦੁਖ ਮੈ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ ॥
ਸੁਖ ਸਨੇਹੁ ਅਰੁ ਭੈ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ ਮਾਨੈ ॥
.....
ਨਾਨਕ ਲੀਨ ਭਇਓ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ਸੰਗਿ ਪਾਨੀ ॥
ਅੰਗ - ੬੩੩

ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਅਰੰਭਤਾ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਮਧੁਰ ਗਾਇਨ ਰਾਹੀਂ ਹੋਈ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ, 'ਸਜਣ ਮੇਰੇ ਰੰਗੁਲੇ ਜਾਇ ਸੁਤੇ ਜੀਰਾਣਿ ॥
ਅੰਗ - ੨੩

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਅਧਿਆਪਕਾਵਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗੀ ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਂਤ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਘੋਲਾ) ਅਤੇ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ 'ਕਾਹਦਾ ਜੀਵਣਾ ਬਾਝੁ ਪਿਆਰੇ ਆਪਣੇ।'

ਅੱਜ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ, ਬਾਬਾ ਸਰਬਜੋਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ ਉਨੇ ਵਾਲੇ, ਬਾਬਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ, ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਖੀ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਨੇਮ-ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦੇਸ-ਪ੍ਰਦੇਸ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਅਣਖੱਕ ਘਾਲਣਾ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦਾ ਪੂਰਨ ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਸਾਥ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਬੀਜੀ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਬਖਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਾਣਨ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਤ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਸੰਤ ਛੋਟੇ ਸਿੰਘ ਮਸਤੂਆਣਾ, ਬਾਬਾ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਨੁੜ, ਸੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਸੰਗਰੂਰ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਖੂਬੀਆ ਨੰਗਲ, ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਲੇ, ਭਾਈ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਗੀਲਾ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਜੱਥਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕੀਤੀ। ਅੱਜ ਦੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਐਮ.ਐਲ.ਏ, ਸ. ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਘੰਢੋਲੀ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਲਾਕ ਸੰਮਤੀ, ਸ. ਤਿਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਸ. ਹਰਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੇਸੂਮਾਜਰਾ, ਬੀਬੀ ਅਮਨਜੋਤ ਕੌਰ ਰਾਮੁਵਾਲੀਆ, ਜਥੇਦਾਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਬਡਾਲੀ, ਸ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਕੈਨੇਡਾ), ਬੱਬੀ ਬਾਦਲ, ਸ. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਐਮ.ਐਲ.ਏ, ਸ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ. ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ (ਭਰਾਤਾ ਬੀਜੀ) ਆਦਿ ਨੇ ਵੀ ਦੀਵਾਨ ਦੀਆਂ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕੀਤੀ। ਸੰਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬੇਟੇ ਸ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਨਿਪਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬੇਟੀ ਰਿਪਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਦੇਨਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੰਤ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਝਾਕੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ

ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਅਣਖੱਕ ਘਾਲਣਾ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੀ ਮੂਰਤ ਬਣ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਨ। ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੇ ਲੱਛਣ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚੋਂ ਰੂਪਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਲੱਛਣ ਹੈ -

ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥

ਅਵਰੁ ਨ ਪੋਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੨

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਬੀਜੀ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਇੰਝ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਲ ਵਿਚ ਕਮਲ ਦਾ ਫੁੱਲ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਾਜ ਰੰਕ ਦੇਨਾਂ ਲਈ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧੀਰਜ ਸਦਾ ਹੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਗੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਬੇਗਾਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਭ ਨਾਲ ਮਿਤਰਤਾ ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਅਭਿਮਾਨ ਰਹਿਤ, ਈਰਖਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਨ। ਉਹ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੀ ਉਚ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਨ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਮਰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਨ। ਗੱਲ ਕੀ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਹੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਐਸੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਇਸ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਦੇ ਰਸਤਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ, ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਬਾਣੀ ਸੇਵਾ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਅਤੇ ਵਿਗਾਸ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸੁਖੀ ਤੇ ਸੁਹੇਲਾ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਤੇ ਗਏ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ 'ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ' ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ।

ਅਖੀਰ 'ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵਲੋਂ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਧਣ ਫੁੱਲਣ ਲਈ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਲਾਈ, ਕਢਾਈ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਬਣੇਗਾ। ਗੁਰਸਤੋਤਰ, ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਉਪਰੰਤ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈ। ਬੀਜੀ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਉਪਰੰਤ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੀ ਦੇਗ ਵਰਤਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਸੇਜਲ ਔਖਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵਿਦਾਇਗੀ ਲਈ। ਸਾਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਯਾਦ ਵਿਚ, ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਡੁੱਬਿਆ ਦਿਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਭ ਪਾਸੇ ਚੁੱਪ ਛਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਾਪ ਦੀ ਮਧੁਰ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਸੀ।

ਸਟੀਕ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਕਤੂਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 38)

ਪਉੜੀ ਦਸਵੀਂ

ਸੁਣਿਐ; ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਗਿਆਨੁ॥

ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਦੈਵੀ ਗੁਣ ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਆਦਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਥਵਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਜਗਿਆਸੂ ਸਤਿ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਆਦਿ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੁਣ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਅਥਵਾ ਸਤੁ=ਸਤਿ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਜੋ ਧਰਮੀ ਪੁਰਸ਼ ਦਸ਼ਰਥ, ਭ੍ਰਿਗੂ ਰਿਖੀ, ਰਾਜਾ ਬਲ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਹਰੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਵਰਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਗਿਆਨੁ=ਗਿਆਨਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਜੋ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਮੁਨੀ ਵਰਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਹੀ ਮਹਾਨ ਆਖਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਤੁ=ਸੱਚ ਬੋਲਣ, ਸਤਿਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸਤਿ ਦੇ ਨਿਸਚੇ ਵਾਲੇ ਸਤਿ ਪ੍ਰਤੱਗੀ ਤੇ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੇ ਹੋਈਦਾ ਹੈ। ਚਿੱਤ ਸੰਤੋਖੁ=ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸੰਤੋਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ।

ਜੋ ਤੂ ਦੇਹਿ ਤਹੀ ਇਹੁ ਤ੍ਰਿਪਤੈ ਆਨ ਨ ਕਤਰੁ ਧਾਵਉ ॥

ਅੰਗ - ੭੧੩

ਜੇ ਭੁਖ ਦੇਹਿ ਤ ਇਤ ਹੀ ਰਾਜਾ ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਸੁਖ ਮਨਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੭੫੭

ਫਿਰ ਗਿਆਨੁ=ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ, ਜਸ, ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੁਣਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮੰਨਣ ਗਿਆਨ, ਨਿਧਿਆਸਣ ਗਿਆਨ ਤੇ ਤੰਤ ਤੂੰ ਦਾ ਸੰਸ਼ੋਧਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤ, ਸੰਤੋਖ ਤੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਨਾਮ ਸੁਣਿਆ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਗੁਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਅੰਦਰ ਨਾ ਸਤਿ, ਨਾ ਸੰਤੋਖ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗਿਆਨ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਤੋਖਾਦਿ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਤੁ=ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਮਾਤਾ ਦਾ ਗਿਆਨੁ=ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸੁਣਿਐ; ਅਠਸਠਿ ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ॥

ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਹੀ

ਅਠਸਠਿ=ਜੇ ਅਠਾਹਠ ਮੁਖ ਤੀਰਥ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਫਲ ਘਰ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜੇ ਪਰਚੁਰਵ ਨੂੰ ਘਰ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਜਲ-ਪ੍ਰਯਾਗ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਸਭ ਨਾਮ ਦੇ ਜਪਣ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ ਕਿ ਗੰਗਾ ਵਰਗੇ ਤੀਰਥ ਵੀ ਘਰ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਤੀਰਥ ਤਾਂ ਆਪ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜੀ ਨੂੰ ਲੋਚਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ

ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮੁ ਧੁਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈ ॥

ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁ ਭਰੇ ਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ

ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ ਸਾਧੂ ਕੀ ਧੁਰਿ ਗਵਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬੩

ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਕੇ ਫਿਰ ਪੜਿ ਪੜਿ=ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮਾਨੁ=ਸਤਿਕਾਰ ਪਾਵਹਿ=ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਦੇ ਹਨ, ਪਲ ਪਲ ਵਿਚ ਭਾਵ ਹਰ ਸਮੇਂ ਮਾਨੁ=ਸਤਿਕਾਰ ਪਾਵਹਿ=ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ -

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਵਿਦਿਆ ਵੀਚਾਰੈ ਪੜਿ ਪੜਿ ਪਾਵੈ ਮਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੯

ਸੁਣਿਐ; ਲਾਗੈ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨੁ॥

ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸਹਜਿ=ਆਤਮ ਪਦ ਜਾਂ ਨਿੱਜ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਲਾਗੈ=ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸੁਣਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀਆਂ ਆਦਿ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਸੁਤੇ-ਸਿੱਧ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ ਸਹਜਿ=ਗਿਆਨ ਵਾ: ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਯਥਾ :

ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਸਹਜੁ ਉਪਜੈ ਸਹਜੇ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੪੦

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਨਿਰਗੁਣ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਹਜਿ=ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸਰਗੁਣ ਵਾ: ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਮਨ ਲਾਗੈ=ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਗੋਂਦਾ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੁੜ ਗਿਆ ਸੀ ਅਥਵਾ ਜਦੋਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅੰਦਰੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ (ਧੁਨ) ਸੁਣਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਧੁਨੀ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਹਜਿ=ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੰਤੋਖ ਪ੍ਰਾਪਤ

ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -
ਰਸਨਾ ਗੁਣ ਗੋਪਾਲ ਨਿਧਿ ਗਾਇਣ ॥
ਸਾਂਤਿ ਸਹਜੁ ਰਹਸੁ ਮਨਿ ਉਪਜਿਓ ਸਗਲੇ ਦੁਖ ਪਲਾਇਣ ॥

ਅੰਗ - ੭੧੪

ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਗੋਂਦਾ ਜੀ ਦੀ - ਭਾਈ ਗੋਂਦਾ ਜੀ ਸੱਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਘਾਲਣਾ ਥਾਇ ਪਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕਾਬਲ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉ ਅਤੇ ਜੋ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਕਾਰ ਤੇ ਭੇਟਾ ਆਵੇ, ਉਸ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਚਲਾਉ। ਭਾਵੇਂ ਭਾਈ ਗੋਂਦਾ ਜੀ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਜਾਣ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ, ਸਤਿ ਬਚਨ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ ਅਤੇ ਆਗਿਆ ਪਾ ਕੇ ਕਾਬਲ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਏ। ਕਾਬਲ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਣਵਾਈ। ਦੋਵੇਂ ਵੇਲੇ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਕਾਰ ਭੇਟਾ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਚਲਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ। ਸੁਤੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਇਸ ਬਾਬਤ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

ਭਾਈ ਗੋਂਦਾ ਗੁਰ ਭਗਤ ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਕੇ ਧਯਾਨ।
ਦਰਸਹਿ ਦਰਸ਼ਨ ਰਿਦੇ ਮਹਿੰ ਸਦਾ ਨੇਮ ਇਮ ਜਾਨਿ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਰਾਸਿ ੯, ਅੰਸੂ ੫)

ਇਕ ਵਾਰੀ ਭਾਈ ਗੋਂਦਾ ਜੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਐਸੇ ਲੀਨ ਹੋਏ ਕਿ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਘੁੱਟ ਕੇ ਫੜ ਲਏ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਚੇਤਾ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਧਯਾਨ ਬਿਥੈ ਗੁਰ ਕੇ ਨਿਜ ਹਾਥ।
ਪਰ ਅਰਬਿੰਦ ਗਹੇ ਰਤਿ ਸਾਥ।
ਇਸ ਅਨੰਦ ਮੈਂ ਲੈ ਹੁਇ ਗਯੋ।
ਨਿਹਬਿਕਲਪ ਸਮਾਧਿ ਥਿਤ ਠਯੋ॥

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਰਾਸਿ ੯, ਅੰਸੂ ੫)

ਇੱਧਰ ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਿੰਘਾਸਨ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਰਾਗੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਚਰਨ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ ਅਤੇ ਅਹਿਲ ਭਾਵ ਅਡੋਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਕੋਈ ਚਰਨ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਹਿਲਾਇਆ। ਦੋ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਿਆ। ਲਾਂਗਰੀ ਸਿੱਖ ਨੇ ਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲੋ। ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਹੈਰਾਨ ਸਨ, ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ

ਖੇਡ ਨੂੰ ਕੌਣ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜੈਸੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਲੀਲਾ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਸ੍ਰਾਮੀ।
ਕੌਨ ਲਖੈ ਬਿਨ ਅੰਤਰਜਾਮੀ॥

(ਰਾਸਿ ੯, ਅੰਸੂ ੫)

ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਡੋਲ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਦੋ ਵਾਰ ਆ ਕੇ ਲਾਂਗਰੀ ਸਿੱਖ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਲੰਗਰ ਠੰਢਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਲੰਗਰ ਨਹੀਂ ਛਕਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫਿਰ ਵੀ ਚੁੱਪ ਅਤੇ ਅਡੋਲ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਦਿਨ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨੇਤ੍ਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਾਵਨ ਚਰਨ ਹਿਲਾਏ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਡੋਲ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ। ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਸਿਆ -

ਕਾਬਲ ਮਹਿੰ ਗੋਂਦਾ ਸਿਖ ਰਹੇ।
ਧਰੇ ਧਯਾਨ ਦੋਨੋ ਪਦ ਗਹੇ।
ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਤਿਸ ਤੇ ਚਰਨ ਛੁਟਾਵੇਂ।
ਬਿਨਾ ਛੁਟੇ ਕਿਮ ਲੰਗਰ ਜਾਵੇਂ।
ਰਹਯੋ ਉਡੀਕਤਿ ਛੋਰਹਿ ਮੋਹੀ।
ਦ੍ਰਿਢ ਗਹਿ ਰਾਖਯੋ ਤਯਾਗ ਨ ਹੋਹੀ।
ਜਬਿ ਸੰਧਯਾ ਹੋਈ ਦਿਨ ਗਯੋ।
ਤਬਿ ਗੋਂਦਾ ਜਾਗਤਿ ਤਹਿੰ ਭਯੋ॥

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਰਾਸਿ ੯, ਅੰਸੂ ੫)

ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆ ਦਾ ਸੁਤੇ-ਸਿੱਧ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਅਥਵਾ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ; ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਗਤਾ=ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ=ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਵਿਗਾਸੁ=ਅਨੰਦ ਅਥਵਾ ਖੇੜਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿ=ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਗਾਸੁ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਕੋਟਿ ਸੂਰ ਉਜਾਰਾ ਬਿਨਸੈ ਭਰਮੁ ਅੰਧੋਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੭੦੦

ਹਰ ਵਕਤ (ਸਮੇਂ) ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਖੇੜਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ

ਸੁਣਿਐ; ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ॥

ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਦੂਖ=ਦੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਪਾਪ=ਗੁਨਾਹਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜੋ ਪਾਪ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹਨ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਦੂਖ ਰੋਗ ਸੰਤਾਪ ਉਤਰੇ ਸੁਣੀ ਸਚੀ ਬਾਣੀ॥ ਅੰਗ - ੯੨੨

ਦਸਵੀ ਪਉੜੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭਾਵ - ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੇ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਹੀ

ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਭਾਵ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਸੁਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੇ ਸੁਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਹਿਜ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਉੜੀ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ

ਸੁਣਿਐ; ਸਰਾ ਗੁਣਾ ਕੇ ਗਾਹ॥

ਜੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਗੁਣਾ=ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਰਾ=ਸਮੁੰਦਰ ਵਾ: ਸਰੋਵਰ ਜੋ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਾਹ=ਵਿਚਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਗਾਹ ਤੋਂ ਅਵਗਾਹਨ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਵਿਚਾਰਨਾ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਜਾ ਕੀ ਲੀਲਾ ਕੀ ਮਿਤਿ ਨਾਹਿ॥

ਸਗਲ ਦੇਵ ਹਾਰੇ ਅਵਗਾਹਿ॥

ਅੰਗ - ੨੮੪

ਅਥਵਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਗੁਣਾ ਕੇ=ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਰਾ=ਸਮੁੰਦਰ ਭਾਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਗਾਹ=ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਰਾ=ਤੀਰ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਣਾ=ਗੁਣ=ਚਿੱਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਚਿੱਲੇ ਦਾ ਗਾਹ=ਅਸਥਾਨ ਮੁੱਠੀ ਹੈ ਭਾਵ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਧਰਮੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਧਾਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਅਧਿਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ, ਅਰਜਨ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਾਣ ਅਮੋਘ ਸਨ ਅਥਵਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ, ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਗੁਣਾ=ਗੁਣ=ਚਿੱਲਾ ਅਤੇ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ੈਣੀ ਬੁੱਧੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਗਤੀ ਕਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪੀ ਤੀਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਗਾਹ=ਲਖਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜੇ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੈ ਦੇਇ ਨੀਸਾਨਾ॥

ਅੰਗ - ੪੭੭

ਅਥਵਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਸਰਾ ਗੁਣਾ=ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਾਗਰ ਹਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸੱਚਖੰਡ ਰੂਪੀ ਗਾਹ=ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ "ਸਚ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ॥" ਅਥਵਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਸਰਾ=ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਸਗਲੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਹ=ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਸਰਾ=ਸਾਰਿਆਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਗਾਹ=ਅਸਥਾਨ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਧਰ ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ, ਦਇਆ, ਧਰਮ, ਵੈਰਾਗ, ਵਿਵੇਕ, ਵੀਚਾਰ, ਧੀਰਜ, ਨਿਮਰਤਾ, ਸ਼ਰਧਾ, ਪ੍ਰੇਮ, ਖਿਮਾ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਸੁਭ ਸੁਣ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। "ਗਾਹ" ਨਾਮ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ 'ਸ਼ੇਰਗਾਹ' ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਅਥਵਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਜੋ ਗੁਣਾ=ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਰਾ=ਸਰੋਵਰ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਕਰਤਾ ਇੰਦ੍ਰੇ ਹਨ ਵਾ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਗਾਹ=ਦਮਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਗਾਹ=ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਸਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸਾਨ ਬਲਦਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਗਾਹ ਕੇ ਤੂੜੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ ਸਰਾ=ਸਾਰ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਗੁਣਾ=ਗਿਆਨ ਦੇ ਗਾਹ=ਅਸਥਾਨ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਗੁਣਾ=ਜੋ ਮਾਇਆ ਦੇ ਰਜੋ, ਸਤੋ ਅਤੇ ਤਮੋ ਗੁਣ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਾ=ਸਰ ਕਰਕੇ ਭਾਵ ਜਿੱਤ ਕੇ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਰੂਪੀ ਗਾਹ=ਜਗ੍ਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਣਿਐ; ਸੇਖ ਪੀਰ ਪਾਤਿਸਾਹ॥

ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸੇਖ, ਪੀਰ ਅਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉੱਚ ਪਦਵੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੇਖ ਹੈ, ਇਹ ਪੀਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਸੇਖ=ਸੇਖ ਸ਼ਬਦ ਅਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਬਜ਼ੁਰਗ, ਵੱਡਾ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਭਾਵ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ 'ਸ਼ੇਖ' ਸ਼ਬਦ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਦੀਆਂ ਵਿਚ 'ਬ੍ਰਾਹਮਣ' ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਪੀਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ (ਇਸਲਾਮ ਮੱਤ ਵਾਲਿਆਂ) ਦਾ ਗੁਰੂ, ਦਰਵਸ਼ੇਜ ਜਾਂ ਫਕੀਰ ਆਦਿ। "ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ" ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਪਾਤਿ=ਤਖਤ ਸ਼ਾਹ=ਮਾਲਕ ਭਾਵ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸੇਖ=ਸੇਖਾਂ, ਪੀਰ=ਪੀਰਾਂ ਅਤੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ=ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖੋਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣੀਦੀ ਹੈ।

ਸੁਣਿਐ; ਅੰਧੇ ਪਾਵਹਿ ਰਾਹੁ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰਕ ਪੱਖ ਵਿਚ ਵੀ ਅਤੇ ਪਰਮਾਰਥ ਪੱਖ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਣਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਅੰਧੇ=ਅੰਨ੍ਹੇ ਪੁਰਸ਼ ਕਿਤੇ ਰਸਤਾ ਭਟਕ ਜਾਣ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਖੱਬੇ ਜਾਂ ਸੱਜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਅੰਨ੍ਹੇ ਪੁਰਸ਼ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਅੰਧੇ=ਅਗਿਆਨੀ ਜੀਵ ਵੀ ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਗਿਆਨ ਦੇ ਰਾਹ=ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਪਾਵਹਿ=ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਅੰਧਾ' ਸ਼ਬਦ 'ਅਗਿਆਨੀ' ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਅੰਧੇ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਜਿਨ ਮੁਖਿ ਲੋਇਣ ਨਾਹਿ॥

ਅੰਧੇ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਖਸਮਹੁ ਘੁਬੇ ਜਾਹਿ॥

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣ ਕੇ ਐਸੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਰਕੇ ਅੰਧੇ ਵਿਵੇਕ, ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗਿਆਨ ਮਾਰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ -

ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਘਟਿ ਚਾਨਣਾ ਆਨੇਰੁ ਗਵਾਵੈ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪੦

ਅਥਵਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਬੇਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਅੰਧੇ=ਅਗਿਆਨ ਕਰਕੇ ਹੋਏ ਅੰਧਿਆਂ (ਅਗਿਆਨੀਆਂ) ਨੂੰ ਰਾਹੁ=ਗਿਆਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਉਪਰ ਪਾਵਹਿ=ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਅੰਧੇ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਿਆਨ ਗੁਸਤ ਬੁੱਧ ਅੰਨ੍ਹੇਪੁਣੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰਮਾਰਥ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਬੁੱਧ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਉਹ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁੱਧ ਵੀ ਪਰਮਾਰਥ ਦੇ ਰਾਹੁ-ਰਸਤੇ ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਸੁਣਿਐ; ਹਾਥ ਹੋਵੈ ਅਸਗਾਹੁ॥

ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਜੋ ਅਸਗਾਹੁ=ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਹੱਥ ਭਰ ਹੋਵੈ=ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਖੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ - ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਕਾਬਲ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਅਜ਼ੀਮ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨੀ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਉਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਕਬਜ਼ਾ ਤੁੜਵਾਉਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ। ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ਪਰੰਤੂ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾ ਨਾ ਸਕੀਆਂ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਰੀ ਖਬਰ ਲਾਹੌਰ ਪੁੱਜੀ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪ ਮੈਦਾਨੇ-ਜੰਗ 'ਚ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰ ਕੇ ਚੱਲੇ ਅਤੇ ਫੌਜ ਸਮੇਤ ਅਟਕ ਦਰਿਆ 'ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੇੜੀਆਂ ਆਦਿ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੰਘੋ! ਅਟਕ ਨੂੰ ਅਟਕ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਸੀ। ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ, ਤੁਹਾਡਾ ਚਿਹਰਾ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਫੌਜ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ 'ਅਟਕ' ਨੇ ਅਟਕ ਪਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਫੌਜ ਪਾਰ ਟੱਪ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਹਾਥੀ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਲਿਆ ਕੇ ਆਪਣਾ ਘੋੜਾ ਖੜਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉੱਚੀ ਧੁਨ ਨਾਲ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਪਰਸ਼ ਹੋਈ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਵੇਗ ਘਟ ਕੇ ਗੋਡੇ ਗੋਡੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੌਜ ਪਾਰ ਹੋ ਗਈ। ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫੌਜੀ ਦਸਤਾ ਬੇ-ਸਿਦਕਾ, ਗਾਫਲਤਾਈ ਕਰਕੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਨਾ ਲੰਘਿਆ, ਪਰੰਤੂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਭੋਗ ਪਏ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੰਘਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਦਰਿਆ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਵਹਾਅ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਦਸਤਾ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਰੁੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਫੌਜ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਬਾ

ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਬੇੜੇ ਸਿਦਕ ਦੇ ਹੀ ਪਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬੇ-ਸਿਦਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਤਨੀ ਕੁ ਭੇਟਾ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਲੈ ਲੈਣ ਦਿਉ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਰ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਦਸਤੇ ਵਿਚ ੨੦੦ ਕੁ ਸਿਪਾਹੀ ਸਨ ਜੋ ਰੁੜ੍ਹ ਗਏ। ਬਾਕੀ ਦੀ ਫੌਜ ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਪਾਰ ਹੋ ਗਈ। ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜਿਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੁਣ ਕਰਕੇ ਡੁੰਘੇ ਦਰਿਆ ਵੀ ਹੱਥ ਭਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਫੌਜ ਪਾਰ ਹੋ ਗਈ।

ਨਾਨਕ; ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ ਭਗਤਾ=ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਦਾ=ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਗਾਸੁ=ਅਨੰਦ ਵਾ: ਖੇੜਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਗਾਸੁ=ਵਿਚ=ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਾਸੁ=ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਭਗਤ ਜਨਾ ਕਉ ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਹੈ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਇ ਬਿਗਾਸਵੈ॥

ਅੰਗ - ੩੭੩

ਸੁਣਿਐ; ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ॥

ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਦੂਖ=ਦੁੱਖਾਂ ਤੇ ਪਾਪ=ਗੁਨਾਹਾਂ ਕਾ=ਦਾ ਨਾਸੁ=ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਮਨੁ ਤ੍ਰਿਪਤੀਐ ਸਭ ਦੁਖ ਗਵਾਈ॥ ਅੰਗ - ੧੨੪੦

ਅਥਵਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ=ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਜੋ ਕਮਾਏ ਹੋਏ ਪਾਪ ਕਰਮ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭਾਵ - ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਮ ਦਾ ਸੁਣਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਰਾ=ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਗਾਹ=ਜਗ੍ਹਾ (ਸਥਾਨ) ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਾਮ ਦੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ੇਖ, ਪੀਰ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਆਦਿਕ ਜੋ ਚਾਹੁਣ ਸੋ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਅੰਧੇ=ਅੰਨ੍ਹੇ ਭਾਵ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਭਗਤੀ ਦੇ ਸਹਿਤ ਗਿਆਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਨਾਮ ਸੁਣਨੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਜਿਹੜੇ ਅਸਗਾਹੁ=ਡੁੰਘੇ ਦਰਿਆ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਹੱਥ ਕੁ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੋ ਸੰਤ, ਭਗਤ ਹਨ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਵਾਸ਼ਨਾ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸਿਮਰਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ (ਸਦਾ) ਹੀ ਅਨੰਦ ਖੇੜਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ, ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਰਸਾਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਗਲੀਆਂ ਚਾਰ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬਾਬਤ ਵਿਖਿਆਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਤੋਂ - ਵੀ.ਡੀ.ਓਐੱਫ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਵੇਰਵਾ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੁ. ਮਿਸ਼ਨ

ਆਡੀਓ, ਵੀ.ਡੀ.ਓ ਫਿਲਮਾਂ ਕਿਵੇਂ ਬਣੀਆਂ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਨੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਕਿਵੇਂ ਧਾਰਿਆ? ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਆਰੰਭਕ 'ਦੇ ਸ਼ਬਦ' ਇਸ ਰਮਜ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵੇਰਵਾ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਤ ਹਿਤ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ ਜੀ।

ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ - (ਅਪ੍ਰੈਲ 1999)

"ਦੇ ਸ਼ਬਦ" : 1998 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ, ਖਾਲਸਾ ਆਦਰਸ਼ ਬਾਰੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਕੁਝ ਭਾਵ ਲਿਖੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਵੱਖਰੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਪਾ ਕੇ ਇਕ ਛੋਟੇ ਆਕਾਰ ਦੇ ਪੈਂਫਲੇਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਖਰੀਦਿਆ। ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਇੰਗਲਿਸ਼, ਮਰਹੱਟੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭਾਰਤੀ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਛੋਟੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਛਪਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਭਾਵੇਂ 1998 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ 1999 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਬਿ-ਏ-ਹਿਆਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਆਦਰਸ਼ ਦੀ ਸਾਕਾਰਤਾ ਉਤੇ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਪਤ ਤੱਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਉਚਤਾ ਅਤੇ ਮਹਾਨਤਾ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪੈ ਕੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਉਠੇਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਨੇਰੀਆਂ ਨੁਕਰਾਂ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਸਤੰਭ ਗੱਡੀਏ ਜਿਥੇ ਅੱਧ ਘੁੰਪ ਹਨੇਰੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਦੁਰਘਟਨਾਵਾਂ ਵਰਤ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਖਾਲਸਾ ਆਦਰਸ਼ ਦੀ ਸਾਕਾਰਤਾ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਤਥਾਂ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਹੜੇ ਖਾਲਸਾ ਆਦਰਸ਼ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਦੀ, ਇੰਗਲਿਸ਼, ਮਰਹੱਟੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ ਆਦਿ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਛਪਵਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਝਵਾਨਾਂ ਹੱਥਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਆਦਰਸ਼ ਬਾਰੇ ਕਈ ਭੁਲੇਖੇ ਘੇਰੀ ਰਖਦੇ ਹਨ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ - (ਖਾਲਸਾ ਆਦਰਸ਼)

ਘੜੀਆਂ, ਪਲ, ਨਛੱਤਰ, ਪਹਿਰ, ਦਿਨ, ਰਾਤ, ਸਪਤਾਹ, ਮਹੀਨੇ, ਸਾਲ, ਦੱਸੀਆਂ, ਸਦੀਆਂ ਸਭ ਕਾਲ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ 12 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਆਦਮੀ ਉਤੇ ਪੈਂਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਰੁੱਤਾਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜੋ ਸਮੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਉਪਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਹੀਨਿਆਂ, ਰੁੱਤਾਂ ਅਤੇ ਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਹਿਆਂ ਅਤੇ ਬਾਰਾਮਾਹਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਸਾਖੀ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਆਲਾਂ

ਦੀ ਠੰਢ, ਕੱਕਰ, ਬਰਫਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਗਰਮੀ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੋ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਨਸਪਤੀ ਉਤੇ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿੱਠੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਅੰਦਰ ਗਾ ਕੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਸੰਤ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਬਨਸਪਤੀ, ਜੀਵ-ਜੰਤੂ, ਪਸ਼ੂ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਲਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਪਿਆਰ, ਉਮੜ-ਉਮੜ ਕੇ ਅੰਦਰੋਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਦਰਖਤਾਂ, ਬਨਸਪਤੀ ਵਿਚੋਂ ਨਵਾਂ ਜੀਵਨ, ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਟਾਹਣੀਆਂ ਤੇ ਪੱਤੇ ਨਵਾਂ ਨਿਖਾਰ ਲੈ ਕੇ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮੋਹਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਰੁੱਤ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੋਰੀਆਂ ਦੇ ਬੋਰ ਪਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਲਾਲੀ ਵਿਚ ਪਲਟਦੇ ਹਨ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਜੀਵ ਜੰਤੂਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ-ਅੰਗ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਵੈਸਾਖ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਿਨ ਮਹਾਨ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਲ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੋ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀਆਂ ਪਰਮ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੁਰਤ (ਚੇਤਨਤਾ) ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਵਿਕਾਸ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਸਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ, ਉਹ ਚੇਤਨਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਮੇਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਚੇਤਨ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਉਮਾਹ ਡੁਲ੍ਹ-ਡੁਲ੍ਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਦੁਰਿ ਨ ਜਾਨਾ ਅੰਤਰਿ ਮਾਨਾ ਹਰਿ ਕਾ ਮਹਲੁ ਪਛਾਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੮

ਜਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜਿਸ ਮੂਲ ਨੂੰ ਦੂਰ ਜਾਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਦਿੰਦਾ ਅੰਦਰ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਮਹੱਲ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਨਿਵਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਚੇਤਨਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਪਰ ਮੇਲ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਨ ਮੰਨ ਗਿਆ, ਵਿੱਥਾਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ -

ਨਾਨਕ ਵੈਸਾਖੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਵੈ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਨੁ ਮਾਨਾ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੮

ਕੌਮਾਂ, ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ਮਹਾਨ ਪਰਮ ਗਿਆਨਦਾਤਾ ਦਿਨ ਹੈ, ਇਥੇ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਲੇਖਣੀ ਵਿਚ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ ਦਸਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਦਿਨ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਮਹਾਨ ਕਾਰਨਾਮਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰੰਗ ਮੰਚ ਉਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ, ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਜੁਗ ਵਰਤਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੰਤਕ

ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਕ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹੋਇਆ ਜੀਵਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਆਈ, ਖਾਲਸਾ ਆਦਰਸ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਆਮ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜ ਘੁੱਟਾਂ ਆਬਿ-ਏ-ਹਿਆਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਹੀਂ ਪਿਉਂਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਆਦਰਸ਼, ਜਦੋਂ ਤਕ ਸੰਸਾਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਉਚੀ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਘਟਣੀ। ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਨ ਵਿਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪਿਉਂਦ ਇਨਸਾਨੀ ਜੁੱਸੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੇਗੀ, ਇਹ ਆਦਰਸ਼ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚੋਂ, ਪੂਰੀ ਸੁਰਤ ਵਿਚੋਂ, ਪੂਰੀ ਸੁਖ ਬੁਧ ਵਿਚੋਂ, ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ, ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਸਤਿਜੁਗ ਵਰਤਾਉਂਦੀ ਰਹੇਗੀ, ਸਵਾ ਲੱਖ ਅੰਨੇ ਅਗਿਆਨੀਆਂ ਉਤੇ ਭਾਰੂ ਰਹੇਗੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅੰਸ ਇਸ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਲੇਖਣੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਕ ਲੇਖ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸੀਮਾਂ ਵਿਚ ਰਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਪੌਸ਼ਾਕ ਪਹਿਨਾਅ ਕੇ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਵਿਚ ਥਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਅੰਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਚਿਤ੍ਰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਸਤਿ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ, ਸਾਰੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵਧ ਸੂਝਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਅਤਿ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤੱਕ ਕੇ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਸ ਖਾਲਸਾ ਆਦਰਸ਼ ਰੂਪੀ ਮਹਾਨ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ। ਇਸੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਫਿਲਹਾਲ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਛਾਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਰਹੱਟੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ, ਭਾਰਤੀ ਆਦਿ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਸੂਝਵਾਨ ਬੰਦਿਆਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਸੁਰਤ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਪਿਛੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਅਨੁਭਵ ਜੋ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਗਿਆਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੇ।

ਅਸਾਡੀ ਹਾਰਦਿਕ ਲੋਚਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਉਚੇ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਪਰ ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਤਕ ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

*ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ॥
ਪੁਭ ਮਹਿ, ਮੇ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ, ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥*

ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ

ਇਹ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸਚਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਰੂਪ, ਰੰਗ, ਰੇਖ, ਭੇਖ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਦਿਬਯ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲੇ, ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਤਕ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਓਹੋ ਹੀ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਇਸ ਖਾਲਸਾ ਆਦਰਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਓਹੀ ਬੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਰੇਗਾ। ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲੋਂ ਬੁੱਝਣ ਦੀ ਗੱਲ ਮਹੱਤਤਾ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਜਾਨਣਾ ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ

ਦੀ ਸੀਮਾ ਹੈ, ਅਨੁਭਵ ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਹੈ।

ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ

ਇਸ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਦੋ ਮਾਰਗ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ - ਇਕ ਮਾਇਆ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਵੀ ਗੁਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮਾਰਗ ਉਪਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਇਆ ਇਕ ਛਲ ਹੈ, ਇਸ ਛਲ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲਗ ਕੇ ਜੀਵ ਭੋਗਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭੋਗ ਦੁਖ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੀਵ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਈਆਂ-ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਰਸਤਾ ਦਸਣ ਲਈ ਹਰ ਸਮੇਂ ਭੇਜਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੀਵ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਵੇਦ, ਸਾਸਤਰ, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ, ਗੀਤਾ, ਕੁਰਾਨ ਸਰੀਫ, ਬਾਈਬਲ, ਅੰਜੀਲ, ਜੰਬੂਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦਿੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਧੋਖੇ ਤੋਂ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਸਤਿਸੰਗ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਪਰ ਇਹ ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ। ਇਹ ਜੀਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ, ਹਉਮੈ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਵਿਛੜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵਿਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਅਨੇਕਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਘੁੰਮੇਟਣੀਆਂ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਦਾ ਜੋ ਮਾਰਗ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਗੁਪਤ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਇਹ 'ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ' ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਆਦਿ ਤੋਂ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਜਿਤੁ ਦਰਿ ਵਸਹਿ ਕਵਨੁ ਦਰੁ ਕਹੀਐ

ਦਰਾ ਭੀਤਰਿ ਦਰੁ ਕਵਨੁ ਲਹੈ ॥

ਜਿਸੁ ਦਰ ਕਾਰਣਿ ਫਿਰਾ ਉਦਾਸੀ

ਸੋ ਦਰੁ ਕੋਈ ਆਇ ਕਹੈ ॥ ੧ ॥

ਕਿਨ ਬਿਧਿ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ ॥

ਜੀਵਤਿਆ ਨਹ ਮਰੀਐ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਦੁਖ ਦਰਵਾਜਾ ਰੋਹੁ ਰਖਵਾਲਾ ਆਸਾ ਅੰਦੇਸਾ ਦੁਇ ਪਟ ਜੜੇ ॥

ਮਾਇਆ ਜਲੁ ਖਾਈ ਪਾਣੀ ਘਰੁ ਬਾਧਿਆ

ਸਤ ਕੈ ਆਸਣਿ ਪੁਰਖੁ ਰਹੈ ॥ ੨ ॥

ਕਿੰਤੇ ਨਾਮਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣਿਆ ਤੁਮ ਸਰਿ ਨਾਹੀ ਅਵਰ ਹਰੇ ॥

ਉਚਾ ਨਹੀ ਕਹਣਾ ਮਨ ਮਹਿ ਰਹਣਾ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਕਰੇ ॥

ਜਬ ਆਸਾ ਅੰਦੇਸਾ ਤਬ ਹੀ ਕਿਉ ਕਰਿ ਏਕੁ ਕਹੈ ॥

ਆਸਾ ਭੀਤਰਿ ਰਹੈ ਨਿਰਾਸਾ ਤਉ ਨਾਨਕ ਏਕੁ ਮਿਲੈ ॥

ਅੰਗ - ੮੭੭

ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿਤਾ ਹੈ ਇਸ 'ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਮਾਰਗ' ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਜੋ

ਵਿਘਨ ਹਨ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਨੀਵਾਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜ ਚੋਰ, ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ, ਪੰਜ ਹੰਕਾਰ, ਆਸਾ ਅੰਦੇਸ਼, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਪਾਖੰਡ, ਅਕ੍ਰਿਤਘਣਤਾ, ਬੇਇਮਾਨੀ, ਫਲ, ਕਪਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਅਵਗੁਣ ਹਨ। ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮਾਇਆ ਤੱਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਾਇਆ ਤੱਤ ਜਿਸਨੂੰ ਹਉਮੈ ਵੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਦਿਖਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵਿਚ ਇਕ ਜੀਵ ਹੈ, ਇਕ ਸੰਸਾਰ ਹੈ, ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ -

ਦੁਖ ਦਰਵਾਜਾ ਰੋਹ ਰਖਵਾਲਾ ਆਸਾ ਅੰਦੇਸਾ ਦੁਇ ਪਟ ਜੜੇ॥

ਅੰਗ - ੮੭੭

ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਵੀਚਾਰ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮਾਰੂ ਰੁਚੀਆਂ ਦੀ ਸਮਝ ਪੈ ਜਾਣ ਦਾ ਇਕ ਯਤਨ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਇਸ ਅੰਧਿਆਰੇ ਮਾਰਗ ਉਪਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਫਰ ਤਹਿ ਕਰਕੇ ਸਤਿ ਦੇ ਆਸਣ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਦੂਸਰੀ ਤੁਕ -

ਮਾਇਆ ਜਲੁ ਖਾਈ ਪਾਣੀ ਘਰੁ ਬਾਧਿਆ

ਸਤ ਕੈ ਆਸਣਿ ਪੁਰਖੁ ਰਹੈ॥

ਅੰਗ - ੮੭੮

ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮਾਇਆ ਜਲ ਖਾਹੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਤੇ ਸਤਿ ਦੇ ਆਸਣ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਲਿਖਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦੇਵੇਗੀ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਮਾਰਗ ਉਪਰ ਚਲ ਸਕੀਏ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰ ਸਕੀਏ।

ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਅਕਤੂਬਰ 9. 1988 ਨੂੰ ਮੈਂ ਬਰਮਿੰਘਮ ਇੰਗਲੈਂਡ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਪਾਸ ਹਥ ਲਿਖਤ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ। 22.10.88 ਨੂੰ ਮੈਂ ਸ: ਗੁਰਦਾਵਰ ਸਿੰਘ ਸਿਧੂ ਵਲਵਰ ਹੈਪਟਨ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਸਾਰ ਕੋਲ Durby ਗਏ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤਿੰਨੇ ਜਣੇ Nottingham ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਘਰ ਗਏ ਜੋ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰੀ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਖਾਉਣ ਬਾਰੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਤਿੰਨ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੇਖੀਆਂ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਟੀਕੇ ਦੀ ਫੋਟੋ ਕਾਪੀ ਕਰਾਈ। ਇਸ ਟੀਕੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਤਰਾ ਗ੍ਰੰਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਮੂਲ ਕਾਪੀ ਉਪਰ ਇਕ ਮੋਟੀ ਜਿਲਦ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਸਦਾ ਉਪਰਲਾ ਕਾਗਜ਼ ਕਈ ਤੈਹਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਤੈਹਿ ਉਧੇੜਦੇ ਰਹੇ। ਇਕ ਤੈਹਿ ਵਿਚ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਲੰਡੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਉਸ ਉਪਰ ਸੰਮਤ 1714 ਬਿਕਰਮੀ ਦੀ ਤਰੀਕ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਨਾ 36 ਉਪਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ

ਟੀਕਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜਾਂ 1714 ਸੰਮਤ ਤੋਂ ਇਕ ਦੋ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਭੀ ਹੋਵੇ ਇਹ ਟੀਕਾ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬੋਲੀ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਜੋ ਬਾਣੀ ਲਿਖੀ, ਉਹ ਹੂਬਹੂ ਨਹੀਂ ਛਾਪੀ ਜਾ ਰਹੀ। ਬਾਣੀ ਲਗਾਂ ਮਾਤਰਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਅਸੂਯ ਸੀ। ਬਾਣੀ ਸੋਧ ਕੇ ਲਿਖ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਟੀਕੇ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਜੁੜਵੇਂ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਸੀ ਜੋ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਛਾਪੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਬਦ ਜਿਉਂ ਦੇ ਤਿਉਂ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਲਗਾਂ ਮਾਤਰਾਂ ਅਤੇ ਅਖਰ, ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ, ਆਪ ਸੁਧ ਕਰਨੇ ਪੈਣੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਦੀ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਰਥ, ਨਿਸਚੇ ਅੱਜ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਵਖਰੇ ਹਨ ਪਰ ਹੈਨਿ ਯਥਾਰਕਤਾ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ। ਅੱਜ ਦੀ ਤਰਕ ਸ਼ੈਲੀ ਇਹਨਾਂ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਮ ਪ੍ਰਾਣੀ ਇਸਨੂੰ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਟਰੱਸਟ ਵਲੋਂ ਵੀਚਾਰ ਕਰਕੇ ਬਾਕੀ ਬਚਦਾ ਟੀਕਾ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਛਾਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਕ ਇਹ ਭੀ ਮੰਤਵ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਖੋਜੀ ਸਜਣ ਨੂੰ ਖੋਜ ਕਰਨ ਲਈ ਮੂਲ ਟੀਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਭਾਸੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਵੇਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਵਿਚ, ਇਸ ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕੇ ਨੂੰ, ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾ ਲਵੇ ਜੋ ਵਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗਲਤੀਆਂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮੌਲਕਤਾ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਲਈ ਇਹ ਇਕ ਅਦੁੱਤੀ ਪੁਸਤਕ ਹੈ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਰਥ ਇਕ ਥੋੜ੍ਹਾ ਪੜ੍ਹੇ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਟੀਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਲਈ ਹਨ। ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਅਛੋਹ ਹਨ।

ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਐਨਾ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਢਾਈ ਸਾਲ ਦੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਦੀਆਂ 13,000 ਪੁਸਤਕਾਂ ਹੱਥੋਂ-ਹੱਥੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਅਸੀਂ ਚੌਥੀ ਵਾਰੀ ਇਸ ਨੂੰ ਛਾਪ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਰਲ ਢੰਗ ਵਰਤ ਕੇ ਗੂੜ੍ਹਾ ਭਾਵ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਮ ਅਤੇ ਰੂਪ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਕਰਕੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਕਰਕੇ ਝੂਠੇ ਹਨ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋ ਕਿ ਸੱਚੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵੇਦਾਂ ਸਾਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਰੋਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬੋਲੇ, ਜੋ ਮਿਥਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਧਾਰ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਗਿਰੀ ਹੋਈ ਰੱਸੀ ਸਰਪ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਰੱਸੀ ਹੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਰਪ ਜੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ ਹੈ ਉਹ ਰੱਸੀ ਦੇ ਆਸਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚਾਂਦੀ

ਜੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੀ ਹੈ ਉਹ ਸਿੱਪੀ ਦੇ ਆਸਰੇ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰੜੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦਾ ਦਰਿਆ ਚਲਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਆਸਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪ ਹੈ ਉਹ ਸਤਿ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੈ। ਜੇ ਨਾਮ ਰੂਪ ਮਿਥਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਰਤਾਰ ਤਾਂ ਸਤਿ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਸਰੇ ਸੰਸਾਰ ਭਾਸਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਐਸੇ ਛੋਟੇ ਵਾਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੂੜ੍ਹਾ ਫਿਲਾਸਫੀ ਛੁਪੀ ਪਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸਿਆ ਜਾ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਟੀਕਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ ਜੋ ਜਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਣ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਅੱਖਰ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਅਤੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਕੇਵਲ ਅੱਖਰ ਹੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬੁਣੇ ਹੋਏ ਖੱਦਰ ਪਹਿਨਿਆਂ ਕਰਦੇ ਸਾਂ ਪਰ ਹੁਣ ਐਨੇ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਕਪੜੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਦਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 95% ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਰੋਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਮਿਲਾਵਟ ਵਾਲੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਕਾਲ ਵੇਲੇ ਦੇ ਜੋ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ ਉਹ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਆਖ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਪੁਰਾਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸੂਤਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਭਾਸ਼ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਾ-ਪੜ੍ਹਦਾ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਹੀ ਗੁਆ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਖਿਆਲ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵਰਤੀ ਹੈ, ਅਸਾਡੇ ਜੋ ਵਿਦਵਾਨ, ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ ਕਾਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵੇਦ, ਸਾਸ਼ਤਰ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਇਥੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਪੱਛਮੀ ਖਿਆਲ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪਸਰ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਕ, ਸੂਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਅਪਣਾਅ ਲਈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਕਰਵਟ ਲਈ। ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਲ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਰੱਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਨਵੀਂ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਪਸਾਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਅਸਾਡੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਧੁਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਗਏ ਅਤੇ ਵਿਦਵਤਾ ਦੇ ਚਕਾਚੁੰਧ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਮਾਰਗ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਰਨੀ, ਸੋਚਣੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਸੀ, ਉਹ ਖੋ ਬੈਠੇ। ਇਹ ਟੀਕਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕਾਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੈ, ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੱਥੋ-ਹੱਥੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਨੂੰ ਹੱਕ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਪੁਸਤਕ ਭੰਡਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਪੁਸਤਕ ਸਟਾਲ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਹੁਣ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਚੌਥੀ ਵਾਰੀ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ (ਨਵੰਬਰ 1998)

"ਦੋ ਸ਼ਬਦ" - ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸਰਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੇ ਜਾਨ ਤਲੀ ਤੇ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਸਮਾਜ ਦੀ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦਾ, ਬਲੀਦਾਨਾਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਅਨੰਦਗੜ੍ਹ ਛੱਡਣਾ, ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਸਰਸਾ ਪਾਰ ਕਰਨਾ, ਸਰਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਣਾ ਬੜੀਆਂ ਦਰਦ ਭਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਿਰਫ 40 ਸਿੰਘ ਹੀ ਪਾਰ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਨ। ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨਾਲ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕੰਢੇ ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਇਕ ਝੱਲ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਸਰਦੀ ਕਹਿਰਾਂ ਦੀ ਸੀ, ਮੀਂਹ ਨੇ ਹਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਠੰਢੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਨਮਕ ਹਰਾਮ ਰਸੋਈਆ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪਾਸ ਜੋ ਵੇਲੇ ਕੁਵੇਲੇ ਖਰਚਣ ਲਈ ਧਨ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਰਿੰਡੇ ਦੇ ਥਾਣੇਦਾਰ ਪਾਸ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਾ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਨਵਾਬ ਪਾਸ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲਾਡਲੇ ਪੁੱਤਰ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਸ਼ਟ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਪੜਾ ਦਿਤੇ, ਬਗੈਰ ਲੰਗਰ ਛਕਾਏ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਹਵਾ ਬਹੁਤ ਠੰਢੀ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਕੋਈ ਕਪੜਾ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬੁੱਢੀ ਦਾਦੀ ਮਾਤਾ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਬੱਚੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਅਤੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੇਖੱਫ, ਬਿਨਾਂ ਘਬਰਾਹਟ ਉਚੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਸਹਿਤ ਰਾਤ ਕੱਟ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ, ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਬੇਦਾਰ ਵਜ਼ੀਰਖਾਨ ਜੋ ਨਵਾਬ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੁੱਸਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਹੰਦ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਸਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਨਾ ਮਰਿਆ ਹੋਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਭਾਈ, ਭਰਾ ਸਾਰੇ ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਤੁਅੱਸਬ ਦੀ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਤਿ ਅਸਤਿ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸਮਰਥ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸੁਣਕ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜ ਜਾਵੇ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ

ਸਨ। ਇਹ ਬੱਚੇ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਬੱਚੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਨੇਕ ਤੇ ਪਾਕ ਰੂਹਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨਵਾਨ ਸਨ। ਗਿਆਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਦੀਆਂ ਲੋਚੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਰਾਣੀ ਚੁੜੇਲਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੱਤ ਪੁੱਤਰ ਲੋਚੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਬਣਾ ਦਿਤੇ ਸਨ, ਜੋ ਰਾਜ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਪੁੱਤਰ ਰਾਜ ਲਈ ਵੀ ਰੱਖ ਲਓ। ਫੇਰ ਉਸ ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਰਾਜਯੋਗੀ ਬਣਾਇਆ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਰਮੋਹੀ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਸੀ, ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੇ ਚਾਰਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਉਚ ਅਵਸਥਾ ਤਕ ਸੌਂਪੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਹਰੇਕ ਤੁਕ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਨੂੰ *stead fast wisdom* (ਸਥਿਰ ਬੁੱਧੀ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਦਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹੇ ਅਰਜਨ! ਸਥਿਰ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਤੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਪੁੱਛੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਸਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜੋ ਨਰੁ ਦੁਖ ਮੈ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ ॥
 ਸੁਖ ਸਨੇਹੁ ਅਰੁ ਭੈ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ ਮਾਨੈ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਨਹ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹ ਉਸਤਤਿ ਜਾ ਕੈ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਭਿਮਾਨਾ ॥
 ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਉ ਨਾਹਿ ਮਾਨ ਅਪਮਾਨਾ ॥ ੧ ॥
 ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਸਗਲ ਤਿਆਗੈ ਜਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਰਾਸਾ ॥
 ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਜਿਹ ਪਰਸੈ ਨਾਹਿਨਿ ਤਿਹ ਘਟਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਨਿਵਾਸਾ ॥
 ਅੰਗ - ੬੩੩

ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹਾਨ-ਲਾਭ, ਹਾਰ-ਜਿਤ, ਦੁਖ-ਸੁਖ, ਮਾਨ-ਅਪਮਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਇਕ ਰਸ ਆਤਮ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਦੇ ਲੱਛਣ ਦਸਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥
 ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥
 ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥
 ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥
 ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥
 ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥
 ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
 ਤੈਸਾ ਰੰਕੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥
 ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥
 ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੫
 ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਆਪ ਕਰਮ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪਏ

ਤਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਉਹ ਚਮਤਕਾਰ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਏ ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ 18 ਸਾਲ ਦੇ, ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ 14 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸਨ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਖਿੱਤੇ ਮੱਥੇ ਪੂਰਨ ਬੀਰਤਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਬੀਰ ਰਸ ਨੂੰ ਮਾਣਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਸਮਝਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੀਤਾ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਪੂਰੇ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਚਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਤੀਰ ਵੀ ਚਲਾਏ, ਬਰਛੀਆਂ ਵੀ ਚਲਾਈਆਂ, ਅਖੀਰ ਸਾਰੇ ਹਥਿਆਰ ਮੁਕ ਗਏ, ਫੇਰ ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਅੰਤਲੇ ਸ਼ਾਸ ਤਕ ਜੁਝੇ। ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਫੱਟਣ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਨਾ 'ਹਾਏ' ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, ਨਾ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰੋ ਨਾ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਆਪ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਗਿਰ ਕੇ ਵੀ ਸਜ਼ਤਰ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਰੀਰ ਦਾ ਖੂਨ ਨੁਚੜ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਆਪ ਦੁਨੀਆਂ ਲਈ ਮਹਾਨ ਸਾਕਾ ਕਰ ਗਏ। ਆਪਣੇ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜੁਝ ਗਏ।

ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਉਹ ਬਚਨ ਕਰ ਗਏ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਯਾਦ ਰਹਿਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੋਕੇ ਧਰਮ ਨਾਸਤਕਾਂ ਦੇ ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੀਤਾ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਪੁਸਤਕ ਕੁਰਾਨ ਸਰੀਫ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਕਾਫਰ ਹੋ, ਬਗੈਰ ਕਸੂਰ ਕੀਤੇ, ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਫਤਵਾ ਲਾਏ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਕਰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਸਮਾਨ ਕੰਬ ਜਾਣਗੇ। ਸਾਡੀ ਇਹ ਸ਼ਹਾਦਤ ਸਾਡੇ ਵੀਰਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਜੋਸ਼ ਭਰੇਗੀ ਜਿਸ ਦੇ ਤੂਫਾਨ ਅੱਗੇ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਮਰਾਜ ਦਰਖਤ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਉਡ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਤਖਤਾਂ ਤੋਂ ਲਹਿ ਕੇ ਭੀਖ ਮੰਗਦੇ ਫਿਰੋਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪਾਪ ਹੀ ਮਹਾਂਬਲੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਈਰਖਾ, ਦੁੱਖ ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ। ਕੀ ਕਸੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਨੇ? ਆਪਣੀ ਰਾਖੀ ਹੀ ਕਰੀ ਹੈ ਨਾ! ਤੁਸੀਂ ਬੇਕਸੂਰਿਆਂ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਹਥਿਆਰ ਚੁਕਣੇ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਸਗੋਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੱਕ ਹੈ। ਗੀਧੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਜਾਨ ਦੇਣ ਨਾਲੋਂ ਬਹਾਦਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਹਨ।

ਇਹ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਕੀ ਸਨ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਲੈ ਆਂਦਾ ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਚੌਹਾਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਮੁਹੰਮਦ ਗੌਰੀ ਵਲੋਂ ਪਾਏ ਹੋਏ ਭਾਰਤੀ ਮਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚਿੱਤਾਂ ਸੰਗਲ ਤੋੜ ਦਿਤੇ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰਖਦੇ ਹੋਏ, ਰੂ ਵਿਚ ਲਿਪਟ ਕੇ ਅੱਗਾਂ ਵਿਚ ਸੜਦੇ ਹੋਏ, ਚਰਖੜੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ, ਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਬੰਦ-ਬੰਦ ਕਟਵਾ ਕੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਹਾਰ ਪੁਆਏ, ਝੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਹੋਏ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਆਇਆ ਪਰ ਦਿਲ ਨਾ ਹਾਰਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਰਾਜ

ਲੈ ਆਂਦਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਸਮਾਨਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਫਕੀਰ ਅਜੀਜ਼ਦੀਨ ਵਰਗੇ ਸਨ।

ਇਸ ਰਾਜ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਮਸਜਿਦਾਂ ਨਹੀਂ ਢਾਹੀਆਂ, ਮੰਦਰ ਨਹੀਂ ਢਾਹੇ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਢੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮਸਜਿਦਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਉਸਾਰੀਆਂ, ਢੱਠੇ ਹੋਏ ਮੰਦਰ ਮੁੜ ਕੇ ਉਸਾਰੇ, ਧਰਮਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਬਣਵਾਈਆਂ, ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਪਦ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਯੋਧੇ ਸਚਮੁੱਚ ਹੀ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਕਤੀ ਰਖਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਵਾਲਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਲੇਖ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਦਸੰਬਰ 1998 ਅੰਕ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਾਡੇ ਵੀਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ, ਆਪਣੀ ਕਲਚਰ ਆਪਣੇ ਪਿਛੋਕੜ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਤਿੰਨਾਂ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਲਚਰ ਬਿਲਕੁਲ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਗੌਰਵ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ, ਜੀਵਨ ਦਾ ਨਵਾਂ ਮੌੜ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਪਰਦੇਸੀ ਵੀਰਾਂ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਹੋ ਕਿ ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਇਕ-ਇਕ ਅੱਖਰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ। ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦੀ ਟੋਕਰੀ ਵਿਚ ਨਾ ਸੁੱਟ ਦੇਣ। ਇਹ ਇਕ ਪਵਿੱਤਰ document ਹੈ, ਇਸ ਉਪਰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਦਾ ਹੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਬੱਚੇ ਤੁਹਾਡੀ ਹੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਇਧਰ ਉਧਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਚਾ ਵੀ ਸਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬੜੀ ਲੰਮੀ ਆਯੂ ਭੋਗ ਸਕਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸਨਮਾਨ, ਸਮੂਹ ਹਿਰਦਿਆਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣੀ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੂਨ ਦੀ ਇਕ-ਇਕ ਬੂੰਦ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

ਅਸੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ, ਤਿੰਨਾਂ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਪੈਂਫਲਿਟ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਛਪਾਈਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਮਰ ਜੋਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਜਾਣ ਸਕੋ। ਇਸ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰਖਣਾ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਦੀ, ਸ਼ੈਮਾਨ ਦੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦੀ ਅਮਰ ਤਸਵੀਰ ਹੈ।

ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ

ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ' 1988 ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਤੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਇਸ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਥਾਂ ਮੈਂ ਅੰਤਰੀਵੀ ਸਾਧਨ ਉਪਰ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਦਰਲੀ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਅਤੇ ਉਹ ਮੁੱਕਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਹੀ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਨਵੇਂ ਤਜਰਬੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਯਾਦਾਸ਼ਤਾਂ ਇਕ ਨੋਟ ਬੁੱਕ ਤੇ ਮੈਂ ਲਿਖੀਆਂ ਵੀ ਸਨ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅੰਤਰੀਵੀ ਸਾਧਨ ਤੋਂ ਥੋੜੀ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਫੁਰਸਤ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਹੋਰ Time & Space ਵੀ ਲਿਆ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਸਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਡਾ. ਸਟੀਫਨ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਜੈ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਤਪਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਨ, ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਗਤ ਰਚਨਾ ਦੀ ਅਨੰਤਤਾ (infinity) ਦੀ ਸੋਝੀ ਵੀ ਆ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਖੋਜ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਜਗਤ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਸਬੰਧੀ infinity ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਹੁਤ ਘਬਰਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਧਾਰਮਕ ਸੰਸਥਾ ਐਸੀ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਸੋਧ ਦੇਵੇ? ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਦੱਸਾਂ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ 'ਪਾਤਾਲ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸਾ' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਚਕ੍ਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਸਾਦਗੀ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਕੋਈ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਹ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਚਿੱਤਰ ਕਥਾਵਾਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ।

ਇਕ ਥਾਂ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਪੈਸੇ ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਚਲਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਇਹ ਦੁਬਿਧਾ ਮਨ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਨੇ ਜੋ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲੀ ਬਾਹਰਲੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਐਸਾ ਕੋਤਕ ਰਚਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੁਫਾ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਰੰਗ ਬਰੰਗੇ ਡਲੂ ਡਲੂ ਕਰਦੇ ਹੀਰਿਆਂ ਦਾ ਢੇਰ ਲਗਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਰਾਮ! ਤੈਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਗੁਰਦੇਵ! ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਕਦੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਚਲਦਾ ਹੈ?" ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਇਆ ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ? ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਮਾਇਆ ਵਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਹੀਰੇ ਪਏ ਹਨ, ਤੈਨੂੰ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਜਿੰਨਾ ਜੀਅ ਕਰਕੇ ਖਰਚ ਕਰੀ ਜਾ, ਕਦੇ ਤੋਟਾ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਕੀ ਤੂੰ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਉਪਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੁਭਾਏਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਹੀਰੇ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਇਹ ਸਾਂਭ ਲੈ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਗੁਰਦੇਵ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਅਨੁਭਵ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਹੀਰੇ ਤਾਂ ਮਿੱਟੀ ਹੀ ਹਨ, ਮੇਰੀ ਲੋੜ ਤਾਂ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਉਹ ਹੀਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਹੀਰੇ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੇ ਫਿਰਨ। ਮਨ ਵਿਚ ਬੈਰਾਗ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮੈਂ ਉਸ ਹੀਰਿਆਂ ਦੀ ਢੇਰੀ ਤੇ ਪੈਰ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਦਿੰਦਾ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਮਾਇਆ ਦੀ ਝੂਠੀ ਲੋਅ ਵਿਚ ਨਾ ਫਸਾਓ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਾ ਜਾਓ, ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਮੁੱਲ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੀਦੇ ਹੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਤਾਂ ਦੁਖ ਭੁੱਖ ਹੈ। ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਰੋਟੀ ਨਾ ਮਿਲਣ

ਕਰਕੇ ਭੁੱਖੇ ਵੀ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਮਕਾਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦਰਖਤਾਂ ਹੇਠ ਵੀ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਜਾਨਵਰਾਂ, ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਡਰ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਦੋਹਾਂ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰ ਲੈ। ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਝੱਟ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂਦੇਵ! ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੀਦੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕੀਮਤ ਨਾ ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਚਮਕਦਾਰ ਵੱਟੀਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਇਹ ਇਕ ਐਸੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਜਿਥੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰਸਤਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਅਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਕਿੱਨੀਆਂ ਹੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਡਾ. ਬੀਬੀ ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ ਸੁ-ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ੍ਰੀ ਰਸ਼ਪਾਲ ਮਲਹੋਤਰਾ ਜੀ ਦੇ ਪਤਨੀ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਰਸ਼ਪਾਲ ਮਲਹੋਤਰਾ ਜੀ ਦੀ ਅੱਜ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਉਪਰਲੇ ਵਰਗ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਰੀਸਰਚ ਇਨ ਰੂਰਲ ਐਂਡ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ (C.R.R.I.D) ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਤਨੇ ਮਨੇ ਅਪਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਡਾ. ਬੀਬੀ ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ ਜੀ ਜਿਥੇ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਉਪਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਉਪਰ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਨਿਰਲੋਭ, ਨਿਰਫਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਰੀਟਾਇਰ ਹੋਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਪਰ ਆਪ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਵਰਤ ਲੈ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਆਪ ਨੇ ਵੱਡੇ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਪਦਵੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਬੀ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲਣੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਆਦਰ ਦੀ ਪੋਸਟ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਰਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਿਸਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਰਾਹਿਆ ਹੈ। ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵਾਸਤੇ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦਾ ਅਦਾਰਾ ਕੋਈ commercial (ਲਾਭ ਵਾਲਾ) ਅਦਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਚੈਰਿਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸੁਭ ਚਿੰਤਕਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦੇ ਉਹ ਬਚਨ ਜੋ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਹਰ ਸਾਲ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਵੱਖੇ ਵੱਖਰੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਸੰਨ 1995 ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ੮੪ ਲੱਖ ਜੂਨੀਆਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਛੁਟ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ

ਨਾਲ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਬਾਈਬਲ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਚਰਚ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕੀਤਾ, ਚਾਰੇ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਸਕਾਲਰ ਹਾਂ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸਕਾਲਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਪੁਸਤਕ ਮੈਨੂੰ ਔਖੀ ਨਹੀਂ ਗਲਦੀ, ਚਾਰੇ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ, ਛੋਟੀ ਸਾਸਤਰਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਕੇ, ਕਨਫਿਊਸਿਸ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਕੇ, ਹੋਰ ਕਈ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਵੀ ਕਰਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਚੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕੋ! ਮੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੋ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਰਵੋਤਮ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦਿਖਾ ਕੇ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਗਤੀ ਰਾਹੀਂ, ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਬਚਨ ਆਪ ਨੇ ਕੀਤੇ, ਇਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਉਹ ਮੈਡੀਕਲ ਇੰਨਸਟੀਚਿਊਟ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਟੀਮ ਦਵਾਈਆਂ ਸਮੇਤ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਭੇਜਦੇ ਰਹੇ, ਉਹ ਕਾਬਲ ਡਾਕਟਰ ਤਕਰੀਬਨ 12 ਹਜ਼ਾਰ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ examine ਕਰਕੇ ਮੁਫਤ ਦਵਾਈਆਂ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਰੋਜ਼ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਡਾਕਟਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਰਲਾਉਂਦੇ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੀ।

ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਪੰਧਾਉਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨੇੜਿਓਂ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ, ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿਮਾਲਿਅਨ ਇੰਨਸਟੀਚਿਊਟ ਵਿਚ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਦੀ ਰਸਮ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਨਿਮੰਤਰਣ ਦਿਤਾ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇਹਰਾਦੂਨ, ਡੋਈਵਾਲਾ, ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਸਤੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ। ਨੀਂਹ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦੇ, ਈਸਾਈ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਪਤਵੰਤੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਪਤਵੰਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਦਿ ਬੁਲਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਪਰ ਬੁਨਿਆਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਰਖਵਾਈ ਜਿਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਖੁਲ੍ਹ-ਮ-ਖੁਲ੍ਹਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਨ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੇਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤਜਰਬੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਗੇ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੱਚ ਦੇ ਖੋਜੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਦੇ ਖੋਜੀਆਂ ਦਾ ਗੁਪਤ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਣਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਬਾਤ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਸੱਚ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂ ਕੇ ਵੱਡੀ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕਰਨੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਬਾਤ ਹੈ।

ਸਚੁ ਓਰੈ ਸਭੁ ਕੇ ਉਪਰਿ ਸਚੁ ਆਚਾਰੁ॥ ਅੰਗ - ੬੨
ਅਮਰ ਗਾਥਾ

ਚਲਦਾ.....

ਬਾਲਮ ਸਾਖੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ

(ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼)

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

18. ਮਾਈ ਵਰਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰਿਆ ਭੋਜਨ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਦ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਤੋਂ ਜਗਤ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਤੁਰੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਲੰਘ ਕੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬਾਹਰਵਾਰ ਇਕ ਰੁੱਖ ਹੇਠ ਠਹਿਰੇ। ਦੂਜੀ ਰਾਤ ਖਡੂਰ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਥੇ ਵੀ ਖੁਲ੍ਹੇ ਆਕਾਸ਼ ਹੇਠ ਰਾਤ ਕੱਟ ਲਈ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ। ਇਤਨੇ ਵਿਚ ਚੌਧਰੀ ਮਹਿਮੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵਰਾਈ ਇਕ ਹੋਰ ਔਰਤ ਸਮੇਤ ਉਥੋਂ ਲੰਘੀ। ਨੂਰਾਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਖ ਕੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਪਾਣ ਵਾਲਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹਨੇ ਆ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਛੂੰਹਦਿਆਂ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ, ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦੀ ਝਰਨਾਟ ਛਿੜ ਗਈ। ਉਹਨੇ ਸਾਬਣ ਨੂੰ ਘਰ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਉਹ ਸਵਾਦਲਾ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਲੈ ਆਈ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਖਾਣਾ ਖਾ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਜੀਉ ਜੀ! ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ, ਬੇਬੇ ਜੀ ਦੀ ਰੋਟੀ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਬੋਲੇ - ਜਿਵੇਂ ਰੋਟੀ ਵਿਚ ਘਿਉ ਰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰ ਵੀ ਵਸਤਾਂ ਵਿਚ ਰਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਪਿਆਰ ਦਾ ਹੀ ਸਵਾਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸੇ ਦਿਨ ਖਡੂਰ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਲਈ ਚੱਲ ਪਏ।

19. ਦੁਖ ਭੰਜਨੀ ਬੇਰੀ ਥੱਲੇ ਕੀਰਤਨ

ਖਡੂਰ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਰਤਮਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇੱਥੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੰਗਲ ਸੀ ਤੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਬਣੇ ਤਲਾਅ ਕੰਢੇ ਇਕ ਬੇਰੀ ਹੇਠ ਬੈਠ ਗਏ। ਇਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦੁਖ ਭੰਜਨੀ ਬੇਰੀ ਤੇ ਤਲਾਅ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸਥਾਪਤ ਹੈ। ਇਥੇ ਕਈ ਦਿਨ ਰਹੇ ਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੋਵੇਂ ਵੇਲੇ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ, ਤੰਗ, ਚਾਟੀਵਿੰਡ ਤੇ ਖਾਪੜ ਖੇੜੀ ਦੇ ਲੋਕ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਇਥੇ ਹੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਪਿਛੋਂ ਕੜਾਹ ਪੁਸ਼ਾਦਿ ਦੀ ਦੇਗ ਵਰਤਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਸਮਝਾਈ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਦੇ ਇਥੇ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਰਾਤ ਤੱਕ ਕੀਰਤਨ ਹੋਇਆ ਕਰੇਗਾ ਤੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕੜਾਹ ਪੁਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਬਾਣੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਪਰਤੱਖ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਈ।

20. ਚੰਗੀ ਤੇ ਮਾੜੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਫਰਕ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਦਿਨ ਗੁਜ਼ਾਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ

ਏਮਨਾਬਾਦ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਏਮਨਾਬਾਦ ਦਾ ਨਾਮ ਸੈਦਪੁਰ ਸੰਡਿਆਲੀ ਸੀ। ਬਾਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹਮਲੇ ਪਿਛੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਮ ਏਮਨਾਬਾਦ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ। ਇਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਧੇ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਦੇ ਕੱਚੇ ਜਿਹੇ ਮਕਾਨ ਅੱਗੇ ਜਾ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ। ਲਾਲੇ ਤਰਖਾਣਾ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਵੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਭਗਤ ਪੁਰਸ਼ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਂਘ ਸੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ 'ਧੰਨ ਨਿਰੰਕਾਰ' ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਲਾਈ। ਲਾਲੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ "ਲੈ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਆ ਗਏ ਹਾਂ।" ਉਹ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ। ਫਿਰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਆ ਗਏ ਹਾਂ? ਘਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਾ ਮੰਜਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੀਹੜੀ।

ਲਾਲੇ ਬਾਹਰੋਂ ਜਾ ਕੇ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਮੰਜੀ ਲੈ ਆਇਆ। ਉਹਨੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਿਠਾਇਆ। ਲਾਲੇ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਕੁਝ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਦਾਤਾ ਜੀਉ! ਇਹ ਕੌਣ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਘਰ ਆਪ ਇਤਨੀ ਦੂਰੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਆਏ ਹੋ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੱਸ ਕੇ ਬੋਲੇ, ਅਸੀਂ ਭਗਤੀ ਦੇ ਘਰ ਆਏ ਹਾਂ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਜਿਥੇ ਕਿਰਤ ਧਰਮ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਏ ਅਤੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਰੱਬ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੱਤਾ ਹੈ।

ਲਾਲੇ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਲੈ ਆਇਆ। ਕੋਧਰੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਤੇ ਨਾਲ ਸਾਗ ਸੀ। ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖ ਕੇ ਘਬਰਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਸੁੱਕੀ ਰੋਟੀ ਕਿਵੇਂ ਸੰਘ 'ਚੋਂ ਲੰਘੇਗੀ ਪਰ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਖਾਂਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆਂ ਤਾਂ ਹੌਂਸਲੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਵਾਦੀ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕਦਾ? ਸੰਚਮੁੱਚ ਇਸ ਰੋਟੀ ਵਿਚੋਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਸਵਾਦ ਆਇਆ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਵਾਦ ਨਾਲ ਇਹ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ ਗਏ, ਲਾਲੇ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਅਥਾਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਮਿਲਦੀ ਗਈ।

ਜਦੋਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਇਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚੱਲਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਲਾਲੇ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੋਰ ਇਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਉ। ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਅਰਜ਼ੋਈ ਮੰਨੀ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਨਗਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੋੜਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਜਾਂ ਰੇਤ ਤੇ ਟਿੱਬੇ ਤੇ ਜਾ ਬੈਠਦੇ ਤੇ ਸੁਰਤ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਤਪ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰੋੜੀ ਸਾਹਿਬ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਹਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਦੀ ਖੂਹੀ ਵੀ

ਯਾਦਗਾਰ ਵਜੋਂ ਸੰਭਾਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਨਾਨਕ-ਤਪਾ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹ ਫਕੀਰ ਆਖਣ ਲਗ ਪਏ।

ਏਮਨਾਬਾਦ ਦੇ ਪਠਾਣ ਹਾਕਮ ਦੇ ਕਾਰਦਾਰ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਕੀਤਾ ਤੇ ਵਧੀਆ ਖਾਣੇ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਸਭ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿਤਾ। ਉਹਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਭੇਜਿਆ ਪਰ ਉਹ ਨਾ ਗਏ। ਉਹਨੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕਈ ਬੰਦੇ ਇਕੱਠੇ ਭੇਜ ਦਿਤੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਦ ਆਏ ਤਾਂ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ - ਹੇ ਤਪੇ, ਤੂੰ ਗਰੀਬ ਸੂਦਰ ਦੇ ਘਰ ਰੋਟੀ ਖਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈਂ ਪਰ ਮੇਰੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮਰਾਸੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਰੱਬ ਜਿਥੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਦ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦੀ ਇਸ ਉਤਰ ਨਾਲ ਤਸੱਲੀ ਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਾਲੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਕੋਧਰੇ ਦੀ ਇਕ ਰੋਟੀ ਲੈ ਆਵੇ। ਉਧਰ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦੀ ਇਕ ਪੂੜੀ ਤੇ ਕਚੋਰੀ ਮੰਗਵਾ ਲਈ। ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਭੋਜਨ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਟਿਆ ਤੇ ਨਪੀੜਿਆ। ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਅਜੇਹੀ ਖੇਡ ਵਾਪਰੀ; ਲਾਲੇ ਦੀ ਸੁੱਕੀ ਰੋਟੀ ਵਿਚੋਂ ਦੁੱਧ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਤੇ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦੇ ਪਕਵਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਹੂ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਨਿਕਲ ਆਈਆਂ। ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਮਲਕ ਭਾਗੋ, ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਨਾਲ ਉਹ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਤੇ ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਦੁੱਧ ਵਰਗੀ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਹੈ ਪਰ ਮਾੜੀ ਕਮਾਈ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਹੱਕ ਲਹੂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਂਭ ਰਹੇ ਹੋ। ਅਸੀਂ ਮਾੜੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕਦੇ, ਇਸੇ ਲਈ ਨਾਂਹ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ।

ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਥੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ ਤੇ ਮੁੜ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਆ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਪਿਛੋਂ ਏਮਨਾਬਾਦ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਣ ਗਏ। ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਨੇ ਵੀ ਨੇਕ-ਕਮਾਈ ਦਾ ਰਸਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਨੇ ਵੀ ਨੇਕ-ਕਮਾਈ ਦਾ ਰਸਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ।

21. ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਬੰਦ-ਛੁਡਾਈ

ਏਮਨਾਬਾਦ ਵਿਚ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇਕ ਹੋਰ ਅਜੇਹੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਉਪਮਾ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਇਸੇ ਨਗਰ ਦੇ ਪਠਾਣ ਹਾਕਮ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਬੜਾ ਸਖਤ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਕੋਈ ਵੈਦ ਹਕੀਮ ਉਹਨੂੰ ਠੀਕ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਅਖੀਰ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿਤੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਾਈਂ ਫਕੀਰ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਹੀ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਹੁੰਚਿਆ ਫਕੀਰ ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਭੇ? ਅਖੀਰ ਸਭ ਸੰਤਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਲੈ ਆਂਦਾ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਸਨ। ਪਠਾਣ ਹਾਕਮ ਨੇ

ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦ ਤਕ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਕੋਈ ਸਾਈਂ ਫਕੀਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਸਭ ਸੰਤ ਫਕੀਰ ਪਠਾਣ ਹਾਕਮ ਦੀ ਧਮਕੀ ਤੋਂ ਭੈ ਭੀਤ ਹੋ ਗਏ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਕੀਰਾਂ ਤੋਂ ਅਸੀਸਾਂ ਲੈਣ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਠੀਕ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਗਲਤ ਹੈ। ਇਉਂ ਤੂੰ ਬਦਅਸੀਸਾਂ ਹੀ ਲਏਂਗਾ। ਉਹਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਤ ਫਕੀਰ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦੀ ਜੂਠੀ ਰੋਟੀ ਖੁਆ, ਇਹ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਉਹਨੇ ਲਾਲੇ ਦੀ ਜੂਠੀ ਤੇ ਘਰ ਬਚੀ ਪਈ ਰੋਟੀ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਉਹ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਕ ਬਣ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਸੀ, ਅਰਦਾਸ ਵੀ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਜਦੋਂ ਹੰਕਾਰ ਛੱਡਿਆ ਤੇ ਜੂਠੀ ਰੋਟੀ ਤੱਕ ਖਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਲੜਕਾ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਸੰਤਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਤੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਅਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਖਿਮਾਂ ਮੰਗ ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਵਿਦਾ ਕਰ। ਉਹਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ।

ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਇਹ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਕੌਤਕ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਵੀ ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਫਸਾਣ ਲਈ ਇਹ ਸਲਾਹ ਦਿਤੀ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਜਿੱਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਭੁੱਲ ਲਈ ਅਫਸੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਫਿਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਖੋਹਣੀ, ਧੋਖਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਸਾਂਭ ਲੈਣੀ, ਠੱਗੀ ਕਰਨੀ ਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਮਾੜੀ ਕਮਾਈ ਤੇ ਸੱਪ ਵਾਂਗ ਚੰਬੜ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਣਾ, ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਕਾਰਦਾਰ ਹੋ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ ਕਰਨਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੱਕ ਨਾ ਮਾਰਨਾ, ਤੇਰੀ ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਹੋਏਗੀ। ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸੀਆਂ। ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਸਮਝਾਈ ਤੇ ਉਹਦੀ ਸੁੱਤੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਹਲੂਣ ਕੇ ਜਗਾਇਆ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਸੱਚ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਧਨ ਤੁਰੰਤ ਗਰੀਬਾਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਖੋਹਿਆ ਸੀ, ਵੰਡ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਆਪ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਹ ਬਾਕੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੱਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਿਤਾਉਣ ਲਗ ਪਿਆ।

ਮਰਦਾਨਾ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦੇ ਘਰ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਤਲਵੰਡੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਵਾਪਸ ਏਮਨਾਬਾਦ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਤਲਵੰਡੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਲਵੰਡੀ ਜਾਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਪੱਕਾ ਕਰ ਲਿਆ।

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ ਭਾਗ - ੨ (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. II

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਅਧਿਆਇ ਛੇਵਾਂ

ਕਾਇਆ ਕਲਪ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ

ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਚੇਤਨ ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਸਮਰਥਾ ਹੈ, ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਆਪਾ ਚੀਨ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਸਫਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬੂਹੇ ਨੂੰ ਤਾਲਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਚਾਬੀ ਹੋਵੇ ਤੁਸੀਂ ਬੂਹੇ ਤੇ ਜਾ ਕੇ, ਛੇਕ ਲੱਭ ਕੇ ਚਾਬੀ ਲਗਾ ਕੇ, ਤਾਲਾ ਖੋਲ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਉਸ ਬੂਹੇ ਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਚਾਬੀ ਨਹੀਂ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬੂਹਾ ਬੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਚਾਬੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਸਿੱਖ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਭੋਗਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਮਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਨ ਮਾਸਟਰ ਬਣਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਮਨ ਤੁਹਾਡਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝੋ, ਜਾਣੋ। ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹੋ, ਅੰਦਰ ਦਾ ਸਫਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ, ਆਪਾ ਚੀਨੋ, ਉਸ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਈ ਨੁਕਤੇ ਸਮਝਣੇ ਹੋਣਗੇ, ਫੇਰ ਉਹ ਨਿਯਮਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਕਾਇਆ ਕਲਪ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਵੱਸ਼ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਵਿਚ ਯੋਗ ਨਿੰਦਰਾ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਸੱਚੇ ਮਨ ਨਾਲ ਕਰੋਗੇ, ਨਿਯਮਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰੋਗੇ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਸਫਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਨੀਂਦ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਮੌਤ ਤੁਹਾਡਾ ਕਾਇਆ ਕਲਪ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਯੋਗ ਨਿੰਦਰਾ ਅਵੱਸ਼ ਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਦਿਓ, ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤਰੱਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਧਿਆਨ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਓ, ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾਲ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਮਾਧੀ, ਪਰ ਇਹ ਰਸਤਾ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਸਮੇਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਆਉਣ ਦੇਣਾ, ਇਹ ਇਕ ਕਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਓ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਰੋਟੀ ਖਾਣ, ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਖਾਣ, ਜਦੋਂ ਖੇਡਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਖੇਡਣ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਦਿਓ।

ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਡਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਡਰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਵਿਚ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਸਰਸਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਬੋਧਿਆਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਸੁਣਦੇ ਹੋ, ਫੇਰ ਉਹ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਮਾੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਦਿਓ ਚਾਹੇ ਉਹ ਮਜ਼ਾਕ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਤੁਸੀਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਦਿਓ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੋ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚੇ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ। ਤੁਸੀਂ ਡਾਕਟਰ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿਸੇ ਕਾਰਣ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੇ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚੇ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣ ਜਾਣ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਬੱਚੇ ਉਹ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਛਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਇਕ ਦਵੰਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਧਿਆਨ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਗੁਣ ਹੈ, ਗਲਤੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਹੋਣੀ ਪਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਖੇੜਣਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰੋ, ਚਾਹੇ ਕੁਝ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਡਿੱਗੋ, ਤੁਸੀਂ ਤੁਰਦੇ ਹੀ ਰਹੋਗੇ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਰਿੜ੍ਹੇ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਤੁਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਠੋਕਰ ਖਾ ਕੇ ਡਿੱਗੋ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਖੜ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਿੜਨਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਰਿੜਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋਣਗੀਆਂ ਹੀ। ਠੋਕਰ ਖਾਣ ਤੋਂ ਡਰੋ ਨਹੀਂ। ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਤੁਸੀਂ ਠੋਕਰ ਖਾਓਗੇ ਹੀ, ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਕਰੋਗੇ ਹੀ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗੁੰਝਲਾਂ ਨਾ ਬਣਾਓ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਖੇੜੋ ਨਾ, ਦੁਖੀ ਨਾ ਹੋਵੋ। ਠੋਕਰ ਖਾਣੀ, ਗਲਤੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ, ਕੋਈ ਪਾਪ ਨਹੀਂ। ਗਿਆਨ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਕੋਈ ਪਾਪ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਨਾਹ ਕਰਕੇ, ਕਹੋ ਕਿ ਇਹ ਗਲਤ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪਾਪ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਛੱਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਿਖੇਧੀ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਉਹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਤੁਹਾਡੇ ਅਚੇਤ ਮਨ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਚਲਾ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਪਾਪ ਇਕ ਐਸਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡਾ ਜੀਵਨ, ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਦੀਵਾਰਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਜ਼ਹਬ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਈਸਾਈ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਾਪ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ

ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ, ਪਾਪ ਉਹ ਕੰਮ ਹੈ, ਕਾਰਜ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ 'ਤੇ ਨਖੇਦੀ ਦਾ ਅਸਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਨਖੇਦੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਕੁਝ ਦੇਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਲਾਚਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਅਕਰਮਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਅਕਰਮਕ ਮਨ ਬਹੁਤ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਿਖੇਦੀ ਦਾ ਮਨ ਤਾਂ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਕਰਮਕ ਮਨ ਤਾਂ ਬਿਮਾਰੀ ਵਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਕਰਮਕ ਮਨ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਵੀ ਬਿਮਾਰ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਜੇਕਰ ਇਕ ਸੁਅਸਥ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਪਾਗਲਖਾਨੇ ਵਿਚ ਲਗਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਦ ਉਹ ਵੀ ਖਬਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਸੁਦਾਈ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਉਸ ਵਿਚ ਨਿਖੇਦੀ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਝੱਲਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਗ ਪਵੇ।

ਕਦੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਖੇਦੀ ਨਾਲ ਨਾ ਜੋੜੋ, ਅਕਰਮਤਾ ਨਾਲ ਨਾ ਜੋੜੋ, ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਾਲ ਨਾ ਜੋੜੋ, ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਭਾਵੇਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ, ਤੁਸੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੋ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਪਾਪ ਕੀਤੇ ਹੋਣ, ਫੇਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਪਾਪੀ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਆਪਣੇ ਵਰਗੇ ਕੋਲ ਮੰਨਣ ਨਾਲ, ਇਕਬਾਲ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਕਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸਹਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਨਿਰਾਸ ਨਾ ਹੋਵੋ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਖੇਪੋ ਨਾ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰੋ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋਗੇ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਵੱਡਾ ਕਦਮ ਨਾ ਚੁੱਕੋ ਕੋਈ ਔਖਾ ਕਦਮ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਆਪਾ ਚੀਨਣ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਥੋੜ੍ਹਾ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅੰਦਰ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਨਿਯਮ, ਤੁਹਾਡੇ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤੁਹਾਡਾ ਅਭਿਆਸ, ਤੁਹਾਡੇ ਭਰੋਸੇ ਤੋਂ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਗਲਤੀ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਹੈ, ਦੁਬਾਰਾ ਉਹ ਗਲਤੀ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ, ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ। ਜੇਕਰ ਠੋਕਰ ਖਾਂਦੇ ਹੋ, ਹੋਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲੇਗੀ, ਮਿਹਰ ਹੋਏਗੀ ਕਦੀ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਛੱਡੋ। ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਜਦੋਂ ਗਲਤੀ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਲਈ ਚੇਤਨ ਹੋ ਜਾਂ ਅਚੇਤ ਹੋ, ਗਲਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦੁਬਾਰਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਪਰ ਪਾਪ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰੋ।

ਹਰ ਕਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਕਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਸਿਮਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਰਹਿਮਤ ਦੇ, ਦਇਆ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣਦੇ ਹੋ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮਿਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਇਕ ਸੁਚਲਤ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਜੇ ਅਸੀਂ ਗੋਦ ਕੰਧ ਤੇ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਏਗੀ ਹੀ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਗੋਦ ਸੁਟਦੇ ਹੋ, ਕਿੰਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਸੁਟਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਪਕੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਡਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਤੀਬਰਤਾ ਭਾਵਨਾ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੰਸਾਰਕ

ਚੀਜ਼ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਭਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਉੱਚੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਉੱਚੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਮਨ ਰੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਅੱਥਰੂ ਸੁੱਟੋਗੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਸਰੀਰ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਲਈ ਅੱਥਰੂ ਸੁੱਟੋਗੇ ਤੁਸੀਂ ਸਮਾਧੀ ਵਲ ਜਾਓਗੇ, ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਜਾਓਗੇ। ਅਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸੰਸਾਰਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੈ, ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ।

ਤੁਹਾਡੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਪਏ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਦਾ ਡਰ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਨਾ ਜਾ ਸਕੋ, ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕੋ, ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਨਾ ਜਾਂਦਾ ਰਹੇ। ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਵੀ ਪੂਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਹੀ ਪਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਤਮਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼, ਤੀਬਰ ਹੋਂਦ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਆਮ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਗਤੀ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਆਵਾਜ਼ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਹੈ, ਪਰ ਮਨ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਤੁਹਾਡੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਤਮਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਮਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਥੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮਨ ਭਾਵੇਂ ਕਿੱਥੇ ਵੀ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਮਨ ਨੂੰ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਸੰਸਾਰਕ ਧਨ ਦੌਲਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ ਅੰਤਰ, ਅੰਤਰ ਆਤਮਾ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਹਿਲੂ ਦੱਸਾਂਗੇ, ਫੇਰ ਇਕ-ਇਕ ਪੌੜੀ ਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਾਂਗੇ।

ਪਹਿਲੀ ਪੌੜੀ - ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ, ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਇੱਕੋ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਬੈਠੋ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦਾ ਸੁਭਾ ਬਣ ਸਕੇ, ਨਵੇਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਣ ਸਕਣ, ਤੁਹਾਡੀ ਆਦਤ ਬਣ ਸਕੇ।

ਦੂਸਰੀ ਪੌੜੀ - ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ ਸਿੱਖੋ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੋ।

ਤੀਸਰੀ ਪੌੜੀ - ਬੈਠਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸਥਿਰ ਬਣਾਓ, ਟਿਕਵਾਂ ਬਣਾਓ, ਆਰਾਮਦੇਹ ਬਣਾਓ, ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕੇ।

ਚੌਥੀ ਪੌੜੀ - ਸੁਆਸ ਲੈਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਠੀਕ ਰੱਖੋ, ਸੁਆਸ ਸ਼ਾਂਤ ਰੱਖੋ।

ਪੰਜਵੀਂ ਪੌੜੀ - ਸੰਕਲਪ ਕਰੋ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਰੱਖੋ, ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਬਣਾਓ, ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖੋ, ਤੁਸੀਂ ਕਰੋਗੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ।

ਛੇਵੀਂ ਪੌੜੀ - ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਆਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਚਾਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਪਰ੍ਹੇ ਕਰੋ, ਉਸਨੂੰ ਹਟਾਓ, ਉਸ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਨਾ ਦਿਓ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਾਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਸੱਤਵੀਂ ਪੌੜੀ - ਇਹ ਪੌੜੀ ਆਪਣੇ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਘੋਖੋ, ਜਾਣੋ, ਕਿਹੜੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਯੋਗ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਲਿਸਤਾ ਅਤੇ ਅਕਿਲਸਤਾ (Klista and akilsta) ਕਲਿਸਤਾ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹਨ, ਅਕਿਲਸਤਾ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ। ਸਹਾਇਕ ਵਿਚਾਰ ਉਹ ਜਨ ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਤਸਾਹਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰੋਸਾਹਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਵਿਚਾਰ ਉਹ ਹਨ ਜਿਹੜੇ, ਨਖੇਧੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਿਖੇਧੀ ਵਲ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਹੀਣ ਹੋ, ਮੰਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਨਖੇਧੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਹਨ। ਲੋੜ ਹੈ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੀ, ਘੋਖਣ ਦੀ ਕਿਹੜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਤਸਾਹਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਹੜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਥੱਲੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਹੜੇ ਰੱਖਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹਨ, ਕਿਹੜੇ ਛੱਡਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹਨ।

ਅੱਠਵੀਂ ਪੌੜੀ - ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਲੋੜ ਹੈ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਦੀ, ਅਗਲੀ ਪੌੜੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਹਣੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ, ਦੇਖਣ ਦੀ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਣਾ ਸਿੱਖ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਦੇਖਦੇ ਹੋ, ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਪਰ੍ਹੇ ਰਹਿ ਕੇ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਵਿਚ ਭਾਗੀਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਕੇਵਲ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੋ, ਉਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਦੂਰਦਰਸ਼ੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।

ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਐਤਵਾਰ ਬਲੌਂਗੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਐਤਵਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ।

ਸਮਾਂ - 12.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 15 ਦਸੰਬਰ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ
(ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 8.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 17 ਦਸੰਬਰ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ
(ਸਮਾਂ - ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ (ਨੇੜੇ ਬਿੰਦਰਖ), (ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 6.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 12.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

with in India

Foreign Membership

Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque		Annual	Life
1 Year	Rs. 200/220	Rs. 450/530	U.S.A.	50 US\$	500 US\$
3 year	Rs. 500/520	Rs. 1250/1330	U.K.	30 £	300 £
5 Year	Rs. 700/720	Rs. 2450/2530	Aus.	60 \$	600 \$
life	Rs.2000/2020		Europ	50 Euro	500 Euro

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ

ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

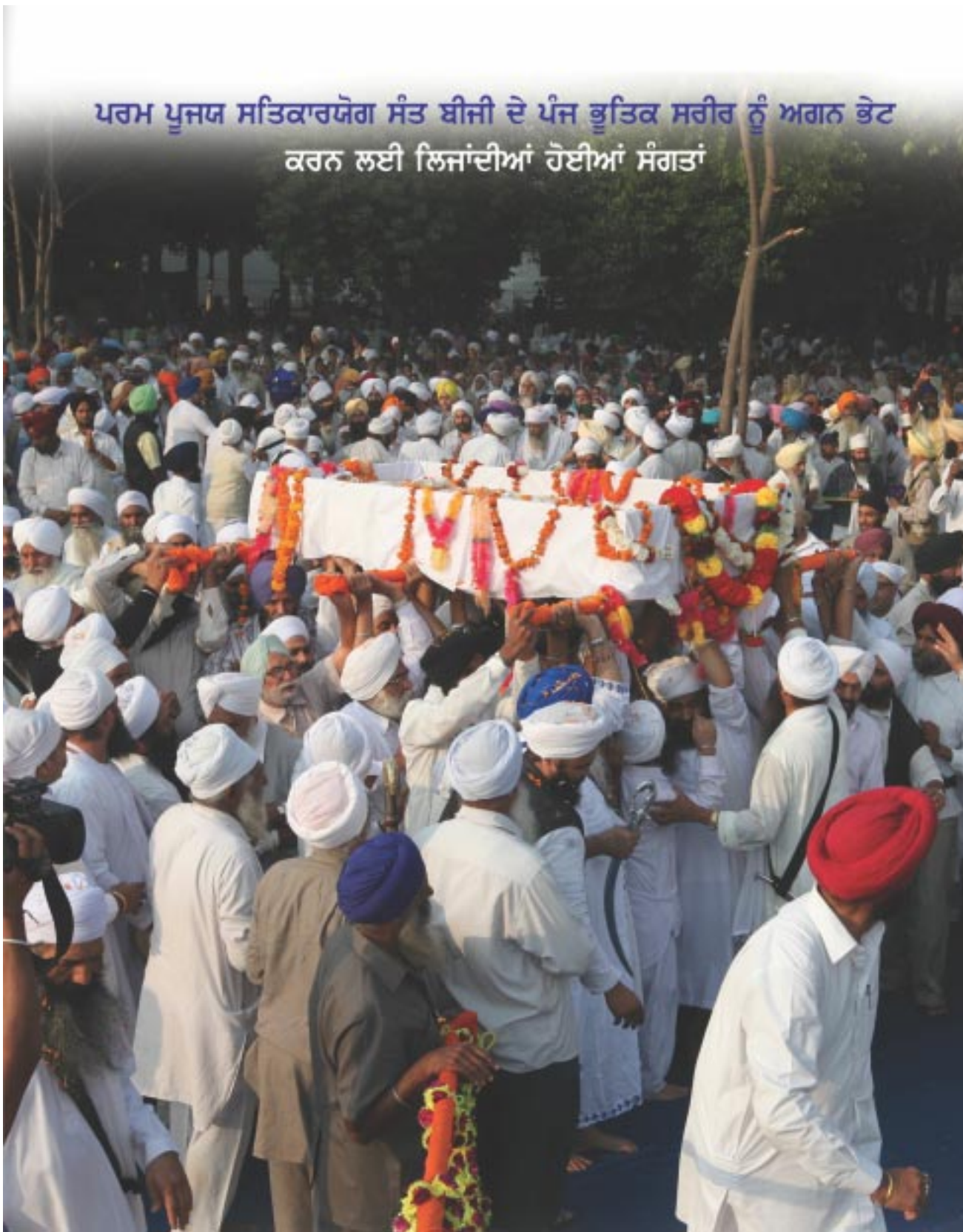
ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪੰਜ ਭੂਤਿਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਗਨ ਭੇਟ
ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ

2 ਨਵੰਬਰ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੋਜਲ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਭਿੱਜੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਚਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤਮ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਪਰਮ ਪਿਆਰੇ ਪੂਜਨੀਕ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਅੰਗੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਕਟ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਫ਼ਾਨ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਲਈ 'ਜੋਤੀ ਸੰਗ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ' ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਜਾ ਸਮਾਏ।

4 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅਸਥੀਆਂ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਸੀਤਕਾਰ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਜਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਭਾਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਬਿਭੋਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਜਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਲ ਪਰਵਾਹ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

Reverend Biji

Exactly 12 years and 1 day after my Grandfather, the great Sant Baba Waryam Singh Ji passed away, my Biji's (grandmother's) soul departed this Earth on Nov. 1st, 2013. The millions upon millions of lives across India, the US, UK, Canada, and the world my grandparents were able to touch, influence, impact and change for the better is tremendous. When great spiritual souls leave this Earth, they connect with the Eternal Energy of God. We, as your

children, will carry your message of spirituality and the unity of the human race. Together with Gurdwara Ratwara Sahib and Atam Marg, and all of the rest of your institutions, and the hundreds of thousands of followers of yours, we will make sure your message will continue on Forever. Grandpa and Biji, love you always, and forever.

- (Dr.) Sahib Singh Gill
with Simran Gill & others

A GLIMPSE OF BIJI HER HOLINESS MATA RANJIT KAUR

Prof. Jasmer Singh
Mobile - 9855020235

Piercing the veil of Eternity with his meditation-acquired clairvoyance the sweet result of his hard praxis of AGod's Name which he undertook round-the-clock, the beloved of the Gurus, Saint Hira Singh, so addressed the parents of His Holiness Baba Waryam Singh Ji, at Dhamot around 1909-10:-

"You've served us devotedly throughout the conduct of service i.e. the Holy Uninterrupted Reading of Shri Guru Granth Sahib Ji. I want to give you some kind of reward for selflessly serving us right now in this life."

After deep thought he handed over a silver rupee as a token of engagement, saying, "Look Sardar Ji your house will be graced by

the birth of a son. And in my house will be born a daughter. The divine Hand of Waheguru has fixed their matrimonial alliance and I am a witness to it."

The listeners failing to absorb the full import of the words must have been baffled, confused, amazed and exhilarated by turns. Unheard-of, unique and even eerie they may sound, yet the words had the authority of a fully awakened saint.

What a privilege-being engaged to each other even before birth!

The holy words of Saint Hira Singh supercharged with God's Name, remind us of similar mythological-historical elements of ancient Indian religious lore in which rishis or

gymnosophists- to use the Greek word coined and popularised by Alexander's historians, predicted things and events thousands of year in advance.

Baba Hira Singh is the only beloved of the Guru whom Bhai Randhir Singh has called 'a saint' in his " Rangle Sajjan" (Friends Dyed in the Love of God's Name)

Her Holiness Sant Mata Ranjeet Kaur was born at Daudpur on 8 August, 1918 near, Khanna and her future consort His Holiness Baba Waryam Singh at Dhamot- the place where the above- mentioned sakhi-story took place.

Outlining a description of His Holiness' marriage, his elder sister Mata Jaswant Kaur wrote in *Atam Marg*:-

"His marriage had been solemnised right in childhood days because in those days children were married off at just tender age. My Respected Brother's wife called Ranjit Kaur bore the name Udam Kaur in the beginning. Her father Saint Hira Singh, a Name-permeated beloved of the Guru enjoyed high state of spiritual elation even as a householder. Once when he paid a visit to Dhamot as one of the Five Beloveds of the Guru, to conduct Uninterrupted Reading of Sri Guru Granth Sahib Ji, he had, eight years in advance, predicted that a son would be born in our house who would be united in wedlock to a girl yet to be born in his own family."

After a dramatic meeting with His Holiness Sant Ishar Singh Ji Maharaj of Rara Sahib on 9 Maag, 1936, Baba Ji went to Mastuana to attend 19 Maagh anniversary of Merger in Divine Light of His Holiness Sant Baba Attar Singh Ji of Maustuana. After that for about two months at a stretch he stayed with Saint Shamsheer Singh at Kamaalpur. From there after a visit to Saint Teja Singh Double M.A at Cheema, he reached Jawaharke near Mansa and sat in a thicket consisting largely of Capparis deciduas (Karir) trees.

This year itself i.e. 1936 in the month of June, His Holiness Baba Ishar Singh Ji of Rara Sahib's diwans (holy discourses) were organised in village Dhamot.

On the 2nd day Bibi Ji Ranjeet Kaur came to pay her respects at the time of personal contact while His Holiness sat in a chair. His Holiness Baba Ishar Singh said, "Where is Waryam Singh?" With tears welling up in her eyes she slowly said, "Your Majesty, I have no idea. Ever since he met your kind self at Rara Sahib I don't know where he has gone."

Seeing her pathetic state, His Holiness said, "He will be here in the evening".

(Sant) Young Waryam Singh was moved by the thought-wave. Emerging from the thicket he quickly reached the railway station at Mansa, bought the ticket and chugged with the 12 O'clock train. He got down at Kup railway station after crossing Jakhal and Dhuri and via Maloud reached Dhamot in the evening. On the way he had received the news of discourses in his village; therefore he reached the place of Holy Assembly directly without going home. After the conclusion of the diwan, he accompanied His Holiness on an outing when His Holiness questioned:-

" Where have you been?"

"Jawaharke, your Majesty"

"Today, your wife was extremely sad, indeed. You must remember that you have your wife to look after and provide for. Don't make journeys incognito into unchartered areas, to the great distress of your wife without informing near and dear ones."

Once His Holiness Saint Isher Singh Ji Maharaj was taking an outing. Just a little distance behind followed Baba Ji Baba Waryam Singh with his receptacle (gadwa) full of water, dangling from his fingers. A mile or so out of the Gurudwara when there was no one around His Holiness stopped short.

Slightly bent forwards and balanced on his curved stick, he stared fixedly at Baba Waryam Singh Ji- then just a youth in the prime of his life-perhaps watching as well as planning his future.

Face to face with young (Sant) Waryam Singh, Sant Ji ordained, "My dear son, go home to your wife and fulfil your duties of a householder. Your wife is a determined lady of great faith and strongest convictions. She is firm like a rock. She will become a means for redeeming millions of disciples of Guru Nanak's house. I would have freed you from your marital obligations but that would mean injustice to your wife and you."

"Besides", His Holiness continued, "you yourself are responsible for your wedlock. In your past life you were a hermit who had renounced the world and lived like a recluse in a hermitage cut off from the world. The thought of marriage had never entered your heart. This lady who is your wife now served you with devotion and faith, doing such chores for you as washing your clothes and cleaning your hermitage, and smearing it with slime of clay."

"The thought had started germinating in you that the cloister and the hearth can go together as taught by the Great Gurus. It is not good to remain a bachelor and suffer as a result."

"It's this brainwave of your past life which is going to be fulfilled now, in this life."

Up to 1941 having been counselled by His Holiness Sant Ishar Singh to give up peripatetic ways and adopt a more settled way of life, Baba Ji undertook a variety of activities, including even short missionary trips on daily basis punctuated by short term stays at or visits to Rara Sahib.

Later he even did a course in telegraphy in Ludhiana to acquire means of livelihood.

Though Baba Ji had gone to Nawab Shah,

Sind, in search of a job, yet he stayed on there, preaching the message of Guru Nanak Dev Ji within a radius of 60 km to the new settlers. For a time he also worked at Delhi with Mohan Singh Koka-cola. Then on 14.04.1941 he was enlisted in 2nd Patiala Lancers by Raja Birinder Singh who was a colonel in the First Patiala Lancers.

All these activities and tasks seem to have the tacit consent of Biji.

On June 1, 1945, Biji gave birth to Manjit Singh, her eldest son, but she was in poor health.

In June 1953 Biji and Baba Ji both made a pilgrimage to Rara Sahib. His Holiness placed his blessed hands on their heads, saying, "Holy grace rained on you always. You must work hard to be happy and prosperous." No sooner had the blessed hands touched them than rays of light again illumined their inner being dispelling darkness. Faith and hope seemed to fill their sad seared hearts.

Upto July 1956 Biji and Baba Ji remained in Patiala from where he was transferred to Jalandhar on the merger of Pepsu with Punjab. Biji and Baba Ji had made frequent visits to Dhablan and Rara Sahib during this period.

After spending the Godstipulated period of exile at different places His Holiness-blessed congregation again got united in Chandigarh in 1960. Baba Ji got a number of diwans-discourses of His Holiness organised in Chandigarh in Gurudwara Sahib sector-19 which was still under construction. A picture of philanthropy His Holiness donated all the offerings made to him to the Gurudwara. Many times Biji told the congregation that they were not very rich as Baba Ji was the only breadearner of the family. They took loan for defraying the expenditure incurred during diwans. When the loan was repaid, they again approached His Holliness for fresh diwans at Chandigarh. In all these diwans Biji served His Holiness and the congregation with her own

blessed hands without sparing a single thought for her own wellbeing and personal convenience.

Though Baba Ji was a regular employee of Punjab Government with a regular monthly salary, yet the growing family of four children was taking its toll. In July 1966 the whole family paid a visit to His Holiness Baba Ishar Singh Ji and Biji found an opportunity to lay bare the feeble financial status before His Holiness. The prices of essential commodities had skyrocketed and consequently family expenses had increased tremendously. Hearing this, he became serious and commanded-leave your job in Chandigarh and go to your farm in U.P. The Timeless God will help you. Under your supervision and in your presence your farm will yield bumper crops.

Biji said, " Maharaj, we are total strangers to farming."

"You will learn all this in due course of time"

Again as a second thought Biji put in a request-

"O Great Grantor of boons, shall we have milk in the family, too?"

His Holy Majesty replied-

"So much that you won't be able to handle it".

In total obedience to His Holiness and with the boon that wealth if donated not only just increases but gushes forth upwards like a perennial spring bestowed on him- Baba Ji left for U.P., relinquishing his service in the Civil Secretarial at Chandigarh in 1966, after putting in an application for a long leave of 5 years.

Forthwith Baba Ji wended his way to Faizganj Farm, Tehsil Bilaspur Distt. Rampur U.P. His Holiness Baba Isher Singh Ji Maharaj had again, through his holy commandment to Baba Ji highlighted that agriculture is possible under the solicitous care of the agriculturist

himself-kheti Khasman seti-Baba Ji constructed a house and collected all the paraphernalia required for farming. Soon he was among the elite farmers of the district. The family abounded with milk. Biji complained that milk had tied her down and entangled her so much that she could not move out of the house even for a day in spite of herself. Handling milk was a tiresome task.

About 2 years later in September 1968, Baba Ji in utter dejection paid a visit to His Holiness Baba Ishar Singh Ji Maharaj at Rara Sahib and requested humbly, "Lord, grant me a holy promise that my farm gets sold. There is no trace of Sikhism in the Tarai area. Even the preachers and the custodian-readers of Shri Guru Granth Sahib undertake to perform Uninterrupted Reading (Punjabi type) of Shri Guru Granth Sahib under the influence of liquor. At such an occasion the persons in whose house such an uninterrupted Reading is done drink wine and eat meat to their heart's content with reckless abandon. Cattle-lifting and other forms of violence are not looked upon as bad. Indeed, I feel I have been singled out and left alone high and dry". Very carefully His Holiness listened to Baba Ji's account and said, " Don't sell off your farm. So large congregation will you have that you won't be able to manage it. I, too, will visit you sometime in future".

Baba Ji teamed up with Giani Harinder Singh, Bhai Surinder Singh and some others. He started systematic propagation of Sikh religion. He took his own tractor and went to every hamlet and village of the Terai area bringing the teachings of the Sikh Gurus to the doorsteps of the people. He travelled in jeep wherever roads permitted. Sometimes he even walked and sometimes cycled, if other vehicles failed him. Slowly his followers grew and swelled to many many thousands. The thugs, the bullies, the ruffians, the hitmen and cattle lifters of yesterday were transformed into the

devout Sikhs of today. The liquor brewers, the liquor bibbers and the drunkards became saintly by his Messianic touch. They became the very embodiment of the virtues of Sikhism—the true Khalsa of the Tenth Master, Guru Gobind Singh Ji Maharaj.

During his residence in U.P. even attempts were made on his life. If Tarai area involved encounters with wild animals in the fields, in the homes people were no less wild. Biji stood by him through thick and thin. She took care of all the things that Baba Ji required like a general assistant. In spite of the call of back-breaking domestic duties, most of the time, she accompanied him on daily or weekly preaching trips which were very arduous, indeed. The hard work paid off. The congregation grew so big that it was difficult to handle it. The holy words of His Holiness Baba Ishar Singh Ji Maharaj had come true.

When on Baba Ji's invitation, His Holiness Saint Ishar Singh visited Tarai area in January, 1973, he was pleasantly surprised to see the enthusiasm of the people. That the congregation sang after him resoundingly as it did in Punjab drew the comments from him. "This is a new Punjab. The congregation sings just as it does in Punjab".

Baba Ji's devotional singing echoed upto 1978 for full 10 years in U.P.

All of a sudden, he took the decision to migrate back to Chandigarh after disposing of everything that belonged to him in U.P. at throwaway prices including his fertile land of Faizganj Farm.

The unexpected departure of His Holiness Saint Ishar Singh Ji Maharaj in 1975 in London was a great catastrophic blow for the duo of them. Perhaps this tragedy had made up their minds not to stay at the place where they had received the news of their beloved's demise. Even though both of them were in their late fifties and quite mature, the agonising effect of this shock of their lives lasted for full

one year in which their eyes remained suffused with tears most of the time and sighs escaped their blessed lips spontaneously.

Reaching Chandigarh, he rented a house in Sector-34 and established his mission here, naming it Vishav Gurmat Roohani Mission (= literally it means Universal Spiritual Mission of Sikhism). After consulting some organisations, Baba Ji quickly undertook the purpose for which he had specially come-propagation of the message of Sikhism as enshrined in the pristine teachings of Gurbani—the Eternal Word of God. Biji was very very alert and vigilant during these diwans or discourse sessions which were usually held in the rural areas lying in the immediate vicinity of Chandigarh. This area was not entirely new to him. While working in the Punjab Civil Secretariat from 1960 to 1966, he had taken short trips into this area and had acquainted himself with the desires and aspirations, customs and mores and general life and also the dialects spoken by the people in this area. Now their joint missionary activity reached its culmination and acquired a new intensity and urgency. They kind of reconsecrated themselves to the House of Guru Nanak for achieving this object. Baba Ji usually used to say", ਮੈ ਕਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਮੈਥੋਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ— I am not the doer- I am being made to do". Mostly this area is inhabited by poor people who either worked as milkmen or worked in the lower rung jobs like peons and watchmen etc. They were tobacco growers and tobacco smokers in hookahs or otherwise chewed it. It is also called Area of Panj Pirs. The religious faith of these tobacco addicts is described playfully by the phrase:-

ਕੋਈ ਰਨੋ ਦੇ, ਕੋਈ ਧਨੋ ਦੇ
ਕੋਈ ਪਰਬਤ ਵਾਲੀ ਜਨੋ ਦੇ
ਵਿਚ ਢੋਲ ਢਮਕਾ ਸਰਵਰ ਦਾ
ਨਾਲੇ ਹਿੜਵਸ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ
Some worship the goddess Jerry
Some worship the goddess Terry
Some worship the goddess of mountains

*There is also drumbeating of Sakhi Sarwar
As well as little attachment with Baba
Nanak.*

Baba Ji held first diwan (Discourse with Devotional Singing) in Sarangpur village which can be taken as a typical example of subsequent early diwans. Womenfolk kept sitting on the rooftops and menfolk had turned up, no doubt, but kept standing at a distance with long sticks held up in their hands in the manner of the past when they had attended Akharas or nauthankis. It was the same story where Baba Ji visited for the first time. Women had children in their laps both weanlings and suckling's or others slightly grown clinging to them.

Biji seated them in two groups- the ladies on the left and the gents on the right. She taught them how to take off their shoes, deposit them in the Shoe House, take a token (which could be exchanged for the shoes at the end) and then sit peacefully and listen to the holy words and sing when it was their turn to sing. Biji got them to maintain strict silence and remain disciplined and silent and if a child cried she asked the mother to leave the side and pacify the child at a little distance so as not to disturb other deevotes. But her real role was in the post diwan period. Like a mother admonishing her children she came down heavily on the weak faith of the disciples especially women who worshipped Mata Rani, Guga, Khera and the like- a fractured faith, capable of achieving nothing. Persuasively like a mother she explained to them that Guru Granth Sahib-Guru Nanak Dev Ji is capable of granting every boon -

ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਿਆ ਨਾਹੀ ਘਰ ਤੇਰੈ (O True Lord, what in thy house is lacking) & ਜਿਤੜੇ ਫਲ ਮਨ ਬਾਛੀਐ ਤਿਤੜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸਿ (Whatever gifts one can think of, as many are available with the True Master). Especially womenfolk brought to her the complaints of their husbands generally who were drunkards

or took some other drugs. Innumerable, came under her magic spell and acted upon her motherly advice, became baptised Sikhs-the Khalsa of the 10th Guru-thus making their life's journey fruitful.

When Baba Ji's house was nearly completed, diwans (discourses) began to be held in front of #781 Phase 3B-1. Biji used to be awfully busy throughout Sunday. Though all the sewadars had acquired enough experience, yet she had to give the final "go ahead" to Baba Ji after everything was battle ready. When sufficient congregation had gathered Baba Ji would emerge from the house to begin the Sunday discourse.

Earlier community kitchen food was brought by the congregation but later arrangements were also made to prepare food atop #781.

As the congregation in Mohali swelled, so did the offerings made by the faithful. Money, clothes and gifts poured in. Biji was very meticulous in her care in not allowing anything in cash and kind given as votive offerings to enter her home #781 Phase III-B-1, Mohali.

His Holiness Sant Waryam Singh left for heavenly abode on 31st Oct., 2001, bestowing the whole responsibility of looking after the mission & carrying the torch of Nam-Simran, to Bhai Sahib Baba Lakhbir Singh Ji, the blessed Saint & devotee. During this period Baba Ghola Singh was most steadfastly served Her Holiness, Mata Ji. He was a stayin nurse, chauffeur, companion, care giver, attendant, cook etc. all rolled into one. He also took Biji on short trips in the car.

In this year 12th Anniversary Samagam was held on 28th to 31st Oct. 2013. She paid no visit to Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib because of failing health. Devotees who wanted to have a glimpse of her were asked to visit her at #781 Phase 3B-1.

Earlier although bedridden and weak but

alert, she made regular visits to Ratwara Sahib. It was only a month back that she had stopped coming to Ratwara Sahib because she had suffered a massive heart attack. But nobody expected that the inevitable is about to happen so soon in succession to the Smagam which concluded on 31.10.2013.

Three four days back Biji is reported to have said", Now I am free. I have done what I was supposed to do". She left for heavenly abode on 1.11.2013 at around 11.30 p.m.

The sacred dead body of Biji was taken to Ratwara Sahib early next morning. After ceremonial washing it was placed in a glass coffin in which her face slightly pillowed upwards was very clearly visible.

In the morning on 2.11.2013 it was taken to the Diwan Hall for a holy last glimpse by the community of the faithful.

All day devotees continued to pour in. Tributes of silent tears, along with garlands of flowers, costly embroidered sheets of various types of cloth, blankets etc. were spread on the coffin one by one and then removed, which was raised on the distant end of a devotee paying his respects. Tributes were being paid in words by devotional singers, saints, V.I.P's etc. in subdued tones. Devotional singing continued throughout the day. Listening to praises and virtues of Her Holiness, the congregation was moved to tears after short intervals.

The prayer to Guru Granth Sahib for allowing the congregation to head towards the pyre was said by Jathedar Iqbal Singh. The body was taken out from the glass coffin and placed on a white cloth wrapped wooden bed. Hundreds of members of congregation tried to act as pallbearers along with all important pallbearers.

After reaching the cremation point, the body was placed on the pyre and stacked with firewood, the samagari – the usual fragrant

spices (with flammable materials in it) were sprinkled on it. Ghee was profusely thrown on all sides. After the prayer was said by Baba Harpal Singh, the pyre was lit up by Manjit Singh, the eldest son of Her Holiness followed by others.

Tears flowed copiously from thousands of eyes. Some were wailing and crying loudly. Some stood immovable transfixed by grief. At one time devotees who sat on all sides surrounding the lit pyre could be imagined like beads of a big rosary with Biji's pyre at the centre.

On 4.11.2013 around 9 A.M. or thereabouts utter pindrop silence reigned around the cremation area-roof of the cell-meant to be a retreat for Baba Lakhbir Singh Ji. Most of the holy mourners were dressed in white. After all those who were to gather ashes had mounted the platform, a prayer for permission from the Gurus was said for collection of ashes and other mortal remains of the deceased. Many watched from close quarters, others stood on the raised places wherever available. All the ashes were collected in metal urns and bags.

Uninterrupted Reading (Akhand Paath) of Shri Guru Granth Sahib was in progress.

Baba Harpal Singh said the prayer for permission to leave for Kiratpur Sahib.

The urns were placed in a flowers-bedecked glass bus carriage which is used for ceremonial conveying of Sri Guru Granth Sahib in procession of devotees on the occasions of Gurburabs through the city.

The bus belonged to Gurudwara Sahib Sahidan, Dhaki Sahib Manoli.

With 31 vehicles the motorcade left Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, in the morning.

At Gurudwara Patal Puri at Kiratur

(... continued on P. 87)

The Supreme Sacrifice Of Young Souls

The Lights Immortal

Sant Waryam Singh Ji

The Great Struggle - The life of the Respected Tenth Guru is a life of great struggle because on the one hand, it was very difficult to awaken people petrified by deep darkness who had become unconscious; on the other hand the forces of unrighteousness were eager to choke the voice of righteousness. Any further commentary on this will make the explanation very lengthy. To cut short, at that time the different orders in the sphere of religion were at daggers drawn with each other and dogmatism ruled to such an extent that, a person with convictions contrary to one's own, was not even considered a human being. He would be killed, his household would be looted, his women folk were molested, and his children were made slaves which was considered a good deed. Those who caused this darkness were the Emperors, their Prime Ministers and other ministers, *quazis*, (the judges of Muslim religious code), *mullahs*, (the Muslim priests), who had come from the west of India. They had adapted the definition of religion in accordance with their interests and called them doers of good deeds by calling every sin a good deed. No matter whether they ruled in the hills in the Hindu guise or whether they ruled from the throne of Delhi in the Muslim garb, the narrow minded rulers and the political power were eager to crush the loud voice raised for righteousness and peace by the Tenth Master. Guru, the emperor, proclaimed that I have no enmity towards anyone; I am only paving the way of the Religion of humanity. This voice of

the Guru greatly pricked the kings because they were afraid of the daring of their subjects who were becoming religious and who were getting to know their rights. The Guru emperor says that the hills chiefs banded against him when he was putting up at Paunta Sahib and Fateh Chand the ruler of that area along with all the hill chiefs attacked him without any provocation from his side.

At that time in the light of spiritualism he was producing a lot of literature on all the religions in a pure form. Says he -

*Fateh Shah, the king then became angry
For no reason he took up arms against me.*

ਫਤੇ ਸਾਹ ਕੋਪਾ ਤਬਿ ਰਾਜਾ।

ਲੋਹ ਪਰਾ ਹਮ ਜੋ ਬਿਨੁ ਕਾਜਾ।

Bachittar Natak

(Autobiography of the Tenth Guru)

the battle was imposed on me. I never wanted that anyone should be attacked and his territory be snatched from him. I had no alternative left because my father (Guru Teg Bahadur) and grandfather (Guru Arjun Dev) who had gone to the greatest lengths putting up with tortures peacefully, had already borne so disgusting tortures; to get martyred at the hands of those tyrants without lifting a finger had no importance because non-violence had been practiced to the farthest extreme. Those tortures were wearing down the patience of the great Gurus. Although they were masters of the occult powers, yet remaining within human limits, they sacrificed themselves in an attempt to open the eyes of the tyrant. No one wants wars. All want to live in peace and happiness. But when no course is left,

it is rightful to take up arms against arms for self protection; and to gather people with the same views to wipe out wickedness. Rather religion demands that it is no use getting yourself beheaded like cowards. Lay down your lives like the brave people. Sikhism, the Guru's path, wishing the well-being of the entire world, prays, O Wondrous God! Save the burning world; by whichsoever way it can be delivered, deliver it. The religion in which so vast a philosophy is found, hostility to anyone is out of the question.

In this way the entire life of Guru Gobind Singh, the great spiritual king (True emperor), was passing correcting wickedness and trying to spread the light of truth. He had kept 52 poets and 50 writers in his court to transcribe the entire ancient literature. The Poet Mangal was given Rs. 60,000 of those times for translating a chapter of the Mahabharata; and he was given so many gifts that the Guru sent 200 soldiers, with still more gifts, to carry them home to the poet.

The attacks at Anandpur Sahib : *About fourteen times attacks were launched on Guru, the True Emperor. The warriors, who had risen in the form of the Khalsa in defence of truth and righteousness always fought off these attacks. Those who launched these attacks had untold number of soldiers in their armies, their weapons of war, also, were too numerous to learn to use. With limited resources at their disposal the beloved disciples of Guru, the emperor, strengthening themselves with truth, continued to fight a determined battle with Aurangzeb and the chiefs of 22 hill ranges. At last the political power of the whole of India comprising the armies of the chiefs of 22 hill states, untold millions of Aurangzeb's (a Muslim king of India) army and misled by participation in a crusade, the dacoits (whose heads were turned) joined hands in this*

battle, the total number of the armies roughly being put at 10 lakhs. On the other side the Guru had neither great supplies of food, nor a big store house of weapons. It was a most unequal battle but Guru, the emperor's words were, that -

*I'll make sparrows tear hawks,
I'll make one fight against a lakh and a
quarter.*

ਚਿੜੀਓਂ ਜੇ ਮੈਂ ਬਾਜ ਤੁੜਾਓਂ। ਸਵਾ ਲਾਖ ਜੇ ਏਕ ਲੜਾਓਂ।

This miracle could now be clearly seen taking place. The siege lasted six or more months. In the forts of the Guru, the emperor, the storehouse of food and weapons fell to a very limited level. The Khalsa (spiritual soldiers) army boiled the leaves of the trees and drank the water. They mixed the barks of the trees in the flour and ate it up. Because the siege lasted long even the besiegers were upset. They tried to convince the Guru by placing the letter bearing Aurangzeb's signature along with the Quran on a plate. The Hindu hill chiefs placed the sacred Gita on a plate and in the same plate they placed a cow modelled by them and promised that swearing to protect the honour of the Gita and the cow, they reveal truth in their hearts that if you evacuate the fort, you can live wherever you please. Similarly those owing allegiance to the Quran took an oath on the Quran and offering the sacred Quran as guarantor said that we the followers of Prophet Mohammad's sacred text request you to evacuate the fort. You leave Anandpur Sahib, and go wherever you please, no inconvenience will be caused to you. Guru, the king of kings, knew that these treacherous people neither believe in God nor are they righteous. They are just striking at the root of their religion for their selfish interests. Therefore the offering of the Gita and the symbol of cow by the hill chiefs as guarantor and the swearing on the Quran by those who owe allegiance to the

Quran is a deception. It is their sheer shamelessness. Listening to the requests of the disciples, Guru the emperor, made up his mind to evacuate the fort; although he knew that these so-called believers (of Islam) and goddess worshippers are completely hollow from within. Their belief in the Quran and the others' belief in gods and goddesses is playing a trick for their own interests. In this way Guru, the emperor, taught that no doubt the whole world respects the scriptures of their own faith but it is also the duty of the saints to respect the religious symbols of others. Setting a precedent of respect for the symbols of other faiths, Guru, the emperor, evacuated the fort on December 20, 1704, (in the Samvat era six Posh 1761) on Wednesday after midnight. Great is Guru Gobind Singh, the emperor, who by respecting the scriptures of other faiths to the greatest extent, showed that the word of God whether it is in Arabic or in Sanskrit or in any other language is worthy of the fullest respect. To have faith in that word of God is greatest. No sooner was the fort evacuated than the cunning rulers, paying heed neither to the sacredness of the Quran nor to the Gita and the cow, set all their armies on a handful of disciples of the Guru and ordered that all should be surrounded and done to death. Let no person be allowed to escape alongwith Guru Gobind Singh. From Anandpur Sahib to the banks of the Sirsa river a fierce battle was fought.

An Exceptional Event - The Respected Guru, in order not to let the ambrosial time of the morning of 7 Poh go waste, began the singing of the Ode in the Asa measure (Asa Di Vaar). On one side a fierce battle is raging, and on the other the great soul essence of the love of God is being enjoyed by concentrating the mental eddies of the

mind. To body he preferred the singing of hymns being done in order to remember God. Here the Sirsa river flows through a wide trough. Owing to rain in the hilly areas, it became really very cold and foggy. The Sirsa river is overflowing its banks and it seems that today, the river Sirsa, too, committed a mistake of stopping the of way of Guru, the emperor, by obstructing the sacred task of his by becoming a hurdle in his way. A pitched battle was fought here. Guru, the king of kings, had been sleepless for four days and he was badly exhausted. A great literary loss was suffered here which can never be made good because the untiring labours of 20-22 years of Guru, the emperor, the result of his intellectual churning, was claimed by the Sirsa as if by way of an offering in a moment. But great was Guru, the emperor, who bore everything as the will of God.

Fierce Battle at Chamkaur Sahib - Leaving this place Guru, the king of kings, entered the mud fortress of Chamkaur Sahib which was a big house (a haveli) but situated on a high place, on December 22 in the morning. Early in the morning an army consisting of countless soldiers came and laid siege to the fortress. *In that fortress 40 Ever-ready-to-die disciples, marjiwaras, of his and two of his sons, the princes, were with Guru, the Emperor.* Right in the morning began the battle. The whole day long 25 Sikhs, emerging one by one from the fortress, exemplified the desire of the Guru of one Sikh fighting a lakh and a quarter.

No one showed any signs of fear. From the fortress for miles around a vast militia could be seen. It appeared as if a flood of armies had come. One more than the other, all were eager to reach the fortress. 25 Singhs fought till noon. As the heat of the sun began to decline, they sacrificed themselves, being cut to ribbons. But it was

wonderful to watch that no one showed any sign of discouragement nor did anyone throw down his arms. They wielded weapons till the very last breath. After this his eldest son, *Prince Ajit Singh, who was aged about 18, asked permission from Guru, the emperor, saying, King of Kings, kindly allow me, too, to make my body successful by fighting in a determined way in this yagna of a battle being waged for the protection of humanity.* Cheerfully Guru, the king of kings, allowed him to do so. With his own blessed hands, he adorned him with the weapons. The prince rode his horse and accompanied by five singhs entered this surging host of the enemy. Writing of that time, the love gushing poet, Yogi Allah Yaar Khan, says thus -

Out comes the beloved son of Gobind from the fortress

Look there; out comes the king from the fortress.

Out comes he riding a horse from the fortress.

Out comes he, sword in hand, from the fortress

Of that sword what praise can be sung

With this sword of the tongue

Out that came from the sheath.

No song this sword tongue of mine could breathe.

ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਦਿੱਲਦਾਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਸੇ ਨਿਕਲ ਆਏ।

ਵਹੁ ਦੇਖੀਏ ਸਰਕਾਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਸੇ ਨਿਕਲ ਆਏ।

ਘੋੜੇ ਪੈ ਹੋ ਅਸਵਾਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਸੇ ਨਿਕਲ ਆਏ।

ਲੇ ਹਾਥ ਮੇਂ ਤਲਵਾਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਸੇ ਨਿਕਲ ਆਏ।

ਕਿਆ ਵਸਫ ਹੋ ਉਸ ਤੇਗ ਕਾ ਇਸ ਤੇਗੇ ਜੁਬਾਨ ਸੇ।

ਵਹੁ ਮਿਆਨ ਸੇ ਨਿਕਲੀ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੀ ਯੇਹ ਵਹਾਂ ਸੇ।

Seeing the skill of Respected Ajit Singh in using weapons, even the enemy cried, "Brave, brave" because so fast was the sword moving and cutting that even the eyes could not follow its movement. The speed of his moving sword was no less than the speed of lightning.

These very five Singhs fought away for many hours. But in the beginning it so

happened that the generals of the armies of the hill chiefs, the Nawab and the Moghuls ordered to watch the art of fighting of the Prince. They are six Singhs and against them only one-to-one fight should be fought. Thanking God, cowards among the enemies retreated. But those with pride in their bravery came forward, one by one, to face them. *History tells us that the six of these delivered 150 soldiers of the tyrants to eternal sleep with the touch of their swords.* Then breaking all the rules, the soldiers of the wicked armies fell on them. Prince Ajit Singh, fighting alone, had gone a long way off. At last, he is trapped in a great siege just as Abhimanyu in the battle in Mahabhartta got stuck up in the defensive works of the fort when he went to break the circular formation (Chakarvyuh) and could not get out. The sword of Prince Ajit Singh broke. And he plunged his small spear into an armoured Moghul soldier, which piercing the armour, got stuck up in the bones; disarmed thus, he became a martyr. Having sacrificed his pure body, he entered the Deathless City of God. His fight gave a lot of zeal to the remaining Singhs in the fortress. Among the remaining Singhs was included Prince Jujhar Singh, aged 14, who was the second beloved son of the Tenth Master. He came forward and said, "Dear Father, my elder brother has attained martyrdom. I'll not lag behind from him. Although physically my age is small yet because of the strength granted by you, immeasurable force has entered me. Allow me to fight." Guru, the king of kings, patted him on the back. Small sized arms were sported in his belt. Giving the small sized sword and bow, the Guru showered parental love on him. Making him ride a horse, he gave five Singhs to accompany him and said, "My dear son, today justice is fighting against injustice. This fight will not end with our martyrdom. It's a long

battle. Unrighteousness is to be conquered. Go! you, too, make an offering of your body in this great task.”

Friends, what a moving sight which, not to speak of seeing, we can't even listen to a description of! Just to remove the sufferings of the afflicted and to bring justice in the world, a dear father, who was not to annexe any territory nor was he to snatch any other kingdom, staked all his comforts. Today his dear son aged 14 is about to enter the great war. There are no tears in the father's eyes. Being pleased, he is patting his back. Taking him in his arms, he lifted him and showered love on him. He kissed the forehead, patted his back and said, “You also make your offering in this struggle for freedom. One who is born in the world is sure to die. You attain to that state where great celibates, yogis, alms-givers can't reach.

Till the setting of the sun this little being did such wonders that they will be praised for centuries to come. I do not make comparisons but it would not be out of place to say that in the Sri Lankan War of Sri Rama Chander, Laxman became unconscious. Sri Ram was bound to be moved at that time but with the picture painted of the pathos of Sri Ram at that time in the Ramayana a flood of tears starts even in the eyes of the reader. Similarly when Abhimanyu died in the battle, the five Pandavas wept like children even after being consoled by Lord Krishna. Respected Vashisht who was the spiritual Guru of Sri Ram could not bear the shock of separation from one hundred sons by their death and came to the Satluj river to end his life. But the river began to flow in one hundred streams which gave it the name of Shatdrav - the river of one hundred waters. But great was Guru Gobind Singh Ji, the king of

kings. Describing his condition at that time, the same poet writes -

Separation from Joseph moved Jacob to misery.

Is such an example found in the prophets of yore?

That he shed not a tear on the death of sons four.

Whom he got cut to pieces.

Thus Guru Gobind Singh raised the status of sages, rishis.

ਯਾਕੂਬ ਕੋ ਯੂਸਫ ਕੇ ਬਿਛੜਨੇ ਨੇ ਰੁਲਾਇਆ,

ਸਾਬਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਐਸਾ ਰਸੂਲੁ ਮੈ ਹੈ ਆਇਆ।

ਕਟਵਾ ਕੇ ਪਿਸਰ ਚਾਰ ਇਕ ਆਂਸੂ ਨ ਗਿਰਾਇਆ,

ਰੁਤਬਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਿਸ਼ੀਓਂ ਕਾ ਬੜਾਇਆ।

The battle came to a standstill. Eleven brave Sikhs were left with Guru, the emperor, twenty nine having attained martyrdom. The besiegers whose bravery was recognized through the length and breadth of India were the leaders including Nahar Khan, Haibat Khan, Ismael Khan, Usman Khan, Sultan Khan, Khwaja Khijjar Khan, Jahan Khan, Najib Khan, Mian Khan, Dilawar Khan, Said Khan, Jabardast Khan, Wajid Khan, Gulbeg Khan etc. The great warriors of Guru, the emperor, were Atam Singh, Man Singh, Daya Singh, Mohkam Singh etc one surpassing all the others. Night had fallen. The singhs after a careful thought resolved that in the form of Five Beloveds a request must be made to Guru, the emperor, that, whether using occult power or whether using human power, he must escape from the battle and remake the Panth. On repeated requests, he accepted the proposal which was in the form of a Hukamnama (a letter of order).

Guru, the king of kings, made Bhai Sangat Singh who resembled the Guru in every feature of the face, sit on his seat and gave him his dress. Then he uttered the holy words that Five Singhs, the teacher of teachers, the very image of the Guru, will

always remain undifferentiated from him. Till downfall from the lofty principles does not set in, I will look after the Khalsa Panth-

The Panth Khalsa (The Path Pure) is

The crop sown by me

And I'll look after it, surely.

ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਖੇਤੀ ਮੇਰੀ। ਕਰਦੂੰ ਸੰਭਾਲ ਮੈ ਤਿਸ ਕੇਰੀ।

ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ

At that time Guru, the emperor, gave his bow and many hundreds of arrows to Bhai Sangat Singh and said, "Sitting here, go on slowly shooting the arrows. Making the four of Bhai Ram Singh, Kehar Singh, Santokh Singh, and Deva Singh sit in the four towers, he ordered them to slowly fire the musket shots; and he ordered Jiwan Singh Mazabi and Katha Singh Ravidasia to strike the kettledrum, the *Nagara*. After fully arming the three of Bhai Daya Singh, Dharam Singh and Man Singh, the Guru emerged from the small door of the fortress to enter the royal army. At that time Guru, the emperor, thought it not at all well to escape by stealth. Upholding the principles of bravery and the lofty principles of humanity, he cried out in a loud voice that the teacher (pir) of India is going (*Pir-e-Hind meravid*). The night was dark. Pitch darkness enveloped the place. The visibility being very low, the army fought among themselves to death.

Guru, the emperor, reaches Machhiwara, from where seated on a cot, he escapes as pir (teacher) of Uch.

The Supreme Sacrifice of Young Princes

- Travelling in this manner, he reached Rai Kala at Rai Kot. When Rai Kala heard the story of the Guru, he was immensely moved. Guru, the emperor, sent Mahi to Sirhind to bring the news of the younger princes, his very young sons. On return from Sirhind, he wept and wept, telling the whole story. Hearing of the martyrdom of

the younger princes and the mother, such a flood of tears flowed from the eyes of Rai Kala and others who sat at the feet of the Guru, that it would not stop. This is the will of God, said the Guru, which we call inevitability, whatever is to happen must come to pass. Whether one is a child, or a grown-up inevitability must come to pass. Mahi said, "O True king, your servant, Gangu of Kheri, turned dishonest and stole whatever money the mother had. He did not stop at that. He informed the police at Morinda and had the princes arrested. Speaking in front of all the listeners, Mahi said that, without giving any blanket or sheet and with whatever clothes they were wearing, they were imprisoned in the cold tower where there was no protection from the cold wind.

In the lap of their grandmother, the princes whose ages are said to be 5 & 7 years are lying. And they are talking with the grandmother, "Grannie, how is father, the Guru, doing? Where are our brothers? Where have we come here?" The mother (who in reality was a grandmother to them) read out the Sukhmani Sahib (The Psalm of Peace) to them saying, "Sons, the greatest thing in the world is to remain faithful to one's religion. All must depart from this world but to sacrifice one's life for the sake of one's religion falls to the lot of a great man. The character-sheet of your father is unblemished. It does not seem likely to me that they will release us from here, it's possible that they will ask us to convert to Islam. You should not stain the character sheet of your father.

Prince Zorawar Singh said, Grannie, the Primal Lord is just one, He Himself manifests Himself, as you have just read -

*Owner of all places is the Being Supreme
Wherever He lives gets named in this dream.
Our power to act comes from Him;*

What pleases the Lord some day must happen.

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਗਲੇ ਠਾਉ ॥
ਜਿਤੁ ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਰਾਖੈ ਤੈਸਾ ਤਿਨ ਨਾਉ ॥
ਆਪੇ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਜੋਗੁ ॥
ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਫੁਨਿ ਹੋਗੁ ॥

ਪੰਨਾ - 275

Owing to ignorance, being gripped by ego-disease, being separated from God, the Wondrous, and acquiring the status of a mere being, man is suffering. All religions teach this very truth that after getting enlightened through an All-capable Guru, this world for a man becomes the very image of God. Islam, Aryan religion & Sikhism are all one, then why on the pain of death are forcible conversions made or tensions created between them.

Said the Mother, "Dear children, this is the very thing that Sikhism clarifies. The father of Prahlad, forcibly, turned him away from the meditation of God on the pain of death, but Prahalad's divine eyes, being open, he saw God in everybody and in everything. God protected him. Dear children this world is the expansion of only One Soul and at every place there is the same Primal Element. Your father has said like this -

*Being one image, He appears in many forms.
He himself has assumed many forms.*

*Playing many games,
Yet He plays none,*

In the end becomes one.

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ ॥
ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ ॥ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

A life of indiscipline which lacks restraint is death, only a namer lives because ignorance has vanished from his mind. These people live in greatest darkness. They say, giving up your faith, adopt our religion. This is their greatest mistake. They hold up fear of death to people. Enlightened persons know that

soul always, always lives; no death can be found in the soul. They live life in accordance with their principles and they never hesitate in laying down their lives. Your grandfather Guru, protecting the forehead mark and sacred thread of the Hindus, did an epoch-making exploit. He gave his head but did not give up his principles. The grandfather of your grandfather was boiled in water in a cauldron. Instead of cursing, he cheerfully did the will of God and made a great sacrifice. Dear children, *every sacrifice brings light and strength into a society which has gone dead.* Therefore don't be afraid, if the head is cut, let it be cut but never give up the true faith under fear or tempted by greed. Your grandfather is coming to take you, all are bound for the city of Immortal God. Your father is playing a wonderful drama, he is all-armed, all capable; with one thought wave he can destroy all, everything. But here in this world one *Waheguru* exists in His fullness, therefore, whom to curse? Therefore, putting up with great personal inconvenience, he is highlighting the great subtle qualities. Making an ideal man, between whom and God there exists no difference, assume the Khalsa ideal, he fashioned an extremely great man in the form of the Khalsa. The immense greatness of your father is not to be interpreted born out of fear of death. Rather death is to be embraced with smiles like a beloved. The immortal life will issue from this death.

Next day the younger princes are produced in the court of the Nawab of Sirhind. At that time, all the low ranking and high ranking generals were present in the court. The princes were in a fearless state, their innocence and looks of love

showed no fear. Their faces were beaming. Seeing them, many were reminded of their own children and many in their heart of hearts were saying how they are to blame in order to punish them. Then the Nawab said, your father has been killed yesterday, your brothers, too, have died in the battle at Chamkaur. Now you are innocent, your aged grandmother is with you. I am moved to pity for you. We want that you, leaving the faith of the infidels, adopt great Islam. At that very moment both the brothers exchanged glances and wearing the looks of self respect on the faces, said -

*Respected Guru of Truth who is our father,
Who in the world can kill him?*

*ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੋ ਪਿਤਾ ਹਮਾਰਾ ॥
ਜਗ ਮਹਿ ਕੌਨ ਸਕਹਿ ਤਿਹ ਮਾਰਾ ॥*

Suraj Parkash Granth, P. 5952

He is capable of all arts and all things. None in the world is born who can kill him. Who can kill the sky? Can anyone stop a storm even if one tried? Who can get the mountain moving? Who can stop the race of the sun or the moon? Our father appeared in this world to start true religion and to end every trace of unwisdom. Listening to these words of the princes, all the men in the court were wonder-struck. At that time the Qazi said, "Children don't use the Sikh way of greeting in the court; as against this make seven bows" and he illustrated it by bending. At that time both looked at each other and said that we know whom to bow to. If we come across a beloved of the Primal God, or of Allah, we long for his feetdust, let alone bowing to him. We know whom to respect. By bowing to those beloveds of Allah, we get the grace of Allah. Our heads are holy and pure because Allah has made our bodies His home. That's the reason why *we can bow to the beloveds of Gods. To brutes, dacoits, liars & infidels our heads can never bow.* Remember, in the Tenth

door, God lives. There His flame burns with full force. You are devoid of love for God, you are empty dead bodies. The current of life does not pass through you, therefore, why should we bow to you?

Then a voice said, "These children have no fear at all. Why?"

The children replied, "Only he is afraid who has committed a crime, who has sinned against the will of Allah. We wish the well-being of all. Our father also says so. You come attacking, you try to take away the right to live. If we fight back, you consider it a crime. How is it a crime?"

At that time an inflamed Finance Minister of the name of Sucha Nand Khatri sat in the court. Turning a blind eye to the decorum appropriate to his high office, he spoke, "*Look, be wise, the offspring of snakes can never throw out nectar from their mouths.* They too, are the offspring of snakes. Happiness of Allah, the Pure, can be obtained by finishing off these baby snakes." The Nawab listened to him carefully, and addressing the children said, "children, you do not know about the royal way of life. But we wish that you give up the faith of the infidels and adopting Islam, obey its *shariat*, the fundamental code of Islamic conduct. Full arrangements will be made to bring you up. You will be married to the daughters of Nawabs and we'll respect you as our *pirs* (teachers)."

Right then both the princes said, "Our religion is complete. Adoption of a religion means intention to meet Allah, the pure. It means to have a glimpse of God, it means complete absorption in God. No one ever lives in the world, all who come here must depart. One who has attained to God, his coming into this world is a success. The path preached by Guru Nanak is the spiritual Path in which there is no hostility

to anyone, all are called partners. The enclosing wall of the world is so common that the whole world can be taken in an embrace. What Islam are you talking of? Do you obey the teachings of Islam? If you say yes, it's wrong. You do not recognize any goodness, you do not follow any religion. You are infidels not faithfuls. Offering the Quran as a guarantor to our father, you had said, evacuate the fort, we'll do no harm to you. The hill chiefs did the same, offering the Gita and the cow as guarantors. You threw the sacredness of the Quran to the winds, who is a greater infidel than you, who, offering the scripture as a guarantor did not stick to the pledge? Trying to include us too in this group of such infidels and making us obey the *shariat*! Remember that one who did not obey the word of *Allah* relayed through the Prophet, that infidel will not get any place in the court of God. He will be thrown into hells and he will have to bear pain.

The Nawab could match no answer to this reply and the wicked band too, could, match no answer to it. They were given a true talking to by the young princes. Their inner trembled somewhat. But having sinned repeatedly their minds had hardened, petrified so much that a little light could not awake them from sleep. They were incurable cases; the only remedy likely to be effective in their cases was that their soul should be released from the body and to finish the filthy body. If one is infected by cancer, the doctors excise the flesh upto long depth upto where they suspect the roots have spread. The whole court was amazed. Many kinds of words were said. Many questions were asked. At last they were sent back to Mother Gujri. Later it was resolved that as long as they are with the Mother, she would continue to

give them a lesson in courage and steadfastness. The Princes Zorawar Singh and Fateh Singh were going up the stairs of the cold tower. Already the Mother was waiting for them. She took both the children in her arms and pressed them to her heart. She said, my dear sons, you look cheerful, you are perfected *yogis*, who look at profit and loss, happiness and sadness, praise and blame, hope and despair with the same eyes. Your father has granted you spiritual wisdom. To me it appears they (the rulers) must have maltreated you but you, maintaining your mental equilibrium, have transcended happiness and sadness. My dear sons, just tell me what happened in the Nawab's court. Then taking turns sometimes Fateh Singh spoke and sometimes Zorawar spoke saying, Grannie, they wanted us to observe *shariat* by adopting *Islam*. The replies given above were repeated. The Mother was very happy and said, "Sons, this body is perishable. What is born is to die. But truth will always go with man. To change one's faith, being afraid of death, is cowardice. Their memory endures who earn a name in this world. Becoming a light-house to the helpless and to those who have strayed from the path, it shows the way."

The Mother also heard from the Princes that Prince Ajit Singh and Jujhar Singh had attained martyrdom. Many times the idea crossed her mind that had we not asked Guru, the emperor, to evacuate the fort, they would not have been put to this trouble and not made to undergo worst kind of distress. The talk was still in progress when the soldiers came and they separated the Princes from Mother Gujri. When they were leaving, the Mother said to them, "You, remember the martyrdom of your great grandfather Guru Arjun, the emperor, and always remember

the story of what happened in Delhi to your grandfather. This is the practice in our family that if the head goes, let it go but do not stain the name of your family. Get martyred but do not bring dishonour to the mother who gave birth to you. Let not even one spot of ink be seen on the character sheet of your father."

The soldiers lead the Princes away. On the second day they are again produced in the court. There is a great crowd today and a lot of public has come to hear the decision of the court with regard to these children. Many cry in their heart of hearts, but do not let the feelings come on their faces.

The question asked earlier was repeated and the Princes again expressed their views.

Addressing the court, they said, "How can you mislead us? You try to mislead us by holding out false allurements. They are to be left in the world itself. Very great men came into the world, they had their ways, and in the end, were reduced to a handful of dust.

They said, "We are fully ready to sacrifice ourselves, we'll not renounce our faith. At that time that Suchanand, better styled Liar Nand (the name Suchanand means son of purity, truth. In Sikhism for his dastardly role in getting the younger princes executed, he is called Jhutha Nand - son of lies or Liar Nand, opposite of Suchanand - contemptuously) looked at the Nawab who was in serious thought; a ray of compassion and justice was about to bring light to his mind. But Suchanand said, "Respected Nawab, these children are not milk drinking infants, they are not afraid at all. If they grow up, they will be much more dangerous than even their father. It's

better these baby snakes are crushed right now."

Death sentence by bricking them up alive was passed. The description of Mahi was later given the following words of poetry by an Urdu poet -

Sentences to take life were passed on one side,

Zeal to sacrifice implanted in the heart on the other side.

Parents placed stones on hearts on one side, Stonehearts were throwing stones on rubies on the other side.

Brickbats on a delicate body fell on the one side,

The gods were raining flowers on the other side.

The sentences of Qazis on the one side,

There were Princes of the Guru on the other side.

ਜਾਨ ਲੇ ਲੇਨੇ ਕੇ ਫਤਵੇ ਲਗ ਰਹੇ ਥੇ ਇਕ ਤਰਫ,

ਸ਼ੌਕ ਬੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੇ ਡੇਰੇ ਲਗ ਰਹੇ ਥੇ ਇਕ ਤਰਫ,

ਰੱਖ ਲੀਏ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੇ ਸੀਨੇ ਪੈ ਪੱਥਰ ਇਕ ਤਰਫ,

ਚੁੰਨ ਰਹੇ ਥੇ ਸੰਗ ਦਿਲ ਲਾਲੋਂ ਪੈ ਪਥਰ ਇਕ ਤਰਫ।

ਥਾ ਤਨੇ ਨਾਜ਼ਕ ਪੈ ਗਿਰਤਾ ਈਂਟ ਪੱਥਰ ਇਕ ਤਰਫ,

ਕਰ ਰਹੇ ਥੇ ਦੇਵਤਾ ਫੂਲੋਂ ਕੀ ਬਰਖਾ ਇਕ ਤਰਫ।

ਇਕ ਤਰਫ ਕਾਜ਼ੀ ਕੇ ਫਤਵੇ, ਸਾਹਜ਼ਾਦੇ ਇਕ ਤਰਫ,

ਈਂਟ ਪੱਥਰ ਇਕ ਤਰਫ, ਆਹਨੀ ਇਰਾਦੇ ਇਕ ਤਰਫ।

ਸਫਰਨਾਮਾ ਤੇ ਜਫਰਨਾਮਾ, ਪੰਨਾ - 233

The Princes were bricked up in the wall but the wall declined to give space to them; the heart of the wall burst; bricks scattered; the children who had fainted due to cold fell on the ground. Meanwhile two executioners came; they placed their knees on the chests of the children and beheaded them. This is that tragic story which is difficult to listen to and to narrate. (See photo back page)

When the mother came to know about it, she thanked God that her grandsons fought a determined battle like brave men. They gave their heads but did not renounce their faith. The mother was a perfected yogi because when Respected Guru Teg Bahadur

(her husband) was engaged in austerity of meditation at Baba Bakala, she practiced a variety of ascetic ways, sitting outside the underground cell of the Guru. Just as Mother Jito Ji had, at will, cast out her life-breath, in the same way Mother Gujri contemplated the lotusfeet of God. The memory of Respected Guru Teg Bahadur (her husband) came before her eyes, she cast out her life breath by opening the brahm randhra (The Tenth door of the body). The proclamation of the Guru runs -

A gurmukh comes and goes from this world as he pleases.

ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗੁ ॥ ਪੰਨਾ - 932

The Tenth Master listened very patiently to the narration of the martyrdom of the younger Princes from Mahi who had been sent to Sirhind to get the news. Guru, the Emperor, was spontaneously removing the soil with his small sword from round a reed (Saccharam spontaneum). All of a sudden, His Holiness, the Guru pulled himself together, and saw that from the eyes of all the listeners, who sat together round him, a flood of tears streamed down. Nobody was left with strength enough to speak. Their throats were choked; Rai Kala, too, sat silent amidst a flood of tears. Suddenly breaking this silence, Guru, the King of Kings, said, "Mahi tell me one thing that, when this sentence of the greatest distress of bricking the Princes up alive was passed, wasn't there even one person in the whole assembly who protested against it and raised the voice of dissent?" At that time Mahi said, "O Emperor, when death sentence was passed, then, the Nawab said to the Malerkotlians, "Here, I hand over the sons of your enemy to you. You take revenge of your brother who was killed by Guru Gobind Singh in the battle at Chamkaur. Take full revenge by beheading

these children with a sword."

At that time the Malerkotla brothers stood up from their seats and began to say, "Respected Nawab, you ask us to kill these milk-taking tots who do not even know which thing goes in their favour and which goes against. Can't you see your own children are the same age? What crime have these children committed? At their age a father carrying them on his shoulders takes them round a fair. Respected Nawab! you broke pledges, we kept silent. But now cruelty has exceeded all bounds. You have thrown the teachings of the sacred Quran down the drain into a dark well. And in the darkness of dirty mind, you are sentencing these milk-taking tots to death, to bricking them up alive in a wall. How innocent these children are! What lofty thoughts they have! From not even one thing connected with them does it become clear that they are enemies of anyone. They are the ones who see Allah's light in everyone. Won't the earth burst when such innocents will be killed? We refuse to join you in this disgusting drama filled with cruelty. Invoking Allah, we stop you from this sin, if you want to take revenge, take it from Guru Gobind Singh, the lion, by challenging him, who has escaped from the clutches of all.

To take revenge by killing innocent children is a task which befits cowards. From the depths of our heart, we give vent to our disagreement with this proposal of yours. Raising our objections to it, we walk out of this drama of sin and this assembly of wickedness." So saying, they walked out of the court.

Mahi began to say, "Lord! Listening to these words, once a pall of silence fell on the whole court. The Nawab, too, became thoughtful. But that wicked Khatri named

Suchanand, but the fiend should be named Juthanand (Liarnand), said in great anger, "We don't agree with any thing said by the Malerkotla group. The sentence of death will push the heart of the enemy fully into the depths of depression. Even if we fail to lay hands on him, yet the profound grief of the deaths of his sons will eat into the vitals of his heart. These children should not at all be set free nor should their grandmother be pardoned. The Nawab has decided to get them bricked up alive in a wall and I am in 100 % agreement with him."

Mahi said, "True Emperor! listening to the poisonous words of that evil-minded person, the atmosphere of the whole court changed. No other person protested; rather they expressed agreement with the Nawab. Crying bitterly, Mahi told all these details. Guru, the True Emperor, consoled him. On this side the narration comes to an end. On the other Guru, the Emperor, uprooted a reed plant and, taking it in his hand, he sat straight. Throwing it some distance away, he said, "Where such violent outrage is perpetrated, Allah brings down divine punishment there. This cruelty has uprooted the Moghul empire." So saying, he uprooted the reed plant and threw it away. Then Rai Kala who was of Muslim faith said, "Emperor, I, too, am a Muslim. I have not committed any outrage. Shower your grace on my family." Then giving the small sword of his sacred belt, he said, "You have done an act of goodness. Your family roots will stay green, till you continue to respect this sword. The day your descendents wear it in their belt after you, your roots, too, will dry up. But the Malerkotlian who inspired by values of humanity, recognizing the presence of *Khuda*, God, raised a voice

of dissent, have protected the roots of their offspring. They will rule here. On account of the words appropriate to human values which they used for the Princes at that time, our brave warriors will do no harm to them.

(... continued from P. 75)

Sahib five urns were emptied of their most sacred contents - Her Holiness' ashes and mortal remains. The details of her life were registered, a certificate was taken, those who wanted, also partook of the community kitchen langar, prayers were offered and then the motorcade left for Gurudwara Bibhor Sahib, near Nangal.

After having reached the prominent inmates of Ratwara Sahib, led by Baba Lakhbir Singh and Manjit Singh, her eldest son, went in a boat and immersed the remaining two urns, where 12 years back the ashes and mortal remains of her revered husband His Holiness Sant Waryam Singh Ji were immersed.

Her Holiness Ranjit Kaur had really "won the battle of life".

ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨਮ ਸਵਾਰ ਦਰਗਹ ਚਲਿਆ ॥

Continuing the devotional ceremonies, "Bhog of Sehaj Path and Antam Ardas" were held on 10th November, 2013 in a huge pandal setup at Ratwara Sahib. After the bhog, conclusion of reading of holy Guru Granth Sahib saints and scholars from various societies & organisations, paid rich tributes to Biji and Ragi Jathas sang devotional hymns. After Ardas and 'hukamnama', the devotees dispersed with heavy hearts, with tears in their eyes and 'Waheguru Jaap' on their lips.

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿੱਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ,
ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ
ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque \$ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)**

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879

Voicemail : 0044-8701654402

Raj Mobile : 0044-7968734058

Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable
Trust, Contact : Baba Satnam Singh Ji

Atwal, Po. Box No. 32845,
Sanjose, CA - 95152, U.S.A.

Phone & Fax :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal

Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu

Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu

Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains

Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378

Email: atammarg1@yahoo.co.in

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	60 \$	600 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

Australia

Bibi Jaspreet Kaur

Cell : 0061-406619858

Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com

Bhai Gurinder Singh

Cell : 0061-469927233,